HER ŞEYİ İSTİYORUZ

Çevirenler: Ufuk Soyer, Deniz Erenuluğ Bovo

Nanni Balestrini

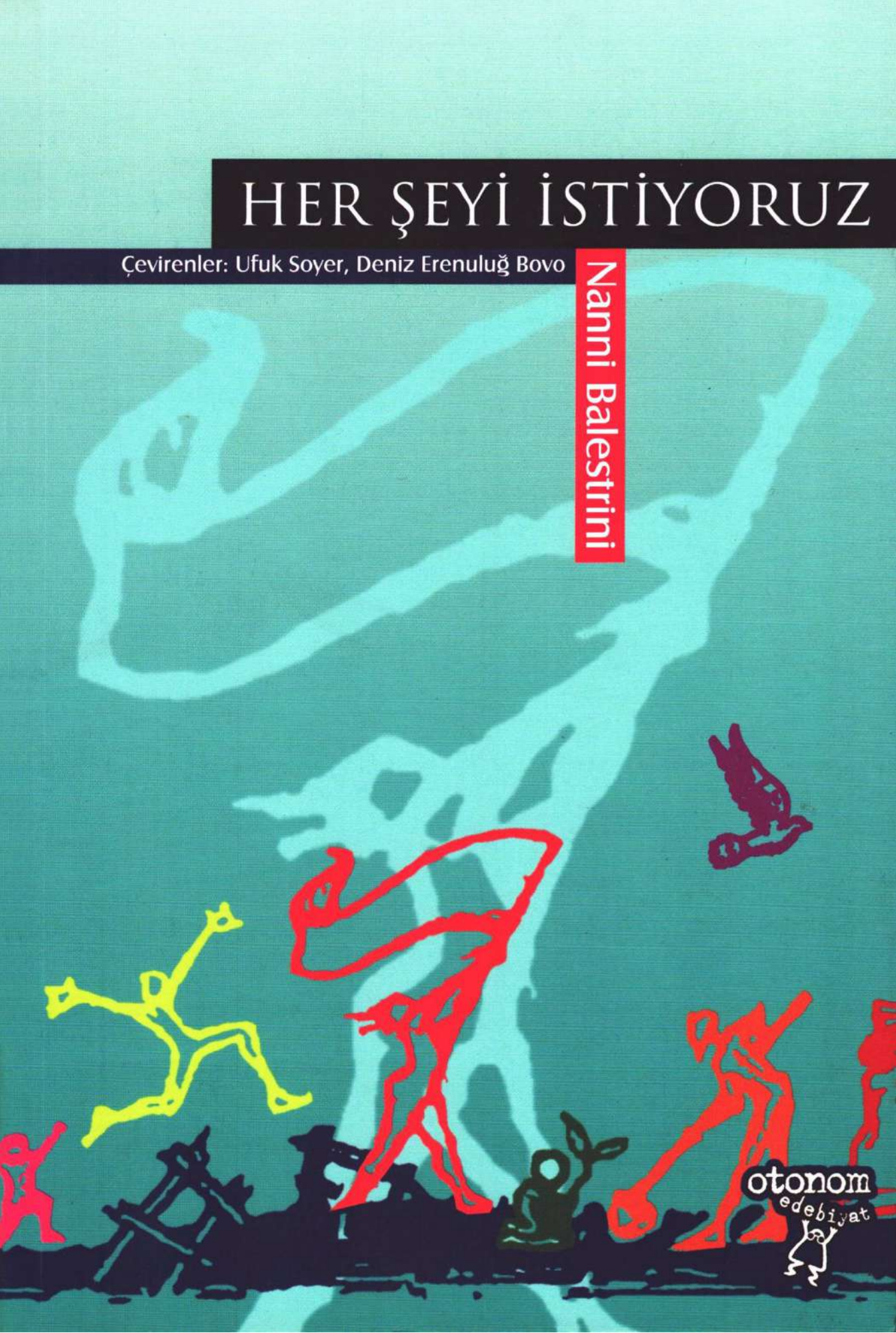

otonom edebiyat

HER ŞEYİ İSTİYORUZ

Nanni Balestrini

HER ŞEYİ İSTİYORUZ

Nanni Balestrini

Otonom 41

Edebiyat Dizisi 7

Her Şeyi İstiyoruz
Nanni Balestrini

ISBN 978-975-6056-43-1
1. Basım Temmuz 2012, İstanbul (1000 adet)

Kitabın Özgün Adı
Vogliamo Tutto

© Nanni Balestrini, 1970
© Türkçe yayım hakları Otonom Yayıncılık, 2012

İtalyancadan Çevirenler
Ufuk Soyer
Deniz Erenuluğ Bovo

Yayıma Hazırlayan
Arzu Taghan
Melis İnan

Kapak ve İç Tasarım
Mert İnan

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Tel (0212) 576 01 36

Yayınevi Sertifika no: 11821

Otonom Yayıncılık
Firuzağa Mah. Çukurcuma Cad. Yazıcı Çıkmazı No:2
Beyoğlu - İSTANBUL
Tel 0 212 244 87 09
Faks 0 212 244 87 88
e-posta: iletisim@otonomyayincilik.com
www.otonomyayincilik.com

HER ŞEYİ İSTİYORUZ

Nanni Balestrini

İtalyancadan Çevirenler
Ufuk Soyer
Deniz Erenuluğ Bovo

Kitabımızın çevirmenlerinden sevgili Ufuk Soyer'i 2011'de kaybettik. Çok istemiş olmasına rağmen çevirisinin yayınlandığını ne yazık ki göremedi. Bu romanla Ufuk'u sevgiyle anıyoruz. Bu süreçte acılarını bağırlarına basıp bize destek olan ailesine, Fatoş Yıldız'a ve sevgili Deniz Erenuluğ Bovo'ya teşekkür ederiz.

Otonom Yayıncılık

Ailemizin ikinci çocuğu olarak 1982'de dünyaya gelen oğlumuza "Kendini ve bizi varabileceğimiz en uzağa taşı; sen bizim ufuk'umuz ol," dedim ve adını Ufuk koydum. Kıvrak zekalı, farklı bir çocuktu. Bisiklet isteğini, büyüyünce bana araba, hem de mercedes almayı vaat ederek kabul ettirdi. Ortaokul döneminde bir gün kompozisyon hazırlamış, bana okuyor: "İnsan dini kitaplara göre Allah'ın dünyaya bırakıverdiği, bilimsel verilere göre de canlılığın nüvesi olan, tek hücrelilerin gelişimi sonucu oluşan çok hücreli canlıların son üyesidir." Babanın halini siz düşünün...

Hiç bir dershaneye, kursa gitmeden üniversitede istediği bölüme, İtalyan Filolojisi'ne girdi. İtalya'ya ilk defa, dil eğitimi için Peruca Üniversitesi'ne gitti. Yüksek lisans eğitimi sırasında Siena Üniversitesi'ne engellilerle ilgili çalışmalar yapmak üzere burslu olarak kabul edildi. İngilizceyi de tercüme yapacak seviyede konuşur ve yazardı.

Piyasa koşullarında üniversiteye nazaran çok daha yüksek maaşlı işler bulmasına rağmen, yüksek lisans ve ardından doktora eğitimi için üniversiteye dönmek onu çok memnun etmişti.

2011 Eylül başında Bolonya Üniversitesi'nde yapılan bir sempozyuma katıldı ve orada kaldı... Genç yaşta ani ölümü, içimizden hayallerimizi, ümitlerimizi, beklentilerimizi maalesef aldı götürdü. Altmışıncı yaşın sürprizi böyle oldu. Onu çok seven annesi, sevgilisi ve tüm aile fertleri, içimizde daima ezik kalacağını bildiğimiz, dolmayacak bir boşlukla yaşamaya devam edeceğiz...

Acımızı paylaşan tüm dostlara bu vesileyle candan teşekkür ediyoruz.

Babası,

Hüseyin Cahit Soyer

Canım yavrum Ufuk'u, gurur kaynağımızı kaybettik... Bir anne için evladını kaybetmenin ne demek olduğunu ancak evladını kaybeden anneler anlayabilir. Ne kadar iyiliksever biri olduğunu yüzlerce arkadaşı ve hocaları çok iyi bilir... Şimdi karşılıksız dağıttığı sevgiyle anıyoruz onu...

Annesi,
Hilmiye Soyer

Uzun zamandır konuşmanın ne kadar manasız olduğunu düşünür oldum. Kelimelerin kifayetsiz olduğunu çoğu zaman... Hissetmek, hissettirmek gerekli. Sadece sözcükler yeterli olsaydı konuşabildiğimiz herkesle anlaşıyor olmamız gerekirdi sanırım. Sözcüklerin sesini kısıp rengini koyulaştırmak... Sözcüklerle resim yapmak... Yazmak... Daha manidar, daha içten, anlamanın, anlaşılmanın özgürlüğünü en doruk noktada insana hissettiren... Yazmak bu yüzden zor olsa gerek diye düşünüyorum. Bu yüzden değil midir konuşurken düşündüklerimizi yazarken düşünemeyiz çoğu zaman. Tüm bunların yanında başka dilde düşünmek, başka dilde hissetmek var bir de. Başka dilde yazılanları anlamak, içselleştirebilmek...

Ufuk'un yaptığı işlerden sadece biri bu kitap. Bu işini de en iyi şekilde yaptığından eminim. Seni anlatmanın bir yolunu bulamadım Ufuk... Seçemedim sözcükleri... Yoksun... Gittin, ama hâlâ varlığını yaptıklarınla hissettiriyorsun bize. Teşekkürler... Her şey için... Yokluğunla hissettirdiğin acı hüzün için dahi teşekkürler...

Fatoş Yıldız

Deniz - Roberto Bovo:

Hayatımın çiçeği dört bir yandan pıtrak gibi açacaktı
Eğer zalim bir rüzgâr yapraklarımı soldurmasaydı...

Edgar Lee Master, *Spoon River Anthology*, "Serepta Mason"

İÇİNDEKİLER

Önsöz, Franco Berardi (Bifo) 13

Fiat Mirafiori, 1969 tarihli planı 18

Birinci kısım

Birinci bölüm: Güney 21

İkinci bölüm: İş 37

Üçüncü bölüm: Kuzey 51

Dördüncü bölüm: Fiat 67

Beşinci bölüm: Mücadele 83

İkinci kısım

Altıncı bölüm: Ücret 99

Yedinci bölüm: Yoldaşlar 113

Sekizinci bölüm: Otonomi 129

Dokuzuncu bölüm: Genel kurul 149

Onuncu bölüm: İsyan 165

Önsöz

Franco Berardi (Bifo)

Aldo Nove'nin dediği gibi, Balestrini belki de İtalyan 20. yüzyıl ikinci yarısının tek epik şairi sayılabilir. Onun epiği, anlatmak istediği dünyayla uyumlu, biraz komik ve değişken bir epiktir.

Sadece İtalyan yazılı edebiyatında olmamakla beraber İtalyan savaş sonrası yazınında iki ayrı gerilim, iki ayrı niyet ve iki ayrı beklenti hakimdir. Eğer basite indirgersem bunlardan biri içerik, diğeri şekille ilgilidir. Tarihsel sahnenin merkezinde olan artık halk değil ama kargaşa halindeki sınıflar, sokaklarda ve insanların bilinçlerinde şekillenen hareketlerdir. Sanayi şehrinin ritmini yakalayabilmek için dil üzerine yapılan yoğun çalışmalar yeni denemelere yönelmektedir.

Ama savaş sonrası İtalyan edebiyatında bu iki araştırma alanı genel olarak birbirinden bağımsız hareket etmiştir. Kanımca sadece Balestrini, devrimci hareketin trajik-epik ruhuyla edebi deneyselciliğin karıştırıcı-ironik

ruhunu bir araya getirmeyi başarmıştır. Bu birleşmenin sonucunda da muhtemelen 70'li yıllar İtalyan edebiyatının en önemli yapıtı olan romanı *Her Şeyi İstiyoruz* ortaya çıkmıştır.

Her Şeyi İstiyoruz hesaplı bir güce ve dizginlenmiş tutkuya sahip yoğun bir linguistik bombadır. Tutku ve ironi bilinçli bir oranda sarmallanarak birlikte patlar ve farklı şekillerde okunabilecek bir kitaba hayat verirler: kitap büyük şehir proletaryasının sosyal mücadelelerinin bir raporu olarak okunabileceği gibi işçi özerkliğinin yayılmasına karşı huzursuz ve zaman zaman oradan oraya atlayan bir karşı melodi olarak da okunabilir veya uzaktan izleyen tarafsız bir göz olarak ya da günlük dile karşı duyulan sempati olarak okunabilir.

Her Şeyi İstiyoruz Güney İtalya'dan, için için kaynamakta olan Fiat'a çalışmaya gelen bir işçinin hikayesidir. Aynı zamanda büyük şehrin keşfini anlatır. Kapitalist baskı ve zulmün hikayesidir. Oluşmakta olan proleter topluluğun ve önce küçük adımlarla ilerleyen ve ardından patlak veren isyanın romanıdır. Roman birinci ağızdan Güney'den yapılan göçe ve Torino'daki işçi ayaklanmasına dair olayları anlatır. Anlatan Balestrini'nin konuşturduğu bir işçidir. Ardından konuşmayı farklı, çok renkli ve polifonik bir şiirsel niyetle açıklanabilen bir tempoyla yeniden düzenlemiştir. Ortaya çıkan işin popülizm ve öğretici realizmle ilgisi yoktur. Bu montaj ve demontaj işi tamamıyla linguistik malzeme üzerinde, düşünülmüş bir işlemle çalışan karıştırıcı bir metodoloji izlemektedir. (İşlem, Viktor Sklovskij'in, şairin sözlü malzeme üzerinde yaptığı kombinasyon işlemini karakterize etmek için kullandığı Rusça kelimenin tercümesidir.)

Bu kombinasyonlu aktivitenin ürünü şiirsel bir yapıdır. Bu yapı konuşmanın içeriğinin başarısına değil bü-

tünden gelen duyguların ritmine dayanır: dalgalanmalar, geri dönüşler, girdaplar, kesintiler, atlamalar.

Balestrini'nin çalışması tamamıyla ritim odaklıdır. Sözcükler hakikatten çekip alınan temel taşlarından başka bir şey değildir.

Bu yazarın özgünlüğü yazından önce var olan sözlü malzemeyi kullanarak bunlarla çalışmasında yatmaktadır. Bu noktada Balestrini'nin kendisine ait tek bir sözcük bile kullanmadan yazan ilk şair olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü onun için kelimeler kombine edilmesi gereken malzemelerdir. Şairin işi, uçsuz bucaksız sözcük kaynağından sözcük seçip almak ve onun işlevini, ritmini yani duygusal gücünü belirlemektir.

60'lı yıllardan sonra Balestrini sosyal olaylara ve kültürel değişimlere aynı karıştırma kuralını izleyen nesir (ve şiirsel) metinlerle eşlik etmeye devam etti. Ortaya çıkan şey geç modernitenin tarihsel ve özellikle de antropolojik devinimi bizlere anlatan bir anlatımsal fresktir.

Balestrini'nin yaptığı işin bütününü tek bir çatı altında toplamaya çalışırsak, tarihçi olmayı hiçbir zaman istemeyen bir kişinin elli yılı kapsayan bir dönem tarihini linguistik damarları kayda geçerek anlatması diyebiliriz.

60'lı yıllarda *Tristano* ve *Ma Noi Facciamone Un'altra* gibi eserler, melankoliler ve özlemler, ilerici tutkusal alevlenmeler ve uzun rönesans sancıları arasında rafine olgunluğunu yaşayan modern uygarlığın on yıllık bir dönemini ele almaktadırlar. Bunların ardından *Her Şeyi İstiyoruz* ile Balestrini 60'lardan, işçi hareketi için mutlu ve tehlikeli yıllar olan, yeni bir dünya vaat etmemekle birlikte işçi hareketini sokaklarda, mücadele gruplarıyla beraber şevkle yaşayan 70'lere geçişi anlatmaktadır.

Daha sonraki kitaplarında Balestrini, önceden uçlarda yaşayan, ardından asi olarak damgalanıp itilen ve en

sonunda hapislerde veya uzak diyarlarda kaçak bir şekilde ortadan kaybolan uzun (bitmek tükenmez) *Invisibili* dönemini anlatır. Ve *Violenza Illustrata* günlük agresif ritüeller ile terör ve korku karşı-hareketinden bahseder.

Ve tarihsel eğrinin kırılma noktasına dikkat çekmek için Balestrini *L'editore* ile 70'li yıllar tarihinin önemli noktalarından birine geri dönüş yapar: trajedinin ortaya çıkmaya başladığı, var olan dünyaya karşı ayaklanmanın, zulüm ve ölümün karanlık bozgununda yenik düştüğü zamana.

Ve son olarak, sürgünün ardından, İtalya'yı terzi ve kuaförlerin yönettiği 80'li yıllardan sonra, korku ve kaçış tünelinden aydınlık aptal bir dünyaya çıkışımız gelir. *I Furiosi* artık insanlıktan yana hiçbir şeyi kalmamış bir insanlığın, beyinsiz bir enerji fazlasının etkisiyle hareket eden bir kalabalığın bağırarak söylediği şarkıdır. Televizyon devrinin hareketli embesilliğine atfedilen olağanüstü bir epiktir.

Ve eğrinin sonunda zulümden başka bir şey olamaz. Bu büyük komünist ideallerin ve anarşist öfkenin korkunç zulmü veya yıkıcı sosyal patlamaların epik zulmü değil ama kamorrist *Sandokan*'ın acımasız kriminal zulmüdür. Bu roman kahramanı, bugünün İtalya'sında olduğu gibi, medeni ve ahlaki çöküş dönemi niteliklerini taşımaktadır.

Her şeyi istiyoruz

Alfonso'ya

FIAT MIRAFIORI

A. Montaj 12.000 işçi

41. lastik hattı
51. koltuk hazırlık
53. koltuk demir aksamı
54. koltuk iskelet boyama
55. koltuk döşeme
56. araç kaporta
57. test ünitesi
58. akü bakım
84. standart nakliye
85. tren yoluyla nakliye

P. Presler 8.000 işçi

1. küçük presler
3. orta presler
5. büyük presler
7. kalıp imalat
8. kalıp bakım
9. sac deposu
13. koltuk kaynak
18. bakım

M. Mekanik 20.000 işçi

21. muhtelif işlemler
22. motor
23. vites
24. köprü ve süspansiyon
25. termik işlem
26. köprü ve süspansiyon montaj
27. motor montaj
28. bakım
31. otomatik mekanizmalar atölyesi
32. pedal kılavuzu ve diğer
33. diğer mekanik aksam
38. bileyleme
41. çamurluk galvanize işlemler ve mil atölyesi

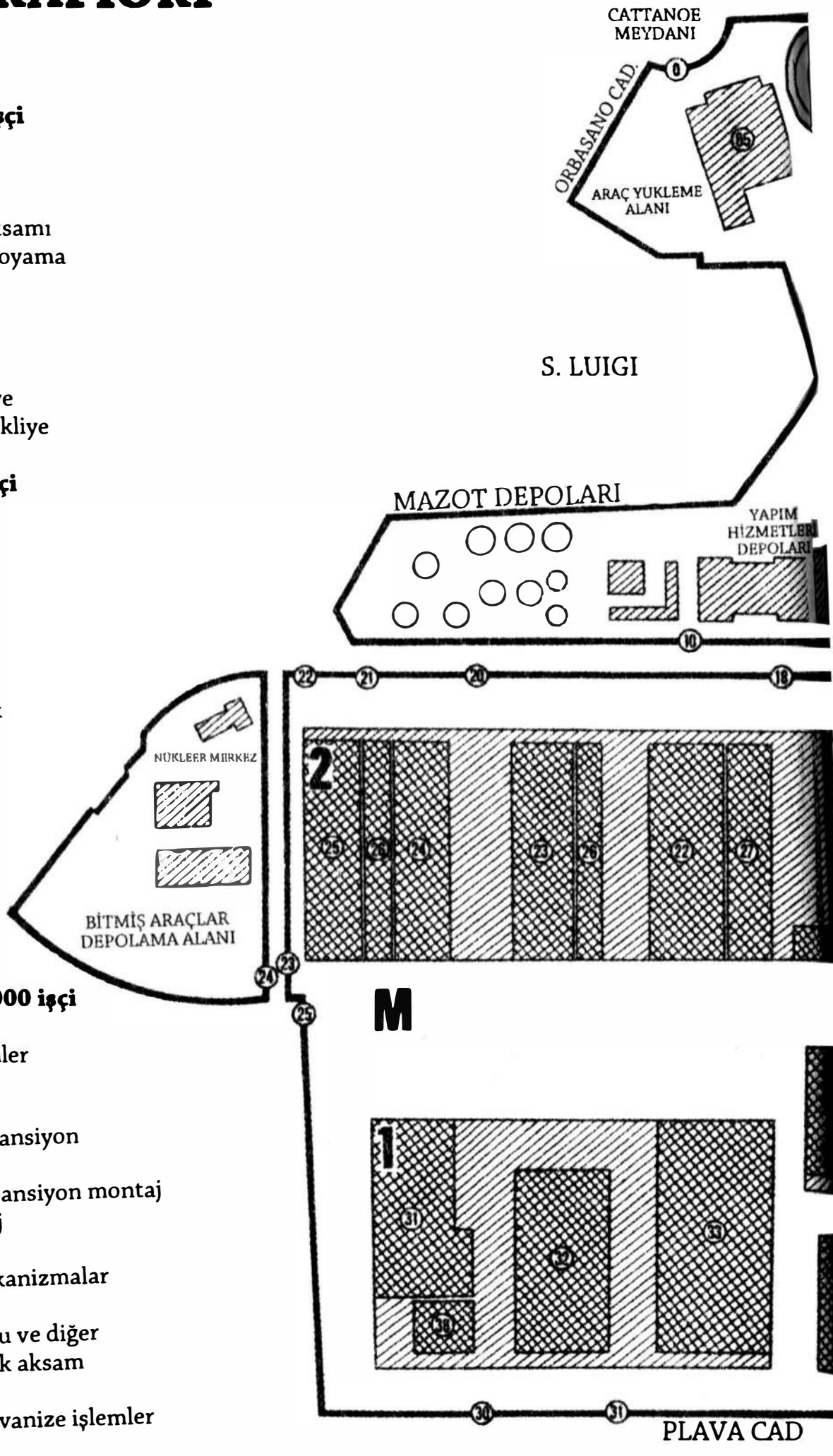

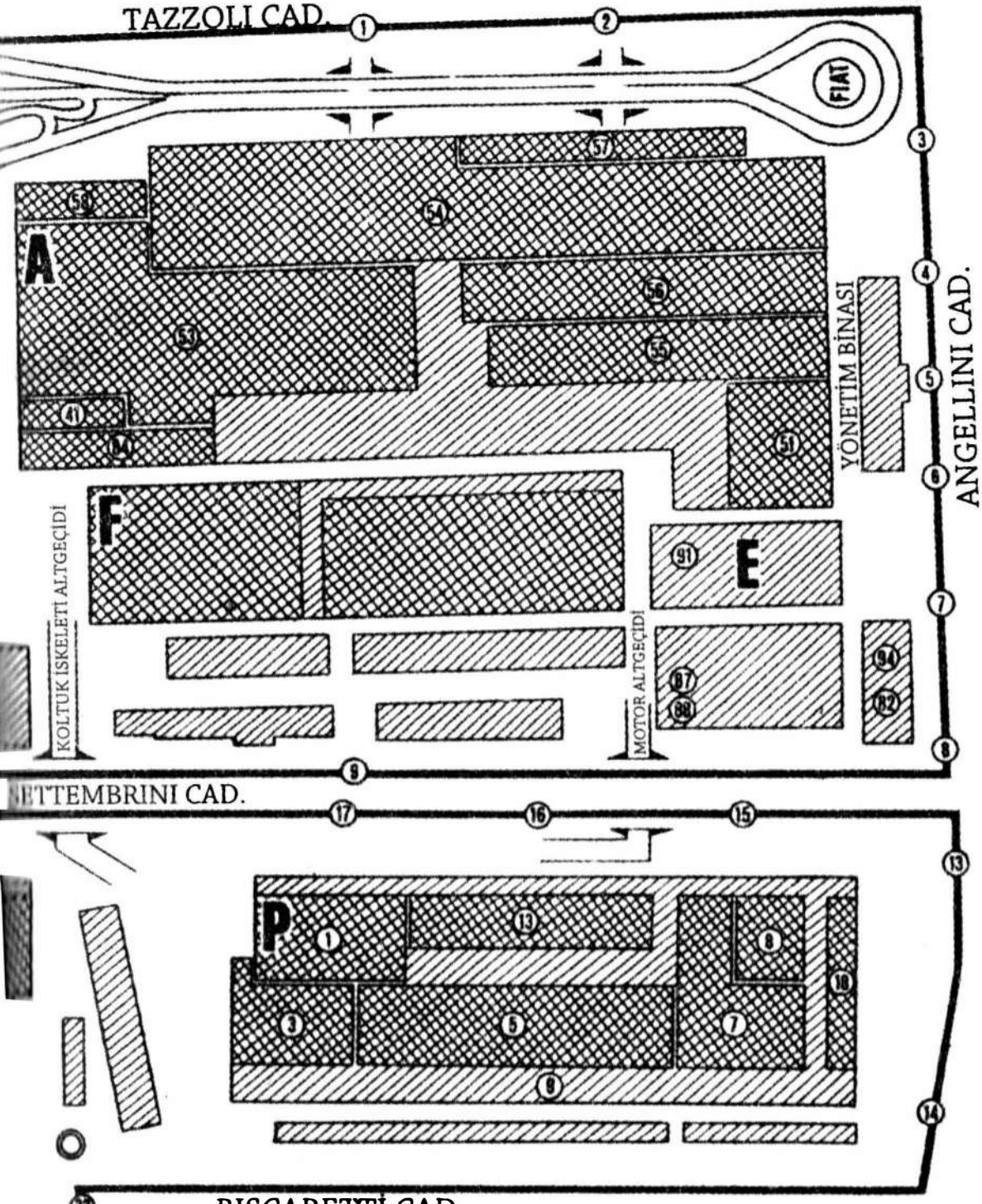

F. Dökümhane 8.000 işçi

ham malzeme termik işlem
dökümhane
alüminyum dökümhanesi

E. Kontrol Bölümü

82. sevkıyat deposu
87. tesisat yapım
88. tesisat bakım
91. kaporta ve mekanik kontrol
94. elektrikli sistemler

Bu plan, 1969 tarihli ve 1 numaralı "İşçilerin Gücü"nden alınmış

Birinci Kısım

Birinci Bölüm
Güney

Güney'de Yardım Sandığı[1], yeni sanayiler ve kırsalın sanayileşmesi gerektiği konusundaki tartışmalar bundan on, on beş yıl önce başlamıştı. O zamanlar mitinglerde, Güney'in gelişmesi için öğlenleri de çalışmak, yeni bir insanlık onuru için üretmek gerek, deniyordu. Yeni bir Güney, gelişme, herkese aş, herkese iş vesaire gerekiyordu. Hıristiyan Demokrat Parti böyle diyordu, İtalyan Komünist Partisi böyle diyordu, herkes böyle diyordu.

Sonra bu sözler göç yolunu açan, herkese Kuzey'deki fabrikaların yolunu gösteren işaret oldu. Çünkü Kuzey İtalya'yla Avrupa'daki fabrikalar tüm bu insanları almaya çoktan hazırdı. Onlara, Fiat ve Volkswagen'in montaj bantlarında çalışacak adam gerekiyordu. Onlara gereken tam da oradaki, *o* işçiydi; aşağıda, Güney'de amelelik ya-

1 Yardım Sandığı, 1950'de kurulan ve 1984'e kadar faaliyet gösteren, İtalya'nın Kuzey'ine göre daha az gelişmiş Güney kesiminin gelişmesini finanse eden kamu kuruluşudur, ç.n.

pan, yol yapımında da çalışan, bantlarda her türlü işi de yapabilecek ve en sonunda, gerektiğinde, sorun çıkarmadan *işsizlik* de yapabilecek *o* işçi.

Hâlbuki önceleri durum tam tersiydi. Ameleler köylü olarak kalmalıydılar, onları toprağa bağlı tutmak gerekiyordu. Güneyli işçiler Güney'e bağlı tutulmalıydılar. Eğer on beş yıl önce hepsi Kuzey'e ve Avrupa'ya göçmüş olsalardı, Güney'de büyük bir karmaşa ortaya çıkardı. O zamanlar henüz Kuzey'de de fabrikalar ve gereken diğer şeyler hazır değildi. Ben de tüm bu olup bitenlerden habersizdim. İşi tamamen bıraktıktan ve Mirafiori'de o kargaşayı çıkardıktan sonra, yoldaşlarla yaptığım tartışmalarda öğrendim.

O zamanlar İtalyan Komünist Partisi'nin Güney'deki sloganı "Çalışana toprak"tı. Ama toprağın mülkiyeti ameleleri ne ilgilendirirdi ki? Onları ilgilendiren, sahip olmadıkları para ve yılın her ayı ellerine geçecek düzenli maaş garantisiydi. İşte bu yüzden İtalyan Komünist Partisi, toprakların işgal edildiği dönemlerdeki politikasını değiştirdi. Merkezi şehirlere çekildi. O şehirlerde esnaf ve memurların memnuniyetsizliklerinin peşinden koşmaktan başka yapacak bir şeyi yoktu. O dönemlerde, İtalyan Komünist Partisi'nin boktan alt-proleterlerin mekânları olarak gördüğü Battipaglia ve Reggio'da[2] büyük çatışmalar patlak veriyordu.

Tüm bunların ötesinde Güney genel anlamda hiçbir zaman sefalet içinde olmadı. Patronlar burada tarımdan hep iyi para kazandılar ve bu, Güney Yardım Sandığı'ndan sonra da böyle sürdü. Fakat para kazananlar büyük toprak sahipleriydi, beş hektardan az toprağı olanlar ise topraklarını terk etmek zorundaydılar.

---

2 Battipaglia, Reggio, Salerno, Nocera, Cava, San Cipriano Picentino, Giffoni, Montecorvino, Florio, İtalya'nın güney kesimindeki yerleşim yerleriyken; Torino, Milano, Brescia, İtalya'nın kuzey kesiminde yer alır, ç.n.

Ayrıca, Salerno'nun dışındaki Sele Ovası'nın verimli topraklarının sahiplerinden de söz etmek gerek. Bu ovada ailecek mevsimlik domates ekip yetiştiren insanlar vardı. Toprak sahipleri para kazandıkça bu domates işini sanayileştirdiler. Böylece üretim artık, tarladan doğrudan doğruya konserve kutusuna yapılıyordu. Ve ırgatlar işçilere dönüştü, makineler sayesinde daha az işçi daha çok üretiyordu. Geri kalan işçilerse ortadan kaybolmak zorundaydılar.

Sandık tarafından toprakları istimlâk edilen zengin toprak sahipleri, nakit olarak yüz milyonlar kazandılar. Sanayileşme onların da işine geliyordu. Kazandıkları bu milyonlarla şehirlere apartmanlar dikiyorlardı. Yüzlerce, binlerce apartman... Ve şantiyelere çalışmaya gelenlerin çoğunluğunu Salernolular değil, dışarıdan gelenler oluşturuyordu. İç kesimlerden, Appeninlerdeki dağ köylerinden gelen insanlar. Evleri, domuzları, tavukları, bağları, zeytinlikleri, yağları olan insanlar... Ama artık köylerinde yaşamlarını sürdüremiyorlardı. Varlarını yoklarını satıp şehirde daireler satın aldılar ve fabrikalarda çalışmak için buralara taşındılar. Böylece şehirdeki işsiz sayısı daha da artmış oldu.

İç kesimlerden ve Appeninlerdeki dağ köylerinden gelenler daha yukarıya, Kuzey'e gitmeliydiler. En başta çekip gitmeleri gerekiyordu ama orada Sandık yardım etmiyordu. Gelişmenin gerçekleşmesi için Kuzey'e gitmeliydiler. Çünkü Kuzey'in gelişmesi için bizim azgelişmiş kalmamız gerekiyordu. Peki Kuzey'in gelişmesini, İtalya'nın, Avrupa'nın gelişmesini kim gerçekleştirdi? Biz gerçekleştirdik, biz, Güneyli ameleler. Sanki Güney'in ameleleriyle Kuzey'in işçileri iki ayrı şey! Alt-proletarya işte... Kuzey'in işçileri biziz, biz. Torino, bir Güney şehri değil de nedir? Salerno gibi, Reggio gibi, Battipaglia gibi... Torino'da ça-

lışanlar kim? Sonra bir gün, en sonunda dayanacak güçleri kalmadığında kendilerini Battipaglia'nın Traiano Caddesi'nde bulanlar kim? Tüm bu iş hikâyeleri aşağıda mı olmuş yukarda mı, var mı yoksa yok mu? Bunların hepsi bir aldatmaca işte. En sonunda insan, yapılacak tek şeyin her şeyi yakmak olduğunu anlamaya başlıyor. Battipaglia'yı yakmamız gibi... Yakında, hazır olduğumuzda, her yerde yakacağımız gibi. Ardından buradaki her şeyi değiştireceğiz. Onları da, boktan işlerini de siktir edeceğiz.

Salerno'ya Nocera'dan, Cava'dan, San Cipriano Picentino'dan, Giffoni'den, Montecorvino'dan inşaat işçileri geliyordu; sabahın köründe, tüm bu kasabalardan Lambretta[3] marka motorları ve motosikletleriyle yola düşüyorlardı. Fabrika inşaatlarında çok iş vardı. Çimento, demir, çakıl taşımak için kamyoncular... Yolları, bütün işleri yapacak olanlar... Ellili yıllarda Salerno'da inşaat furyası yaşanıyordu... Herkes Lambretta ya da motosiklet alıyordu. İlk halk arabası olan Fiat 600 ortalarda görünmeye başlamıştı, bundan işçilerde de vardı. Herkes televizyon alıyordu, her taraftan televizyon antenleri fışkırıyordu.

Para hareketi hızlanmıştı. Giysi, yiyecek-içecek vs. dükkânlarında gittikçe daha fazla şey satılmaya başladı ve sürekli yeni dükkânlar açılıyordu. Salerno'da herkes daha fazla kazanıyor ve daha fazla harcıyordu, ama proletaryayı işsiz Salernolular değil çevre kasabalardan gelen insanlar oluşturuyordu. Para o kasabalara da gidiyor ama tabi ki orada kalmıyordu. İnsanlar Montecorvino ile Salerno arasında motosikletlerle, Lambrettalarla, 600'lerle her gün, sabah akşam gidip gelmekten sıkılmaya başladılar. Böylece şehirde daire aramaya başladılar. Gerçekten

3 İtalya'da üretilen, ellili yıllarda çok yaygın olarak kullanılan küçük tip (scooter) motosiklet. İsmini, fabrikasının yakınında bulunan Lambro nehrinden almaktadır, ç.n.

de, Salerno'da yapılan tüm bu yeni evlerde, önceden şehir dışından gelip giden insanlar oturuyorlardı artık.

Birçok insan daha sonra oturacakları evlerin inşaatlarında çalışıyordu. İnşaat bitince şehirdeki bu apartman dairelerine taşınıp kiracı oluyor, hatta o evleri satın alıyorlardı. Bunlar, şehirdeki proleterler gibi hiçbir boku olmayan insanlar değillerdi. Hatta kendilerine göre varlıklıydılar; evleri, domuzları, tavukları, bağları, zeytinlikleri, yağları vardı. Ve kendilerine şehirde bir ev bile alabiliyorlardı. Sonra fabrikada bir iş buluyorlardı. Fabrikaya alınmak için torpil gerekliydi. Bu köylüler milletvekillerine domuz pastırması götürüyorlardı. Zeytinyağı, şarap gibi şeyler götürüp fabrikada işe başlıyorlardı. İş bulabilmelerinin tek yolu buydu. Sonra da şehirdekiler gibi proleter oluyorlardı, aslında hep öyle olmuş olsalar da...

Ben de bir iş bulmayı başardım, çünkü Maliye'de bir dayım vardı, şimdi devlet memuru emeklisi. Dayımın, iş bulma ofisinde bir kuzeni vardı. Beni oraya götürdü. Kuzenine, "Bu benim yeğenim," dedi "Şuna bir yardım et, bir iş ayarla." O da kâğıtlarımı hazırlayıp beni Ideal Standard'a[4] gönderdi. Mülakata girdim, Inam'da[5] viziteden geçtim. Sonra psikoteknik sınavı için tekrar oraya gittim. Psikoteknik sınavına memurlarla birlikte giriyorduk fakat bizim süremiz farklıydı. Yani onların bir dakikada yapması gerekirken bizim üçtü. Sonra bizi bir kursa göndereceklerini söylediler. Psikoteknik sınavından en yüksek notları alanlar kurs görmeye Brescia'ya gidiyordu.

"Neden bu kursu alıyoruz?" diye sorduk. "Kurs paralarınızı Güney Yardım Sandığı karşılıyor. Kurs, Güney sanayisine Güneyli teknisyenler yetiştirmek için," dediler. Ben

---

4 Lavabo, küvet gibi banyo eşyalarının üretildiği bir fabrika, ç.n.

5 Özel sektör çalışanlarının sağlık masraflarını karşılayan milli sigorta şirketi, 1977 yılında Ulusal Sağlık Hizmeti'nin devreye girmesiyle feshedilmiştir, ç.n.

kurs lafını duyunca tamamen teknik bir şeydir diye düşünmüştüm. Meslek okulundan sonra işsiz kaldığım süre boyunca bir sürü kursa gitmiştim. Tamir, bakım onarım, torna falan. Tüm bunları öğrenmek için kurslara gidiyordum. Ama bi bok da öğrenemedim, hiçbir işe yaramıyorlardı. İş bulma ofisinin göstermelik bir okulu olmasına yarıyorlardı sadece ve bu okulların arkasında benim bilmediğim politik oyunlar dönüyordu.

Yine de, kursu duyunca bir yere gideceğiz ve birileri bize bir şeyler anlatacak sanmıştım. Brescia'ya gitmemiz için bedava bilet ve azık verdiler. Brescia istasyonunda Ideal Standard'tan bir görevli bizi bekliyordu. Taksilere bindik, tek tek isimlerimizi okuyup çağırdılar, aşağı yukarı yirmi kişi vardık. Onu bir yana, beşi başka, yedisi bir başka tarafa. Kalacağımız pansiyonları da ayarlamışlardı. "Sizin için bulduğumuz pansiyonlar bunlar," dediler, "Hoşunuza gitmezse daha sonra değiştirirsiniz." Ertesi gün Ideal Standard fabrikasına gittik, oradakiler bize sempatik, sağlam çocuklar olduğumuzu falan söylediler. Sonra, Fransa, Torino ve Milano'ya geziler yapmak isteyip istemediğimizi sordular. Şirket haftalık ya da aylık geziler düzenliyordu. Ama bu geziler bizi pek ilgilendirmiyordu, yine de "Peki hadi, olur,' dedik.

Bize üniforma verdiler, üzerinde IS arması olan beyaz bir üniforma. Sonra bizi fabrikaya götürdüler, içerde sıcaklık otuz, kırk derece vardı ve hava çok nemliydi, çünkü her tarafta kurumaya bırakılmış seramikler vardı. Su buharlaşıyor ve her yeri rutubet kaplıyordu. Boğuluyormuş gibi hissediyorduk.

Tenimiz, Ideal Standard işçilerinden daha esmerdi çünkü onlar zorunlu olarak her akşam duş alıyorlardı. Sürekli sıcakta, nem ve buhar içinde dura dura ten gittikçe beyazlar. Hem Brescia'nın çok güneşli olduğu da söylene-

mez. Biz Güney'den geliyorduk ve yazın sonuydu, hepimiz kapkaraydık. Ve bu, onları biraz korkutuyordu.

Yine de bize bir şeyler anlattılar. Bize klozet, pisuvar, lavabo, lavabo ayağı ve küvetleri gösterdiler. Bölümlere ayırıp kaç santimetre olmaları gerektiğini söylediler. Lavabo kalıpta kaç dakika kalmalı, diğer şeyler kalıpta kaç dakika kalmalı... Kalıbın nasıl yapıldığını ve başka şeyleri anlattılar. Sonra, bize nasıl çalışacağımızı göstermeye başladılar. Brescialı işçilerin bu işi fazla düşünmeden, otomatikleşmiş bir biçimde yaptıklarını görüyordum; tıkır tıkır, öyle çalışıyorlardı ki neredeyse ne yaptıkları anlaşılmayacaktı. O zaman kendi kendime "Bu kurs ne boka yaradı!" dedim. "Burada gerçekten çalışmaktan mı söz ediyorlar yoksa şef olmaktan mı?"

"İyi," dedim içimden "şef olmaktan söz ediliyorsa az çalışmak gerekir." Ben de ağır ağır öğreniyordum. Arkadaşlar iki klozet yapıp koyuyorlarsa ben bir tane koyuyordum; böyle böyle gidiyordu. İki üç ay geçirdikten sonra çatışmalara bile giriştik. Oradakiler grev yapıyordu ve biz de içgüdüsel olarak Brescialılara katılıp greve giriyorduk. Paramızı Güney Yardım Sandığı ödüyordu. Haftalık on bin liret alıyorduk, ayda kırk bin liretten fazla. Sonraları ayda altmış bin vermeye başladılar üstelik şirketin yemekhanesinde yediğimiz yemeğimiz de bedavaydı. Şehrin her tarafında, tüm hatlarda ulaşımı bedavaya kullanıyorduk.

Brescia'ya gelmeden önce hepimiz farklı bir bölgenin farklı bir köyündendik. Hepimiz tipik Güney hayatı yaşıyorduk. Brescia'da ise beş altımız aynı pansiyonda bir arada kalıyor, aynı saatte yemek yiyor, aynı otobüslere biniyorduk. Böylece sanayi işçiliğinin avantajlarını anlamaya başlamıştık. Bizi sömürdükleri de pek söylenemezdi, çünkü altı üstü bir kursa gidiyorduk. En azından bize sömü-

rülüyormuşuz gibi gelmiyordu. Fabrikadaki sendikacılar bize gelip, Güney'e döndüğünüz zaman mücadele etmeniz gerekecek diyorlardı. Güney'i, Kuzey'in seviyesine getirmek gerekiyormuş, falan filan.

Bir gün şu Ideal Standard işçileri grev yapıyorlardı, biz içeride kalınca sendikacılar konuşmak için yanımıza geldiler. Üretim priminin artırılması için grev yapıyorlardı, bizim de üretim yaptığımızı söylediler. Ben "Yok, biz sadece kurs alıyoruz," dedim. "Hayır, siz de üretim yapıyorsunuz, çünkü sizin yaptığınız parçaları da satıyorlar. Kurs murs almıyorsunuz, basbayağı üretiyorsunuz. Bir klozet on, on beş bin liret, şaka değil." Bizim için sorun yoktu ki, biz şirketin sırtından geçindiğimizi sanıyorduk. Fakat sonra biz de dışarı çıkıp oturduk, biz de içeri girmedik.

O sırada Brescia'ya Salerno'dan Ideal Standard'ın müdürü geldi. Bizi orada otururken gördü ve ne bok yediğimizi sordu. Eh, grev yapıyorduk işte... "İçeri gireceksiniz değil mi?" Biz mücadeleye karar vermiştik bir kere, içeri girmeyecektik. İki gün sonra Brescialılar mücadeleyi bıraktılar ama biz devam etmeye karar verdik. Dışarıda, çıkışın önünde oturan bir tek biz kaldık, biz yirmimiz; ötekiler içeri girmişti. Orada öylece dururken bir koruma gelip bizi çağırdı. "Müdür sizinle konuşmak istiyor," dedi. İçeri girdik. Müdür bizimle konuşmak istiyordu, kim bilir belki de biraz zam yapacaktı.

İçeri girince müdür bize şunları söyledi: "Bana bakın çocuklar, Güney'de bir sürü işsiz var, kendinizi bulunmaz Hint kumaşı mı sanıyorsunuz? Sizi hemen şimdi kapının önüne koyabiliriz, hatta bunu çoktan yapmam lazımdı. Ne sebeple grev yaptınız? Sendikacı mı söyledi bunu size? Bir sendikaya kayıtlı mısınız?" Biz "Hayır," dedik. "Neden ki? Grev yapmak için sendikaya kayıtlı olmak gerekiyor?" Bizi

"Grevler sadece sendikayla yapılır. Sendika dışında grev yaparsanız sizi kovabiliriz," diye tehdit etti.

Ama biz bunu bilmiyorduk ki. Mücadele ettik, diğerleri yapınca biz de yaptık. "Zam istiyorsunuz da, doğru dürüst bir şey üretmediğinizin farkında mısınız? Salerno'daki fabrikada sizin gibiler çalışmaya bir ay önce başladılar ve şimdiden günde on altı parça üretiyorlar, hatta bazıları on sekize çıkıyor, biliyor musunuz? Sizse burada sadece on dört tane yapıyorsunuz ve onlardan daha çok para alacaksınız, öyle mi?"

"İmkânsız," dedik, "gerçek olamaz, bizi vazgeçirmek için yalan söylüyorsunuz." "Hayır, kursunuzu hemen bitirip sizi Salerno'ya geri gönderebilirim. Çalışacaksanız çalışın, yoksa defolun gidin! Beni ilgilendirmez. Size bir kuruş zam da vermiyorum. Ya hemen işe dönersiniz ya da sizi atarım. Hem dönmeye karar verirseniz sizi buraya tekrar alayım mı, yoksa Salerno'ya mı göndereyim, ona karar vereceğim," dedi.

Bunun üzerine aramızda biraz tartıştık. Ben, "Sertliğimizi korumamız gerek, değil mi arkadaşlar?" dedim. Çalışmak istemediğimizi söyledik, onlar da bizi dışarı attılar. Yirmimiz de dışarı çıktık ve Standard'ın önünde ortalığı karıştırdık. Sonra başka şeyler de yaptık. Ama bazıları evli olduklarını, kursu bir an önce bitirmek istediklerini söylediler. Böylece hiçbir şey elde edemeden çalışmaya dönmeyi kabul etmeye karar verdik.

Nihayet bir ay sonra kurs bitti ve Salerno'ya döndük. Orada fark ettik ki Güney Yardım Sandığı'nın paralarıyla Güney'li teknisyenlerin değil, Brescialıların, yani Brescia'daki Ideal Standard işçilerinin maaşları ödeniyormuş. Bunun gerekçesi de onların, Salernolu işçilere işi öğretmek zorunda kalmalarıymış. Buradaki işçiler, Brescia'da kurs alan bizlerden ve diğer işçilerden daha faz-

la üretim yapıyorlardı. Brescia'daki fabrika otuz yıllıktı ve oradaki işçiler günde on yedi parça üretim yapıyorlardı. Salerno'daki fabrika daha iki aylıktı ama burada on sekiz parça üretiliyordu. Bunu "Yok fabrika daha modern, yok tesisler daha verimli," diyerek meşrulaştırıyorlardı.

Buranın diğer fabrikadan tek farkı, parçaların elle değil bir manivela yardımıyla kaldırılmasıydı. Bu işlemler otomatikleştirilmişti, en azından insanın beli zorlanmıyordu. Ama sağlığı için faydalı olabilecek bu manivela, işçiye iki parçaya yani iki klozet fazlaya mal oluyordu. Brescia'daki işçilerin hepsinin bel ağrısının olması hiç hoşuma gitmiyordu.

Hepsinin kalçalarında sargılar vardı, çünkü yırtılmalar oluyordu. Buradaki bu manivela yeniliği, işçilerin parçaları kaldırmak için bellerini kullanmalarını önleyip yırtılmalar yüzünden rapor almalarını engellemek için yapılmıştı. Ama işçiye fazladan iki parça yaptırarak bunun acısını çıkarıyorlardı. Yani fabrikalardaki yeni makineler, sadece daha az işçi çalıştırıp bu işçilere daha çok üretim yaptırmaya yarıyordu.

Ne var ki bahane duymak istemiyorlardı; "Görüyorsunuz değil mi, herkes çalışıyor ve on sekiz parça yapıyor," diyorlardı. Herkes on sekiz parça yapmaya başlamıştı, on altı parça yapan bir tek ben kalmıştım. Sonunda beni ofise çağırdılar ve "Bakın, iyi birisiniz ama çalışma yerinizi değiştirmek zorundayız. Aslında sizi çıkarmamız gerekirdi ama yerinizi değiştirmeyi tercih ettik, sizi başka bir bölüme alıyoruz," dediler. Beni başka bir bölüme yerleştirdiler ama iki gün daha eski bölümüm olan kalıp bölümünde kalmam gerekiyordu. Çünkü bitirmem gereken kurumamış parçalar vardı; parçaları kalıplardan çıkarmam ve kurutulmuş beyaz parçaları bitirmem gerekiyordu.

Ofisten aşağı döndüğümde, önceden prim artışı için görüşmeler yapmış olan bir sendikacıyla karşılaştık. Olumsuz yanıt almıştı ve grev yapmalıyız diyordu. Bunu duyar duymaz "Harika!" dedim. Ve onunla beraber bağırmaya koyuldum: "Grev! Grev!" Kalıp bölümündeki arkadaşların yanına gittim onları da dışarı çıkardım. Bir ustabaşı gelip "Burada ne işin var? Artık senin bölümün burası değil," dedi. "Hayır, hâlâ benim bölümüm. Bitireceğim parçalar var," diye yanıtladım. "Neden bitirmiyorsun o zaman?" diye sordu. Ben "Eee, çünkü grev var," deyince başka bir şey söylemedi.

Çalışmayanlar elli kişi kadar vardık ve kim çalışmaya devam ediyor diye kontrol ettik. Ardından içeri girip çalışanları tekme tokat dışarı attık. Ustabaşları köpürdü ve bir tanesi beni tehdit etti. Ben o sırada yemek yiyordum, ekmeği suratına fırlattım. Sonra tam üzerine atılıyordum ki arkadaşlar tuttular. "İyi yaptın ama bu kadar yeter," dediler. Sonra diğer bölümlere gittik, onların faaliyetini de durdurduk. Bahçeye çıkıp bir kurul oluşturduk. Gece ve gündüz grev gözcüleri hazır bulunan on beş günlük bir grev olacaktı. Dört bir yanımızda polis araçları vardı. Sonra kortej halinde Salerno'ya gittik, Valiliğin önüne.

Grevden sonra fabrikaya döndüğümüzde yeni bölümüme geçmiştim. Burada, bitmiş parçaları yürüyen bir bandın üzerine koyuyordum, ileride başka biri parçaları kontrol ediyor, sonra iki kişi de el arabasına yerleştiriyordu. Ama grevi telafi etmek için iki hat koymaya karar verdiler; iki kontrolör ve iki ambalajcı olacaktı. Parçaları banda koyacak kişiyse iki banda birden yetişmeliydi; bu iki kat işi yapacak olan da bendim. Hızı artırmak için parçaların kalitesini kontrol eden kontrolörlere ritmi arttırmalarını söylemişlerdi. Yani eğer önündeki parça kâğıda sarılmamışsa, kontrolörün alıp yere koyma yetkisi vardı. Aslında parçalar yere konmaz, çünkü kırılabilirler.

Bana da banda hiç durmadan parça koymamı söylediler; aralıksız, yan yana. Aslında, kırılabilecekleri için böyle konmazlardı, parçalar porselendi ve birbirlerine değmemeliydiler. Beni aralıksız koymakla görevlendirdiler. "Deli misiniz, bunlar kırılır," diyordum. "Sana ne! Sen sana söyleneni yap," diye cevap veriyorlardı. Onların tek derdi üretimi artırmaktı. Sendikacı bir arkadaş beni çağırdı ve şöyle dedi: "Bak, bunlar bizi daha fazla çalıştırmak istiyorlar. Bir yerine iki bant koyacaklar ve bütün iş senin üzerine yıkılacak, ikisine birden parça taşıyacaksın."

Ben de bunu, paketleme yapan arkadaşlara söyledim. "Yavaş yapalım şunu amına koyim." Onlar da kontrolöre söylediler, "Ne acelen var amına koyim, yavaş ol." O da onlara "Hayır, ben böyle çalışıyorum," dedi. Ben de onun suratının ortasına tükürdüm ve işemeye tuvalete gittim. Pişirme bölümünün şefi geldi, fırınların şefi. Bir proje teknisyeniydi. "Siz burada iyice can sıkmaya başladınız, ayağınızı denk alın yoksa atılacaksınız," dedi. Ben de "Canınız o kadar tatlıysa evde otursaydınız," dedim. Neyse, yerime döndüm; kontrolör hala deli gibi çalışıyordu.

Ertesi gün fabrikaya gittiğimde, güvenlik görevlileri beni çağırdılar ve elime bir mektup tutuşturdular. Açtım; kavga çıkarmak, işi engellemek ve bilmem ne boktan sebepleriyle işten atıldığım yazıyordu. Atılma sebeplerim yüzünden, işten çıkarılmadan sekiz gün önce haberdar edilme ve ne bileyim öbür ıvır zıvır haklarımı da vermiyorlardı. "İçeri giremez miyim?" dedim. "Hayır, içeri girmen yasak," dediler. Güvenlik görevlilerini tanıyordum. Biri, arkadaşlarımdan birinin babasıydı, diğeriyle de arkadaşlık etmiştim. Onlarla kavga etmek istemedim, cesaret de edemedim. O zaman şuna karar verdim; eğer bundan sonra, herhangi bir yerde bir fabrikaya girersem güvenlik görevlileriyle asla arkadaşlık kurmayacaktım.

Dışarıda mühendisi bekledim, paramı alacaktım. Ama orada beklerken sıkıştım, işemeye gittiğimde mühendis geçmiş. Yani onu yakalayamadım. Ben de iş kurumuna gittim. "Beni bu bu sebeplerle işten attılar," dedim. "Merak etme sen, çaresine bakarız. Şimdi sana bir protesto hazırlayalım, onunla her şeyi çözersin," dediler.

Bu arada bana sendikadan kimlik çıkarıp çıkarmadığımı sordular. Onlara grev sırasında çıkardığımı, bunun için tam bin liret harcadığımı söyledim. Onlar da bana, Ideal Standard'a bir dilekçe yazdırttılar. Hızlı postayla gönderttiler ve ayrıca taahhütlü gönderi için üç yüz liret fazladan verdim. On beş gün kadar bekledikten sonra onlara gittim ve "Hâlâ bir haber yok ve bana para lazım," dedim. "Sabırlı ol, telaşlanma," dediler. "Paranı vermezlerse dava açarız ve bütün paranı alırsın."

Ama beklemek canıma tak etti. Bir sabah mühendisin fabrikaya gelişini gözlemeye gittim. Mühendis gelince kendimi arabanın önüne attım. Durdu, ben de kapıyı açıp içeri daldım. Kapıları kilitlemeye kalkışmıştı ama yapamadı. Elimle omzundan yakalayıp mektubu suratına fırlattım. "Sekiz gün önceden söylemediniz, peki ihbar tazminatım neden verilmedi? Beni siz işten attınız, şimdi ben de paramı istiyorum. Sadece sekiz günün değil, kaybettiğim tüm bu ayın parasını da istiyorum. Hakkım olanın tamamını istiyorum. Ne azını, ne çoğunu; benimle dalga geçemezsiniz!" dedim.

Mühendis, "Bak, sen kovulduğunda ben burada değildim. Bana kalsa seni kovdurtmazdım. Sen iyi bir çocuksun, ben olsam senin bölümünü değiştirirdim. Eğer işe dönmek istiyorsan seni eskisinden daha iyi bir yere yerleştiririm. Diğerleriyle birlikte çalışmayacağın, kendi başına çalışacağın bir işe," dedi. "Ideal Standard'daki işler beni artık ilgilendirmiyor. Sıkıldım, ben paramı istiyo-

rum, hemen, şimdi. Hakkım olanın beş kuruş azı olmaz," diye yanıt verdim. Bunun üzerine "Tamam, merak etme," dedi. Beni odasına götürdü, memurları çağırdı ve onlara "Hesabını çıkarın," dedi. "Hesabını mı?" diye sordular. "Evet, tamı tamına.' dedi. "Olamaz," diye itiraz ettiler. "Evet, hepsini," diye tekrarladı.

Hesapladılar, yüz yirmi bin liret çıktı. Mühendis beni çağırdı. "Yüz yirmi bin liret, yeter mi?" "Hayır," dedim. O da "Bak, hesaba göre sana verebileceğim bu. Şöyle bir şey yapalım. Müdüre Kasım ayının belgelerini de onaylatayım, böylece önümüzdeki ay çalışmadan gelip maaşını alırsın," dedi. Kabul ettim. "Bana uyar. Ama bir yanlış olmasın. Önümüzdeki ay geleceğim. Sizi her sabah Fuorni'den geçerken görüyorum, nerede oturduğunuzu da biliyorum, birbirimizi kandırmayalım." Mühendis, "Yok ya, olur mu? Hatta sana bir şey söyleyeceğim. Aklında bulunsun, sana başka bir iş bulabilirim," dedi.

Brescialıydı, Salerno'ya yeni transfer edilmişti, herhalde düşman kazanmak istemiyordu. Üç beş kuruş için başını belaya sokmak istemiyordu, sonuçta parayı cebinden verecek değildi. Onu ne ilgilendirirdi ki? Hem bana yardım etmek istediğini söyledi, "Sana başka bir iş bulurum," dedi. Benim artık çalışmak istemediğimi anlamamıştı tabii. Hiçbir şey yapmak istemiyordum. Sonraki ay gidip paramı aldım, Ideal Standard hikâyesi de böylece bitmiş oldu. Bir süre işsiz kaldım ama kendime şık ayakkabılar, yağmurluklar, giysiler aldım. Bütün parayı harcadım. Daha on beş gün dolmadan bütün para suyunu çekti. Hepsini yemiştim. Beş kuruşum kalmamıştı.

İşsizlik maaşı almıyordum çünkü daha iki yılı doldurmamıştım. Ama Güney'de İş ve İşçi Bulma Kurumu şantiye okulları kurdu. Aslında bu okullar insanlara para dağıtmak için bir bahaneydi. Günde yedi yüz liret veriyorlardı.

Şantiyeye gidiyorsun, aslında şantiye bile değil, üstünde hiçbir şey olmayan bir çayır, yoklamayı yapan biri var. "Burada," diyorsun, seni o gün mevcut yazıyor, gidiyorsun. Sonra Cumartesi paranı almaya gidiyorsun; dört bin iki yüz liret. O parayla sigaramı alıyordum, sinemaya gidiyordum, öyle böyle idare ediyordum işte. Kalan zamanda da evde uyuyordum.

Bir gün, böyle devam edemeyeceğime karar verdim. Florio'da yazlık işler yaptım. Burada bir sürü konserve fabrikası vardı, nerdeyse hepsi domates işliyordu. Mevsimlik iş yapılıyordu. Önceden bu mevsimlik işin süresi dört ayla iki-üç ay arasında değişiyordu. Şimdi ise iş, ancak bir ay sürüyor, çünkü daha az domates var. Neyse, Florio'da bir ay kaldım, Pazar günleri de dahil günde on iki saat çalıştım. Milano'ya gitmem gerektiğine karar verdiğim için sigorta bile yaptırmamıştım. Bu sayede yüz elli, yüz altmış bin liret biriktirdim. Genellikle bu mevsimlik işi yapanların hepsi üç, dört, hatta altı ay sigortadan yerler. Bu yüzden günde bin beş yüz veya iki bin liret alırlar. İş olmadığında sigorta parası alıp geçinirler.

İkinci Bölüm
İş

Eskiden Salerno'nun bir köyü olan Fuorni'de yaşıyordum. Giovi, Caserosse, Mariconda, Pastena, Mercatello gibi bir köydü. Annem ve babam, ilkokuldan sonra da beni okula göndereceklerdi, öğretmenlere fikir danıştılar. Onlar da annemle babama övgüler yağdırdılar. "Bütün anne babalar sizin gibi davranmalı," dediler. Onlara bir tavsiye de verdiler; "Ortaokula gitmese daha iyi olur, zaten giriş sınavı var. Hem sonra çok çalışmak gerekir, dersler ağırdır. Çok kitap, çok para gerekir. Zaten belki de okulu bitiremez, çünkü çok para gerekir. Çocuğunuz bir meslek okuluna gidebilir, böylece bir fabrikada iş bulabilir, ustabaşı, bölüm şefi olabilir." Ustabaşı, bölüm şefi olmak bizim kulağımıza masal gibi geliyordu. Ne bok olduğunu da bilmiyorduk aslında. Nereden bilecektik? O zamanlar fabrika yoktu ki. Babam bin tane işle uğraşmış bir adamdı. Çiftçi çocuğuydu. Savaş sonrasında kaçakçılıktan, şimdiki mesleği olan inşaat işçiliğine kadar her işi yapmıştı.

Sonuçta, meslek okuluna devam etmemde karar kılındı. Ben, dedikleri gibi liseye gitmekten korkuyordum. İyi ki Fuorni'den okula giden başka arkadaşlarım da vardı.

Fuorni'den şehre gidip gelmek için troleybüse abone olmamız gerekiyordu. Okulun daha ilk günlerinde sınıfta, şehirlilerle biz dışarıdan gelenler arasında gruplaşmalar oldu. Pontecagnano'dan, Battipaglia'dan, Baronissi'den, Giffoni'den, Nocera'dan geliyorduk. Taşradan gelenler köylü, diğerleriyse şehirliydiler. Bazıları ilk günlerden bu durumu, yani köylülerin daha aşağı olmasını kabullenmişti. Dondurma, şekerleme ısmarlayarak, kalemlerini ya da defterlerini Salernolulara ödünç vererek sempati kazanmaya, onlarla arkadaşlık kurmaya çalışıyorlardı.

Ben ve Pontecagnanolu bir arkadaşım bu soruna göğüs germeyi tercih ettik. Salernolularla doğrudan kavgaya giriştik ve dövüşerek o çocukların saygısını kazandık. Okul çıkışlarında sık sık yumruk yumruğa, korkunç kavgalar yapıyorduk. Bu durum meslek okulunun ilk yılı boyunca devam etti. Sonra, ikinci ve üçüncü yıllarda farklılık artık köylülerle şehirliler arasında değil, kurnazlarla budalalar arasındaydı. En salak olanlarla dalga geçiyor, yemeklerini ve paralarını araklıyorduk.

Şehri işte o zamanlar keşfetmeye başladım. Köy hayatıyla şehir hayatını karşılaştırıyordum. Eşya dolu vitrinleri görüyordum; pantolonlar, çantalar, mobilyalar, radyolarla doluydu. Yiyecek satan dükkânlarda daha çok malzeme oluyordu. Bayilerde kadın resimli gazeteler... Köye döndüğümde ayaklarına kadar etekler giymiş kadınlar görüyordum, şehirdeki dergi, gazete kapaklarındaysa bambaşka kadınlar. Bunlar hayal gücümü tetikleyen yeni şeylerdi. Bir şeyleri anlamaya başlıyordum. O dönem çok önemli bir şey öğrendim: iyi giyinmek, iyi yemek, iyi yaşamak için para gerekiyordu.

Şehirde gördüğüm bu yeni şeylerin hepsinin üzerinde bir fiyat vardı. Gazeteden ete, ayakkabıya her şeyin bir fiyatı vardı. Buranın meyvesi, köyümüzde akşamları ağaçlardan topladığımız meyve değildi. Köyün nehrinde avladığımız balık değildi buradaki. Annelerimizin elleriyle örüp bize giydirdikleri, onların kim bilir nerden gelen giysileri gibi değildi. Ne renk olduğunu bile bilmeden giydiğimiz ayakkabılar ve pantolonlar onlarınkine benzemiyordu. Köyde ailelerden alınan terbiyeyle şimdi bu şehir ortamında gördüğümüz arasında büyük bir fark vardı.

Paranın önemini o zamanlar keşfettim ve pazar günleri evden daha çok para istemeye başladım. Kahretsin ki veremiyorlardı. Haftada sadece yüz elli bin liret... Aslında bu bile çoktu, evde para yoktu. Sonra bir şey fark ettim. Bazı arkadaşlarım artık okula devam etmiyorlardı. Doğduğumdan beri hep etrafımda gördüğüm gibi, anne babalarıyla tarlaya domates ekmeye de gitmiyorlardı. Ben köyün adetlerini okula devam ederek yıkarken, onlar da köyün zincirlerini başka bir şekilde kırmışlardı. Çalışmak için tarlaya değil inşaatlara gidiyorlardı ve anne babalarının bir yılda kazandıkları parayı iki ayda kazanıyorlardı.

Anne babalarından daha çok para kazanıyorlar ve kot pantolon giyiyorlardı. O zamanlar en moda şey kottu. Fakir ama güzel kadınlarla onurlu erkeklerin filmlerinin izlendiği yıllardı. Ama biz okula gidenlerin kot alacak bir kaç bin liretimiz yoktu. Kotları, kazakları olanları görüyordum, ama bunlar aba ya da elde eğirilmiş yünden değil, güzel mağaza kazaklarındandı, her rengini giyiyorlardı. Plaklar, pikaplar alıyorlardı, rock'n roll, rythm and blues falan. Şu amerikan dansları da o zamanlar başladı.

Ama her şey için para gerekiyordu. Bazıları şimdiden Lambretta marka motor sahibi olmayı düşünüyorlardı. Bunlar istisnai şeylerdi, dolayısıyla köy yaşamının alış-

kanlıklarını sarsıyorlardı. Köyde toprak sahibinin pazar günleri dışarı çıkmak ve şehre gitmek için bir at arabası ya da siyah renkli, yüksek gidonlu bir bisikleti olurdu. Şimdiyse domatesçilerin çocukları kendilerine Lambretta ve daha bir sürü şey alıyorlardı.

Ben de anneme "Ben artık okula gitmek istemiyorum; çünkü kot istiyorum, sinemaya gitmek istiyorum, dışarıda pizza yemek istiyorum. Dışarı çıkmak için para lazım. Yoksa ne yapacağım? Okuyorum ama burada oturup hayal kurmak zorundayım. Hayallerle yaşamak hiç de güzel değil," dedim. Ben de yaşamak istiyordum. Kız arkadaş edinmeye başlanılan yaşlardı ve her pazar danslar düzenleniyordu. Annem "Bak sana bir şey diyeceğim. Sen onlardan üstünsün çünkü okula gidiyorsun, çünkü okuyorsun," dedi. Ben bu üstünlüğü hiç hissetmiyordum, hiç hissetmemiştim.

Ben üstünlüğü eşyayla ölçüyordum, kotla, kazakla, pikapla; okulda öğretilen boktan şeylerle değil. Çünkü o boktan şeylerin dans etmeye, dışarı çıkmaya, pizza yemeye faydası yoktu. Annemin sözünü ettiği bu üstünlük meselesini anlamıyordum. Hiçbir şekilde doğru olmadığını düşünüyordum.

Sonra başka bir zaman, babam da varken oturup konuştuk. Babam biraz bocaladı. Beni okula göndererek bana kendisininkinden daha iyi bir yaşam sağlayacağını düşünmüştü. Oysa şimdi görüyordu ki artık çocuk değildim, delikanlı oluyordum, isteklerim vardı; belki de babam bunları anlıyordu. "Ama dikkat et, çalışmak zordur," dedi. "Sabahları erkenden kalkacaksın, hep şantiye şefini dinleyeceksin. İş yoksa ekmek yok, iş varsa zahmet var. İş hiçbir zaman güzel bir şey değildir. Şimdi sana güzel görünüyor, çünkü sana pizza yeme, sinemaya gitme, dansa gitme olanağı sağlayacak ama bir aile kurduğunda bu işten kazandığın para pizza yemeye, dansa gitmeye yet-

meyecek. Aileni doyurman gerekecek ve o zaman işin kötü ve ağır bir şey olduğunu anlayacaksın."

"Bu yüzden iyi düşünmelisin. Ben sana okula git ya da işe git demiyorum. Sana sadece iş kötü bir şey, ondan uzak durmaya çalış diyorum. Seni okula gönderiyorum, çünkü böylece seni işten koruduğumu düşünüyorum." Bu fikir, yani işin kötü bir şey olduğu fikri, annemin sözünü ettiği, benim diğerlerinden üstün olduğum fikrinden daha mantıklı görünüyordu. Sonra, şantiyelerde çalışan arkadaşlarımın mantığının da doğru olmadığını düşünmeye başladım: iş eşittir para; öyleyse iş eşittir mutluluk. Bunun üzerine "Mutluluk, inşaatta çalışmaktır!" keşfimden şüphelenmeye başlamıştım.

Babamın bana kazandırdığı şey, iş ve kendi hayatı hakkında bir bakış açısıydı... Bana sanki şöyle demişti: "Bu aileyi görüyorsun değil mi. Beni, kendini... Mutlu bir aile mi bu? Ben, sen, annen, kız kardeşlerin? Sefiller, zavallılar; işte biz buyuz." O zaman, işin bir aldatmacadan başka bir şey olmadığını anladım. Neden bizim evde kotlar, kazaklar, pikaplar göremiyordum? Babam "Burada bir aile ve iş var. Peki ya çalışmazsam? Sonucun ne olduğunu görüyorsun," diyordu.

Kafam karışmaya başlamıştı, karar veremiyordum: okula gitmek mi, işe gitmek mi? İşe gidersem kendime pikap alırım, kazak alırım ama sonum babam gibi olur. Diğer yandan okula gidersem belki daha mutlu olurum, yani şu an ailemle yaşadığım, annemin, babamın, kız kardeşlerimin yaşadığı hayatı yaşamam. İşte bu nedenle okula devam ettim. Kitap ücretleri ve okul harçları daha az olduğu için meslek okuluna gidiyordum. Dersler daha hafifti, hatta neredeyse ders yoktu denebilir.

Üç yıl elektrikçilik okudum. Saçma bir durumdu, çünkü bu, dükkânda öğrenilen bir meslektir. Çıraklar lamba, elektrik distribütörü söküp takarak işi öğrenirler. Her tür

makineyi tanımalısın. Biz ise her şeyi kitaplardan öğreniyorduk. Distribütörün, akünün çeşitlerini hiç görmüyorduk. Not almaya yarayan soyut şeyler öğreniyorduk. Fakat bir araba farı patladığında on iki yaşındaki bir elektrikçi çırağının iki dakikada tamir edebildiği şeyi yapamadığımızı görüyorduk.

Bu meslek okulları sadece işsiz kalmış hizmetlilere, müdürlere, öğretmenlere iş yaratıyordu, başka da bir işe yaramıyordu. Bize bir faydası yoktu; kitaba, deftere, yemeğe para harcıyorduk. Bu harcamalar bizim için fazlaydı. Orada tek yaptığımız distribütörün bataryasından, şarj dinamosundan söz etmekti. Kitapta yazanı ezberlersen notu alıyordun. Artık bu boktan okul müsveddesinin hiçbir işe yaramadığını herkes biliyordu. Bunu bir öğretmene söylersen reddediyordu tabii.

"Yok, canım," diyordu "onlar cahiller. Sadece sıradan şeyleri yapmayı bilirler. Siz ise elektrik akımının ne olduğunu, nasıl oluştuğunu, nasıl dönüştüğünü biliyorsunuz. Bu daha üstün bir şey. Sonra siz ilerde, fabrikalarda ustabaşı olacaksınız." Ustabaşı olacağın bir kez daha yüzüne vuruluyordu. Biz ustabaşları elli, altmış kişi vardık. İtalya'daki tüm meslek okulları her yıl binlerce ustabaşı yetiştiriyordu... Yahu, İtalyan sanayisine kaç ustabaşı gerekiyordu?

Sonunda işe yarar hiçbir şey öğrenilmeyen bu okulu bitirdim. Bunu öğretmenler de gayet iyi biliyorlardı, bu yüzden sınavlardan herkesi geçirmişlerdi. Okulu bitirince hepimiz iş aramaya başladık. Fiat'a gidiyorduk. Fiat bayilerinin teknik servislerine iş başvurusu yapıyorduk. Kimsin? Elektrikçi. Tecrüben var mı? Yok, ama okulda öğrendim. Hiçbiri bizi almıyordu. OM'a, Autobianchi'ye, Alfa'ya, Lancia'ya gidiyorduk. Bizi almıyorlardı, bize ihtiyaçları yoktu. İşleri orada öğrenen ve sonradan her şeyi yapabilen elemanlara ihtiyaçları vardı. Ardından herkes

kendi yoluna gitti, birbirimizi bir daha görmedik bile. Hiç kimsenin elektrikçilik ya da bölüm şefliği yaptığını sanmıyorum.

O yaz domates fabrikalarında çalıştım. Günde on iki saat çalışıyordum, pazar günleri de dâhil. İki ay çalıştım ve neredeyse iki yüz elli bin liret kazandım. O parayla palto ve tüm kışı geçireceğim giysiler satın aldım. Yine de yetmiyordu tabii. Üç yıl önce düşündüğüm gibi inşaatta çalışmaya da gitmedim çünkü görüyordum ki oralarda çalışmaya gidenler on sekiz, on dokuz yaşlarına gelmişlerdi. Ama Lambretta'da kalmışlardı; hem sonra Lambretta bozuluyordu. Tamir için para lazımdı, benzin ve cezalar için de. Sonra nişan, düğün sorunları çıkıyordu. Çuvalla para lazımdı.

Çeşit çeşit sorunlar çıkmaya başlıyordu ve onların dans ya da kot düşünecek halleri pek kalmamıştı. O tip şeyler ikincil olmaya başlıyordu. Sonra bazıları işten atılıyordu. İş koşulları ağırlaşmıştı. Taşeronlaştırma başlamıştı. Hem artık herkes para kazanıyordu. Bu, dört beş yıl önceki gibi bir ayrıcalık değildi. Para kazanmak artık herkes için bir zorunluluğa dönüşüyordu, bir ihtiyaçtı.

Şöyle bir sabit fikirlilik de vardı; madem okudun, neden işçi olarak çalışıyorsun? Bu yüzden onu da yapamıyordun. Eğer okumuşsan belli işlerde çalışmamak gurur duyulacak bir şeydi. Bu yüzden ailem inşaatta çalışmayayım diye beni idare ediyordu. Domates fabrikalarında çalıştığım zamanlarda, onlar da ben de bunu saklı tutmaya çalışıyorduk.

Sanayileşme o yıllarda başladı. Güney'de gelişme dönemi başlamıştı. Bu aynı zamanda amelelerin, domatesçilerin, yaşamlarını sürdürecek parayı kazanamadıkları için isyan etmelerini önlemek içindi. O zaman birkaç fabrika kuruldu. Sadece en düşük maaşlar veriliyordu, sendikalar yoktu. Böylece halkın bir kısmını fabrikalarda işe almaya

başladılar. Çok fazla insan da almadılar, çünkü çoğunluk yine de Kuzey'e gitmeli, göç etmeliydi. Buna rağmen ortalıkta biraz para dolanmaya başladı.

Arabalar vardı, evlere buzdolapları, televizyonlar alınıyordu. Ben de ilk defa bu dönem fabrikaya çalışmaya gittim. Ideal Standard'a gittim. Orada anladım ki babamın dedikleri doğruymuş. Yani iş yalnızca eziyetmiş, başka bir şey değil. Ideal Standard'tan atıldım. Ve o dönemde tüm Güneylilere teklif edilen o tek çıkar yolu düşünmeye başladım: etraftaki herkes gibi Kuzey'e göçmek, Milano'ya gitmek. Tıka basa dolu trenler iç kesimlerden, Appeninlerden köyler dolusu insanı Kuzey'e götürüyordu.

Kuzey'e ilk gidişim değildi. Meslek okulunu bitirir bitirmez Brescia'ya gitmiştim. Torino'da kalmıştım, tam bir ay. Evli kız kardeşim orada yaşıyordu. Her yıl tatilde, arabayla Güney'e gelirdi. O zaman bu refahı, bu işi, bu mantığı başımı döndürmüştü. Ben de acele acele toplanıp yola düştüm; deniz kıyısına gitmek, arkadaşlarımla aylaklık etmek için. Torino'ya evli kız kardeşime gitmiştim, gördüm ki zemin katta, bir kapı girişinde, bizim Salerno'daki evden daha kötü bir evde yaşıyor. Bir göz oda, orada yiyorlar, orada uyuyorlar. Ama Güney'e arabayla dönüyordu bu çakallar.

Kuzey'e trenle gitmiştim. Sıkış tepiş bir tren; daha otuz kilometre gitmeden inmeyi düşünmeye başlamıştım. Bütün yolu ayakta gittim. Koridorlarda ellerindeki ekmek parçalarını yiyen ayyaşlar; ağlayan, sıçan bebekler; her tarafta valizler, çuvallar, koliler. Bir felaket; üstelik trendekiler on saattir yoldaydı, ben Salerno'da binmiştim, onlar ta Sicilya'dan geliyorlardı. Sabahtan beri on saattir yoldaydılar, herkes barut fıçısı gibiydi. Nisan ayıydı, Güney'de gelenek ilkbaharda göç etmektir, bilinir ki daha önce Kuzey'de havalar soğuk olur. Bu yüzden herkes ilkbaharda yola çıkar.

Torino'da metal parlatıcılığı yapıyordum. Fiat tüm parçaları, tüm aksesuarları kendi üretecek değil ya. Hatta hiçbirini üretmiyor. Mesela Cinquecento ve 600 marka arabaların alüminyum kapı kollarını ve tüm alüminyum aksamını dökümhaneler yapıyordu. Sonra bu dökümhaneler yaptıkları parçaları, çapağını temizlemeleri için başka firmalara veriyordu. Parçanın temizlenmesi ve daha sonra da başka bir zımpara ile parlatılması gerekiyordu. Kapı kolu üzerinden kumaş ve çelik tellerle geçiliyor, böylece parlak ve pürüzsüz olmaları sağlanıyordu. İş, bundan ibaretti. Bana metal parlatıcısı unvanı verdiler.

Günde iki bin parça yapmak gerekiyordu. Burnumu silmeye vaktim olmuyordu. Hep kir pas içindeydim ama metal parlatıcısıydım. Metal parlatıcısı olmak hoşuma gitmiyordu, bir ay sonra kaçtım. Kazandığım azıcık parayı o bahar harcadım. Bu ikinci gidişimde ise farklı bir biçimde gidiyordum. Açıkça görüyordum ki, Güney'de daha az paranın geçinmeye yettiği, her şeyin daha ucuz olduğu artık doğru değildi. Artık herkeste olan televizyonun ve konserve etin fiyatı Torino'da neyse Salerno'da da oydu. Benzin aynı fiyata, Lambretta aynı fiyata, tren bileti aynı fiyata...

Güney'de fiyatlar daha düşük değildi artık. Evet, beş, altı yıl önce sarımsak, soğan, tavuk, meyve doğrudan alınabiliyordu. Bir tarlaya gidip meyveni, fesleğenini, soğanını alabiliyordun. Oysa şimdi tarlaların etrafı dikkatlice çitle çevriliyor, çevresinde korumalar da oluyordu. Sözün kısası, bir şey yürütürsen kodesi boyluyordun. Ayrıca insanlar fakir olduklarını göstermekten utanıyorlardı. Bu yüzden daha önceleri satın almadıkları sebze, meyveleri artık satın almaları gerekiyordu. Torino'ya, Milano'ya göre belki biraz daha ucuza... Oysa para buralarda çok çok azdı. Ben de Kuzey'e gitmeye karar verdim; orada gerçekten çok daha fazla para kazanılıyordu.

Kuzey'de tanıdığım aileler vardı; buraya ailecek göçmüş olanlar. Bir tanesi de eski kapı komşumuzdu, hepsi birlikte gitmişlerdi. Baba eskiden domatesçiydi, Sele ovasında yer alan Versecca'da domates yetiştiriyordu. Çocukları Angelo, Rocco, Andrea, Armando, Carmine, Giovanni... Hepsi de erkekti ve hepsi de babalarıyla domates işinde çalışıyorlardı. Domateslerin yukarı doğru büyümesi için sırık ve domatesi sırıklara bağlamaya yarayan katırtırnağı dallarını işliyorlardı. Bir de domatesleri toplayıp ortadan ikiye ayırma ve güneşte kurutma adeti vardı. Bunun ardından bakır bir elekten geçirilip salça yapılıyorlardı. Bu, eski bir salça yapma tekniğidir. Kil kaplara doldurulup üstlerine de bir incir yaprağı konurdu. Öğlen domates salatası yeniyordu, akşam domates salatası, sabah domates salatası. Bir de şarap ve sert ekmek, yani buralarda yapılan peksimet ekmek.

Babamsa aralıklı olarak çalışıyordu. Ovada kamış işi yapıyordu. Yabanıl çayırlardaki kamışları kesip satıyordu. Bir haftada yaptığı iki yüz, üç yüz demet kamışı otuz bin lirete makarna fabrikalarına satıyordu. Makarna fabrikaları makarnaları kamışların üzerinde kurutuyordu. Eski bir meslek; sonraları o da kayboldu. Babam hem bu işi, hem de inşaat işçiliği yapıyordu. Tüm bu işlerin altından kalkıyordu. Sık sık arabacılık da yapıyordu; bir at arabası ve bir atı vardı. Bu işleri yürütüyordu ama kesinlikle amelelik ya da domates işçiliği yapmıyordu, çünkü bunlar çok ağır işlerdi.

Ben bazen komşulara domates işinde yardım ediyordum. Annem "Onlarla gitme. Domatesçilere mi karışacaksın?" diye bana bağırırdı. İşte o ailenin tamamı göçmüştü, ama hepsi aynı anda değil. İlk önce ikinci kardeş Andrea gitti; ailenin kara koyunu. Hep işten kaytaran, tarlada gölgede duran, çalışmayı pek sevmeyen biriydi. Okuma yaz-

ması yoktu, okula gitmeyi de istememişti. Askerlik için ayrıldı ve bir daha da Güney'e dönmedi.

Arada sırada mektubu gelirdi. Sonra kendisi geldi, üst baş şıkır şıkır, cepler para dolu... Çiçek sattığını söylüyordu, Kuzey'de insanlar çiçek satın alıyormuş. Bize insanların çiçeğe para vermesi delilik gibi görünüyordu. O ise en kötü günde bile yetmiş, seksen bin liret para kazandığını söylüyordu. Bize inanılmaz geliyordu. Bir çiçekçi dükkânı açmaya uğraşıyordu. Ehliyet alacaktı, çiçekleri San Remo'dan alıp Milano'ya götürmek için küçük bir yük kamyonu almak istiyordu. Kardeşlerine, komşularına, arkadaşlarına masal gibi gelen şeyler...

Bunları bize de anlatıyordu, çünkü bizim köyde akşamları, evlerin önündeki asma çardakların altında oturmak adettendi.

Sokaklarımıza kaldırımlar yapılmıştı, artık ot bile bitmiyordu. Akşamları konuşulur, değerlendirmeler yapılırdı. Andrea Kuzey'de yaptığı bu işleri anlatıyordu. Andrea gittikten ve üç dört kez ailesini ziyarete geldikten sonra kardeşi Rocco da onun peşinden gitti. Bu Rocco, köyün en çok konuşulan gençlerindendi. Patronlara siktir çekebilen biriydi. Patronların sevmediği biriydi, kendine giysiler de alırdı. O zamanlar patronlar yeni elbiseler giyen birine iyi gözle bakmaz, yeni elbiseler aldığı için onu eleştirirlerdi.

Bu Rocco babasıyla birlikte tarlalarda çiftçi hayatı yaşamaktan yoruldu ve o da Milano'ya gitti. Vardığında yeraltı treni yapılıyormuş, o da bir tepede kazıcılık işine başlamış. Arada bir o da yazıyordu. Dışarıdakilerden birinin mektubu geldiğinde önce aile arasında okunurdu. Sonra tanıdıkları tüm komşu ailelere okutuyorlardı. Köyde olay olurdu: Ne yazmış? Ne diyor? Yeni haber var mı? Postacının oraya mektup getirdiği bilinirdi. Kimden? Oğlundan mı? Ne diyor? Ne haberler var?

Bu günkü gibi televizyon, sinema ya da gazete yoktu. Önceden mektuplar haberlerin yayılması için çok önemliydiler. Bir hafta boyunca o mektuptan söz edilirdi. Sonra yenisi gelirdi, böyle böyle idare ediyorduk işte. Rocco'nun, Milano'da kazıcılık yaptığını böyle öğrenmiştim. Ben şu kazıcılığın ne halta benzediğini hayal edemiyordum. Bir kazıda çalışmak harika bir şey olmalıydı. Köyde sadece öküzler ve çapa bilinir.

Rocco günde on iki saat çalıştığını yazmıştı. Bizim için şaşırtıcı değildi, çünkü tarlalarda belki de on dört saat çalışıyorlardı, çalışma saatleri belli değildi. Ne kadar bilmiyorum ama çok para kazanıyordu. Doğal olarak babası çok memnundu. Rocco, yakın köylerden birinden bir kızla nişanlıydı ve evlenmek için tam bir buçuk yıl sonra köye döndü. Köye siyah bir takım elbise, beyaz bir gömlek, siyah bir kravat ve siyah ayakkabılarla geldi. Çok şıktı, her gören dönüp bir kez daha bakıyordu. Valizi, bizim alışık olduğumuz, kartondan, iple bağlanan, Kuzey'e gidenlerde olan valizlerden değildi. Önceden oturduğu evin, bizim de o zaman oturduğumuz evin sahibi onu çağırdı, "Nasılsın? Nasıl gidiyor?" diye sordu. Onu tepeden tırnağa süzdü.

Daha sonraları tüm ev ve toprak sahipleri akşamları tıraş olmaya berbere gittiklerinde ondan söz ediyorlardı. Burada, köydeki berberde, bir toprak sahibi içeri girdiğinde köylüler ve ameleler kendi sıralarını ona verirlerdi. Berber de yeni, temiz bir havlu çıkarırdı. Diğer herkes için bütün gün kullandığı, toprak pislikleriyle leş gibi olan havluyu günde bir değiştirirdi. Toprak sahipleri içinse her seferinde yeni bir havlu kullanılırdı. Ama işin asıl ilginç tarafı, herkes tıraş için para verirken toprak sahipleri vermezdi.

Toprak sahipleri berberde konuşurlardı. "Gördünüz mü? Rocco dönmüş. Onun keyfi yerinde, neden siz de gitmiyorsunuz?" Ameleler, "Oralar kötü. Nem var, hava kötü.

Biz oraya gitmeyiz, salaklar gider. Bu, böyle tertemiz giyinince patron oldum sanıyor!" derlerdi. Yani patron gibi düşünenler toprak sahipleri değil, geri kalanlardı. Toprak sahipleri sadece ateşi körüklüyorlardı. Durumun nasıl gittiğini kontrol ediyorlardı. Sonuçta onların bile böyle giysileri yokken, köylünün biri bu şekilde giyinip kuşanıp köye dönüyordu. Bu durum da işlerini bozuyordu. Aslında patronların demek istedikleri şey şuydu: "Bu, eskiden doğru düzgün bir gençti." Ameleler de "Ona kuşku yok," diye cevap veriyorlardı.

Bu Rocco evlendiği zaman annesi, babası ve kardeşleri için de kıyafetler getirmişti. Hepsinin üzerinde yeni giysiler vardı ve herkesin gözü yeni giysiler giymiş ailedeydi. Çünkü bu kıyafetler buralarda, kasabada, hatta şehirde bile bulunmayacak şeylerdi. Ve o düğünde herkese tatlı ve şampanya servisi yapan garsonlar da vardı. Ve müzik. Gerçi Güney'de düğün, köylüler arasında hep önemli bir şey olmuştur. Herkesi bir araya getirme imkânıdır. Bu yüzden evlenmek için borç da yapıyorlardı, sonra ömür boyu o borçları ödüyorlardı.

Bu ailede işler yavaş yavaş kötüye gitmeye başlayınca, ötekiler de tek tek çekip gittiler. Bütün kardeşler tek tek gidiyordu ve Rocco onlara iş buluyordu. Sonra Kuzey'de rahat ediyorlardı, evleniyorlardı falan filan. Sonunda anne ve babaları da gitti; hepsi gittiler. Böyle yapan birçok aile vardı. Bu, en iyi hatırladığım aile, çünkü onları yakından tanıyordum. Komşumuzdular, hemen yanı başımızda oturuyorlardı. Ve ben de Kuzey'e gitmeye karar vermiştim, çünkü orada para vardı.

Üçüncü Bölüm
Kuzey

Velhasıl, Kuzey'e Milano'ya gittim. Milano'da yapmayı ilk düşündüğüm şey gidip şu Rocco'yu bulmaktı. Rocco benim için güvenilir bir kapıydı. Benden yirmi yaş büyüktü. Ben daha bebekken onun koca bir adam olduğunu hatırlıyorum. Çok konuşkan bir adamdı. Alçak herifin teki diyorlardı, patronlarla kendini aynı seviyede gören biriymiş. Hiçbir şeyi yokken Kuzey'e gidip sonra orada tutunmayı başarmıştı. Rocco, bu kasabadan göçmek isteyen gençler için bir örnekti. Milano'ya yakın bir kasabada Corsico'da yaşıyordu. Beni görünce annemin, kız kardeşlerimin nasıl olduğunu sordu. Buzdolabını açıp iki, üç bira aldı. Bana bir sürü soru sordu, beni gördüğüne çok sevinmişti ve beni içirmeye başladı.

Sonra karısına, "Biftekleri hazırla," dedi. Bana "Ne kadar yersin, az mı, çok mu?" diye sordu. Rocco sağlıklı bir adamdı, yemeyi içmeyi seviyordu. İstediğini elde etmeyi de seviyordu ve bunu hep başarmıştı. Güney'de olduğu

zamanlardan söz etmeye koyuldu. "Patronlar cahil herifler olduğu için Güney'de kötü günler yaşadık," diyordu. "Azıcık toprakları var diye kendilerini bi bok sanıyorlar. Her şeyi üretenin biz işçiler olduğumuzu anlamadılar. Biz olmasak açlıktan geberirlerdi. Şimdi günlerini gördüler, paçavra gibi ortada kaldılar, çünkü halkın iyiliğini istemediler."

Böyle fikirleri vardı işte. "Burada ise, benim geldiğim dönemde patronlar bizim için seferber oluyorlardı," diyordu. "Kulübe gibi bir yerde kalıyordum; yeme, yatma bedavaydı. Kazıcılık yapıyordum ve yaptığım işe göre para alıyordum. Yani ne kadar çok çalışırsam, o kadar çok para veriyorlardı. Güney'deyse ne kadar çalışırsan çalış, ne kadar isterlerse o kadar veriyorlardı, ne alacağın hiç belli olmuyordu. O bok herifler her türlü haltı yediler. Güney insanı saftır, hiçbir şeyden anlamaz. Burada patron, işçiler, herkes eşit. Tek fark, patronun daha çok parasının olması. Fabrikayı o yönetiyor, zaten fabrika da onun."

"Ama ben de yiyip içiyorum ve benim de evim var. Görüyorsun bu ev benim, arabam var, kamyonum, kazıcım var. Yani sonuçta ben de patronum. Burada herkes kendi çapında patron. Fabrikada çalışan, hiçbir şeyi olmayan işçi de var. Ama bütün hakları var; tatili var, sigortası var falan filan. Yani burada keyifler iyi. Bir işin olsun, bir yerin olsun yeter, sırtın yere gelmez. Yani hiçbir şey için kaygılanmana gerek kalmaz." Rocco, Milano'yu ve Kuzey'i bana işte böyle övüp durmuştu.

Rocco'yla biraz konuştuktan sonra ona kardeşi Giovanni'yi sordum. O benden üç yaş büyüktü, yaşıt sayılırdık. "Buraya yakın bir fabrikada çalışıyor, daha işten çıkmadı, dokuza doğru gelir," dedi. "Ama Giovanni biraz tembel," diyordu Rocco. "Siz aynı kafadansınız. Giovanni şimdiden üç iş değiştirdi. Burada hep aynı yerde kalmak

gerektiğini anlamadı. Çalıştığın yerde durumunu iyileştirmeye çalışmalısın. Durumu iyileştirmenin yolu iş değiştirmek değil ki. Ben hep aynı firmada çalıştım, şimdi ise kendi işimi yapıyorum. Kendi işimi yapıyorum, ama yine aynı firmayla çalışıyorum."

"Her halükarda," dedim, "benim hemen bir işe girmem lazım. Hemen yaşamımı kazanacağım bir iş bulmam lazım. Şu anda kariyer falan düşünecek durumda değilim." "Ne yapacaksın?" diye sordu bana, "Ne yapmak hoşuna gidiyor? İşçi olmalı, çok para kazanmaya çalışmalısın. İş değiştirmemeye çalış, yoksa hiçbir şey kazanamazsın." Sonra Giovanni geldi, selamlaştık. Fuorni'den, Salerno'dan, Pontecagnano'dan konuştuk. Tanıdıklardan, kızlardan falan... Sonra bana "Bu gece burada kal. Yarın benimle işe gelirsin ve yarın akşam sana kalacak bir pansiyon ararız," dedi.

Ertesi gün Giovanni beni işe götürdü. Fabrika Zingone mahallesine yakındı ve mobilyalara dekoratif amaçla yapıştırılan baskılı parçaları üretiyorlardı. Elle işlenmiş gibi görünüyordu ama aslında suntaydı, yani talaş ve vinavil. Gerçek tahta gibi görünüyordu. Bu zanaat işine başladım, bir pansiyonda iki göçmenle birlikte kalıyordum. Burada herkes göçmendi, bir kişi bile buralı değildi. Buradaki Kuzeyliler de göçmendi. Brescia'dan, Bergamo'dan, oradan buradan göçmüşlerdi.

Pansiyonda, günde on iki saat inşaatta çalışan bir Lucania'lı vardı. Akşamları yemeğini kendi yapıyordu ve günde yedi sekiz bin liret kazanmasına rağmen en fazla beş yüz liret harcıyordu. Çok tutumluydu, ne akşamları, ne de tatil günleri dışarı çıkıyordu. Üç dört ay sonunda, bankada altı, yedi yüz bin liret parası birikmişti. Bana hesap cüzdanını gösterdi ve araba alması gerektiğini söyledi. Bense bahar gelince işe her gün geç gitmeye başladım. Çok

sıkılmıştım. Güney'e dönmek, denize girmek istiyordum. Bütün kış çalıştığım için, otuz, kırk hatta belki de elli bin liret tazminat hakkı kazandığımı hesapladım. Sekiz günlük ihbar tazminatı, son çalıştığım haftanın ücreti derken, nereden baksan yüz bin liret alırdım işten çıkarsam. Böylece Güney'e dönebilir, bir süre hiçbir şey yapmadan takılabilirdim.

İşe hep geç gitmeye başladım. Bir noktadan sonra bunların canına tak etti, ertesi gün de geç kalırsam beni kovmakla tehdit ettiler. Ben geç kalmaya devam ettim, onlar da beni kovdu. Çalışma tazminatımı, sekiz günlük ihbar tazminatımı, çalıştığım haftanın ücretini alıp denize girmek için Güney'e gittim. Ben Güney'e indiğimde Nisan sonlarıydı ama daha Mayıs ayı içinde param bitmişti. Yaz gelmeden ilk ayın sonunda tüm param suyunu çekmişti. Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül aylarında da Güney'de kaldım. Önceleri bir süreliğine, tabut tahtalarının kesilip hazırlandığı bir yerde çalıştım. Ardından tüm yazı denize girerek geçirdim. Güney'de mevsim başında deniz kenarındaki plajlarda kabinleri kuran, onaran kişi, yaz boyunca da her sabah şemsiyeleri kurar, kumsalı temizler ve bu tarz işleri yapar. Bütün yazı işte böyle geçirdim. Ardından yaz sonunda yine Milano'ya döndüm. Ama bu sefer banliyöde kalmaya hiç niyetim yoktu. Banliyöde kalınca daha fazla para harcıyordum, çünkü her gece Milano'ya geliyordum. Bu yüzden yollarda bir sürü para harcıyordum ve orada, banliyöde kalmak da beni hiç eğlendirmiyordu. Bu yüzden Milano'da kalmaya karar verdim. Milano'ya varır varmaz valizlerimi istasyona bırakıp merkezde bir pansiyon aradım. Aradığım pansiyonu Brera, Solferino ve Fatebenefratelli sokaklarının yakınlarındaki Pontaccio Sokak'ta buldum.

Burası merkezdi. Üçe dörde kadar barlarda takılabiliyordun, yani çok eğlenceliydi. Gran Bar adında bir bar var-

dı, orada yemek de yeniyordu. Böylece önce bir restoranda yemek yiyip daha sonra bara gidip içeride kalabilmek için yeniden para harcayacağıma, Gran Bar'da bir tabak makarna, fiör di latte[1] falan yiyordum. Yedi yüz sekiz yüz liret harcıyordum ve bütün akşamı barda geçiriyordum. O bölgeye sık sık gelen çok güzel kızlar vardı. İbneler, pezevenkler, kaçakçılar, hippiler, yani sözün kısası çok renkli bir ortamdı.

Sonra adıma bir unvan eklemeye karar verdim. Bir eğitim görmek zorundayım, iş de var okullar da var diyordum. Okumak istiyordum, kararımı verdim, bir resim okulunda okumak istiyordum. Castello Sforzesco'da bir akşam sanat okulu vardı. Oraya yazılmaya gittim, başvuruda yüz elli liret ödeniyordu. Sınava gittim, sınav üç gün sürüyordu. Prizmalar, küpler, küreler falan vardı. Önce onları çiziyordun, sonra çizimine göre sana bir not veriyorlardı.

Ama aslında değerlendirmeyi başka şeylere göre yapıyorlardı. Yani sana ne iş yaptığını, Milano'da ailenle mi kaldığını falan soruyorlardı. Aslına bakılırsa çizim yapmayı hiç bilmeyen ama çok genç olan ve aileleriyle kalanları ya da çalışanları aldılar. Benimse sabit bir işim yoktu, beni almadılar, çünkü okulu bitiremeyeceğimi düşündüler. Ya da bunu yapmamın lüzumsuz olacağını veya böyle bir şeyler düşündüler işte. Beni almamaları teknik sebeplerden ya da çizim bilmememden değildi, çünkü onlara çizim bildiğimi gösterdim. Bir diploma sahibi olabilmek için okula kaydolamadığıma göre yapılacak en iyi şey kendimi hayatın, boş zamanın akışına bırakmaktı.

Kendi kendime "Diplomayı kıçıma mı sokacağım sanki?" dedim. Bir meslek öğrenmek hiç de ilgimi çekmiyordu aslında. Daha çok para kazanmamı, daha rahat bir yaşam

1 Bir çeşit sütlü tatlı, ç.n.

sürmemi sağlar. Ama daha rahat bir yaşam demek; az yorulmak, iyi yemek, çok sevişmek demekti. Öyleyse, dedim kendi kendime, ben bunları diplomasız da yaparım, yeter ki mümkün olduğu kadar az çalışayım ve mümkün olan en kısa yoldan para kazanmaya uğraşayım. Tam olarak böyle yapmaya karar verdim. Bir inşaat şantiyesinde iş buldum. Kısa bir süre sonra sıkıldım, bir öğleden sonra kafayı çekip işe gitmedim. Bu yüzden beni kovdular ve bir süre hiçbir şey yapmadım.

Hazırda biraz param vardı, onunla idare ediyordum. Geçen yıl Corsico'daki gibi değildi ama. Corsico'da boş zaman acayip bir şeydi. Orası iki adet dans salonu, üç ya da dört sinema salonu ve kilise salonu olan bir şehirdi. Barda bir araya gelen insanlar ya remi oynuyor ya da spordan söz ediyorlardı. Ve Güneyliler'in çıtır kızları, bir Güney adeti olan gezinti yapma alışkanlığını orada da aynen sürdürüyorlardı. Delikanlılar onları gözden uzakta bir yerde beklerdi ve belki bir ağaç dibinde, ayakta sevişirlerdi. Ama insanlar arasında hiçbir iletişim yoktu. Barda harcayacak paran varsa popüler, tanınan bir tiptin. Ne kadar çok para harcarsan, ne kadar iyi giyinirsen, o kadar çok arkadaşın oluyordu. Yoksa tamamen dışlanıyordun ve bu benim çok canımı sıkıyordu.

Ben, kırsalda, küçük bir kasabada doğmuştum. Dolayısıyla şehir benim için birçok tecrübe barındırıyordu. Kaldığım pansiyona sürekli gelen çeşit çeşit insanlar görüyordum. Garsonu, öğrencisi, ressamı, pezevengi, inşaatçısı... Bu pansiyona her ırktan her çeşit insan girip çıkıyordu. Ayrıca, aşağıdaki bara gittiğimde, gazetelerde resimleri çıkan bir sürü artist ve şarkıcı ile karşılaşıyordum. Karikatür dergilerinde *Men ve Bolero* gibi neredeyse pornografik öyküler çizenler de vardı. Brera Sokağa gelen çok sayıda aktris ve aktör oluyordu.

Bu insanları görmek, bana oldukça taşralı bir tatmin veriyordu. Buralarda yaşıyorlar ve benim gibi boktan insanlar. Ben bu insanlarla ilişki kurmak, ne sikim insanlar olduklarını anlamak istiyordum. Hep oralarda takılıyordum, sevişmek istersem etraftaki orospularla yatıyordum. Kendimi her an, her türlü maceraya hazırlasam da, şu barlarda gördüklerimle sevişmeyi hiç başaramadım. Kendimi hep hazırlıyordum, Gran Bar gibi, Giamaica gibi yerlere takılıyordum. Hem buralarda her türlü öğrenci vardı, onlarla tartışıyor, konuşuyorduk.

Birçok insan, özellikle ressamlar seni şöyle kandırıyorlardı. Oturuyorlar, İtalyan olmalarına rağmen İngilizce ve Fransızca konuşuyorlardı. İngilizce veya Fransızca biliyorsan, bu, senin gezdiğini, okuduğunu gösteriyordu. Bunu, o mekânlarda farklılıklarını göstermek, karıştırılmamak, benim gibi tiplerin aralarına sızmasını engellemek için kullanıyorlardı. Sadece sarhoş olduğumuz bir gece, Alemagna'da beraber çalıştığım, Almanca bilen bir arkadaşımla biraz ortam yapmayı başardık. Gitar çalan biri vardı, biz sarhoşlar da Almanca şarkı söylemeye başladık, yani arkadaşım Almanca söylüyordu, ben de arada kaynıyordum. Bir elemanla tanıştık, bize mobilyacılık veya sigara kaçakçılığı yapmayı önerdi. Bizimki hemen atladı. Benimse ne ehliyetim vardı, ne de araba kullanmayı biliyordum.

Başka bir akşam uyuşturucu kullanmış bir kızla karşılaştım, uyumaya gitmek için anahtar istiyor, pansiyonun aşağısından bir kız arkadaşını çağırıyordu. Aşağı indim, baktım bunun kafası iyi, öpmeye başladım. "Benimle sevişmek mi istiyorsun? Ben istemiyorum," dedi. Bu ortamlar bana çok acayip geliyordu. Fabrika, tarla ve dinle ilgisi olmayan bu yaşam çok hoşuma gidiyordu. Benim bildiğim hiçbir şeye benzemeyen güzel bir dünyaydı bu. Ben her

türlü maceraya hazırdım, ama genelde maceraları sinemada görüyordum. Ya da papağan rolüne bürünüyor, yani yolda gördüğüm yabancı kızlara veya barların dans salonlarında gördüğüm kızlara asılıyordum.

Resim okuluna gitme hikâyesini de aslında sanat okuluna giden kızlarla tanışmak ve onlarla arkadaşlık etmek için istemiştim. Kendime basamak arıyordum, çünkü eğer şehirde yalnızsan hiçbir şey yapamaz, hareket bile edemezsin. Bir yerlere gitmek, zengin olmak için bir arkadaş çevrenin olması gerekir. Milano'da, uzun saçlı hippilerle takılmak için evden kaçmış köylü kızlar vardı. Bir keresinde bunlardan bir tanesini pansiyona attım, ama pansiyonun sahibi beni kovmakla tehdit etti. Sonra kendime Alemagna Fabrikası'nda bir iş buldum.

Sonra bir fabrikada çalışan bir kızla tanıştım, sekreter olduğunu söylüyordu. Ama ne iş yaptığı beni hiç ilgilendirmiyordu, bu kız hoşuma bile gitmiyordu. Güney'de olsam ona selam bile vermezdim. Ama burada, Milano'da, bu kurnazlar kendilerine her şeyi ısmarlatmaya alışmışlardı. Bu kızlar, işçi kadınlar, müstahdem kadınlar, aynı orospular gibi kendilerini satıyorlardı. Fakat bu kız kendi parasını ödüyordu, ben de kendiminkini. Bu yüzden ben her zaman onunla takılıyordum ve bir gün onu kaldığım pansiyona götürdüm. Pansiyon sahibi beni ertesi gün kovdu, çünkü pansiyona kimseyi getirmemem konusunda beni önceden uyarmıştı. Sevişmek istiyorsan otele gitmen gerekiyordu, burada, pansiyonda yasaktı. Pansiyon sadece uyumaya yarıyordu. Böylece pansiyondan da atılmış oldum.

Alemagna'dan bir arkadaşım vardı, kalmaya ona gittim. Güney'e gitmek işime gelmiyordu, çalışmaktan da bıkmıştım. Yemek için sırayla arkadaşlara gidiyordum. Bir ona, bir öbürüne. Bu arkadaşlar benden hoşlanıyorlar-

dı, çünkü az çalışıyordum ve söyleyecek çok şeyim vardı. Böylece sinemaya gidebiliyor ve yemek yiyebiliyordum. Akşamları da şu kızı beklemeye gidiyordum. Kız işten çıkınca birlikte pizza yemeye gidiyorduk. Kısacası, böyle yuvarlanıp gidiyordum işte. Barlara da takılıyordum, biri çıkıp kaçakçılık ya da çabuk para kazanmak için başka bir iş teklif etsin diye bekliyordum. Ya da belki sevişecek bir kadın bulurum diye. Kendimi her türlü maceraya hazır ve nazır tutuyordum.

Sonuçta, bula bula bir mühendis buldum. Bana Viareggio'daki yatına bekçilik yapmamı teklif etti. Ama Milano'da bir sürü borcum ve arkadaşım vardı. Hem bir de, evinde kaldığım Sicilyalı arkadaşımın karısıyla çok iyi anlaşmaya başlamıştık. Eleman fark edecek diye üç buçuk atıyordum ve Milano'dan tüymeyi düşünüyordum. Milano'da her türlü işi denèmiştim, genellikle hamallık yapıyordum. Büroya gidiyordum, birkaç gün çalışıyordum, bana her türlü işi yaptırıyorlardı. Milano'dan gitmek için Fiat'a başvuru yaptım, çünkü bir yandan da gırtlağıma kadar borca batmıştım. Alemagna'da çalışırken tanıştığım arkadaşım hariç herkes bana sinir olmaya başlamıştı.

Alemagna Fabrikası, bir iki aylık ya da dört aylık sözleşmeler yapılan bir yer. Benim sözleşmem iki aylıktı, Kasım'da işe başladım. Kafamıza, hani şu aşçıların taktıklarına benzer bir şapka, önümüze bir önlük, bir de pantolon verdiler. Az çok hijyenik bir kıyafetimiz vardı. Oradan çok acayip bir şekilde kovuldum. Hazırlanan hamurun makinelerle karıştırıldığı bir yerde çalışıyordum. Makarna çıkarken, makinenin altına, kocaman küvetlere benzeyen plastik arabalar koyuyorlardı. Ama bizi içerdeki makarna ilgilendiriyordu. Biz un koyuyorduk, sonra hamur orada büyüyordu. Sözün kısası, oldukça kolay bir işti.

Bir gün pansiyonda Diabolik[2] okurken işe gitmem gerektiğini unutmuşum. Sonradan aklıma geldi, hemen fırladım, yeraltı trenine bindim, geç kalmıştım. İki dakika bile geç kalınca, yarım saat ceza kesiliyordu, yani yarım saatlik ücret kesiliyordu. Doğal olarak ben de yarım saat sonra girmeye karar verdim. Gidip bir kadeh grappa[3] aldım, rahat rahat üzerimi değiştim, kartımı yarım saat dolmadan bir dakika önce mühürletmeyi hesaplıyordum. Nasıl olsa iki dakika geç kalmakla yarım saat geç kalmak arasında bir fark yoktu.

Kartın mühürlendiği yer camdan bir odacıktı; içeride ışıklar, tüm bölümlerin ve fırınların göstergeleri vardı. İki, üç yönetici bu odada oturuyordu, bir de Alemagna'nın müdürü, benim çalıştığım bölümün müdürü. O müdür, önünden geçerken bana bir işaret yaptı. "Buyurun, ne istemiştiniz?" dedim. "Şapkanızı düzeltin." dedi. Ben, bize taktırdıkları o kocaman şapkayı ezmiştim ve Sardunyalı çobanların takkeleri gibi takıyordum. Şapkam gözlerimin önüne inmiş, ellerim cebimde, yarım saat de geç kalmıştım... Hal böyle olunca bu da biraz kızmış, bana "Şapkanızı düzeltin," dedi. "Bence böyle iyi, neden düzeltecekmişim? Siz kendinizinkini düzeltin," deyip yürümeye devam ettim. Bu, cam odadan çıktı, "Neden geç kaldınız?" dedi. "Neden geç kaldığımı hatırlamıyorum çünkü bu kadar geç kaldığımın farkında değildim. Birçok farklı şekilde geç kalınabilir, hatırlamıyorum," diye yanıtladım. "Yahu nasıl oluyor da geç kalıyorsunuz ve sebebini de bilmiyorsunuz," diye kızdı. Ben "İşe gelmem gerektiğini unutmuşum," deyince "İşe gelmeniz gerektiğini unuttunuz ha! Bu mühim bir hadise. Şimdi size bir günlük uzaklaştırma vereceğimden haberiniz var mı?" diye bağırdı. "Bakın, ya beni ko-

2 Bir çizgi roman, ç.n.

3 Damıtılmış üzümden elde edilen, alkol derecesi yüksek bir içki, ç.n.

vun ya da ben çalışmaya gidiyorum. Yarım saat geç kaldım diye bir günlük uzaklaştırma! Ben bunu hak etmedim ve kabul etmiyorum," diye itiraz ettim.

Bu, bana çek git dedi ben de ona "Adi herif!" diye bağırıp çalışmaya gittim. Bu, adımı sorması için yukarıya bir güvenlik görevlisi gönderdi, sonra da iki güvenlik görevlisi gelip nerede olduğumu sordular. "Buradayım," dedim. Gelenleri uyardım, "Bakın, beni zor kullanarak götürmek istiyorsanız, hiç kalkışmayın; hapse düşecek olsam da bu şekilde gitmem. Beni göndermek istiyorlarsa, bana bir aylık ücretimi versinler, çünkü iki aylık kontratım var ama sadece bir aydır buradayım, yani daha bir aylık ücret hakkım var." "Ama uzaklaştırma sadece bir günlük," dediler. "Hayır, uzaklaştırmayı hak etmedim ve kabul etmiyorum," dedim. O zaman gidip şefle görüşmemi söylediler. Gittim, oturdum, şef geldi. "Orada oturmuş ne yapıyorsun?" dedi. "Hiç, oturuyorum, sizi bekliyorum, ya siz benden ne istiyorsunuz?" dedim. "Gözümün önünden çekil git buradan," dedi. "Bir dakika," dedim, "Burada bana hak etmediğim halde bir günlük uzaklaştırma cezası vermek istiyorlar. İlk defa yarım saat geç kaldım ve yarım saatlik gecikme yüzünden bu cezayı hak ettiğimi sanmıyorum." Şef, "Hayır, sebep bu değil. Sebep müdüre 'adi herif' demeniz," dedi. "Bu imkânsız! Ben ona adi herif demedim. Herhalde beni yanlış anladı. Müdür sağırsa, karşısındakinin dediğini anlamıyorsa ben ne yapabilirim. Ben sadece, çalışmaya gittiğimi ve fabrikadan ayrılmayacağımı söyledim," diye söylendim. "Yine de gitmek zorundasınız. Gitmezseniz polis çağıracağım," diye beni tehdit etti. Ben de "Olur, polisi çağırın. Size, bana hak etmediğim bu cezayı verme keyfini yaşatmaktansa, hapse girmeyi yeğlerim. Beni kovarsanız bana bir aylık ücretimi ve sekiz günlük ihbar tazminatımı vermek zorundasınız," dedim. "Onu bilemem," dedi. "Göreceğiz," diye yanıtladım.

Bu, bir yere telefon etti. Beni başka birinin odasına gönderdi, orada evraklarımı, çalışma karnemi, beni kovduklarının yazdığı bir belgeyi ve bunlar gibi ıvır zıvırları hazırladılar. Belgeyi imzalamamı söylediler. "İmzalamıyorum, parayı görmeden hiçbir şeyi imzalamam," dedim. "Kurnazlık yapma, sonu kötü olur," dediler. "Sonunda gerçekten içeri atılırsınız ve bir liret bile alamazsınız." "Bakın, ben bu mevzuları bilirim. Hayatın ne olduğunu, çalışmanın ne olduğunu anladım ve içeri atılmak da umurumda bile değil," diye yanıtladım.

Ama her şeyi iyi hesaplamıştım. Beni böyle bir şey için tutuklatamazlardı. Hem Alemagna böyle boktan bir olayla gazetelere çıkmayı göze alamazdı. *Bir işçi bir günlük uzaklaştırmayı reddettiği için tutuklandı.* Bu kadar belayla uğraşamazlardı, içeri girmeyeceğimden ve hatta tüm paramı alacağımdan oldukça emindim. O adi herif hâlâ ısrar ediyordu. Bir yandan tehdit savuruyor diğer yandan abilik taslıyordu. Sigara ikram ediyor, sonra ısrar ediyordu. "Bak, imzala; böylece Alemagna'ya yine başvuru yapabilirsin ve işe tekrar alınırsın. Ama böyle yaparsan seni bir daha burada işe almazlar." "Hasstir," dedim, "bunun gibi bir sürü iş var. Alemagna umurumda bile değil. Ayrıca insan çalışmalı ama kendini aptal yerine koydurmamalı, burada beni aptal yerine koymaya çalışıyorlar. Burada çalışmaya devam etmek için müdürün yapmamı söylediği şeyleri mi yapmam gerekiyor? Beni hiç ilgilendirmez. Müdür yanlış yaptı, bir günlük uzaklaştırma almaya da hiç niyetim yok. Şimdi beni göndermeye çalışıyorlar. İyi ya, önce bir aylık paramı versinler." Bu bir sürü yere telefon etmeye başladı, ne bileyim personele, yönetime falan filan. Yönetim telefonda ısrar ediyordu. "Zorlayın, tehdit etmeye devam edin, sonra bakarsınız." Bu arada saat üçten yediye gelmişti, dört saatlik tartışma, hır gür.

Memurların sinirleri harap olmuştu. Ben odadan ayrılmıyordum, herif hâlâ elinde karne, hazırlanan kâğıtlar, diğerleri de bana ne kadar vermeleri gerektiğini hesaplamaya çalışıyorlardı. Yarım saatte bir, üzerinde yeni bir rakam yazılı bir kâğıtla geliyorlardı. Seksen bin. "Ne seksen bini!" diyordum. "Ayın geri kalanının ücreti, artı sekiz günlük ihbar tazminatı. Beni ilgilendirmez, bana geçen ayın ücreti ve sekiz günlük ihbar tazminatından başka bir aylık daha ücret, seksen bin daha vereceksiniz. Yani bir çuval para olması lazım, öyle seksen bin falan değil."

Bitmeyen bir patırtı. Memur manyaklaşmaya başladı. "Eeeh, gönderin şunu çalışamıyoruz burada." "Benim için hava hoş, çalışmak istemiyorsanız grev de yapabilirsiniz," dedim. "Beni ilgilendirmez, ben paramı istiyorum." Herif yine bir yere telefon etti, "Bu herif kalın kafalı, laftan anlamıyor, memurların sinirleri bozuldu, çalışmak istemiyorlar. Parayı vermek zorundayız, yoksa karakolu arayacağım; dayanamıyorum artık." Karşı taraf "Ne karakolu?" diye şaşırdı. Herif "Evet, emniyeti arıyorum," dedi. Telefonun diğer ucundan "Bunu ona söylesenize," diyorlardı, duyuyordum çünkü hemen önündeydim.

Herif yine yanıma geldi. "Bak, bu parayı almazsan, babamın, çocuklarımın üstüne yemin ediyorum ki, karakolu arayacağım." "İyi," dedim, "karakolu ara da bu tartışma bitsin. Ben seninle tartışmak istemiyorum. Sen beni kazıklamaya çalışıyorsun, burada oturmuş ne bok tartışıyoruz ki. Ben sana söyledim; ben paramı istiyorum, tartışmak istemiyorum, tartışmak isteyen sensin. Bu yüzden ben seni sinirlendiriyorum, sen de beni." Bu yine bir yeri aradı. "Ben pes ettim," dedi. "Memurlara bütün parayı vermelerini söyleyeceğim çünkü dayanamayacağım. Bu herif tam bir baş belası ve yapacak hiçbir şey yok."

Telefonun öbür ucundan "Tamam, siz bilirsiniz," dendi, herif hemen önümden telefon ediyordu, hepsini duymuştum. Sonra bana "Tamam, sen kazandın gördün mü? Şurayı imzala," dedi. "Bir dakika, önce parayı görmek istiyorum. Parayı görmeden hiçbir şeyi imzalamam," dedim. Memurdan karneyi, kâğıtları aldı, beni kasa odasına götürdü. Orada ayın geri kalanının ücretini, seksen bin liret sonraki ayın ücretini ve sekiz günlük ihbar tazminatını verdiler. Her şeyi imzaladım ve Alemagna'dan çıktım. Müdürün mallığı sayesinde çalışmadan bir aylık maaş almıştım.

Nitekim bu Alemagna işi, Milano'daki ikinci fabrika işim olmuştu. İki ay inşaatta, bir ay da Alemagna'da çalıştıktan sonra daha az saat çalışmaya başladım. Çeşitli gruplarda hamallık yaptım. Seni Siemens'e, Sip'e, Standa'ya, boşaltılacak mal olan her yere gönderebiliyorlardı. Belli işler için bu hamal gruplarına başvuruyorlardı. Sonuçta bunlar bir çeşit yasal ama düşük ücretli işlerdi.

Bir süre böyle işlerde çalıştım. Fakat bazen bu işi de bulamadığım oluyordu. Sadece cepte hiç para kalmadığında bu işlere yöneliyordum, böyle olunca da bazen iş bulamama riski vardı. Cebimde sadece bin liretimin kaldığı, paraların suyunu çektiği bir sefer iş aramaya başladım. Bir cuma günüydü, hiçbir şey bulamadım. Cumartesi seni işe almazlar, iş görüşmeleri pazartesi yapılır. Hal böyle olunca cuma, cumartesi, pazar ve pazartesi, tam dört gün için sadece bin liretim vardı. Sonuçta cuma karnımı doyurdum, cumartesi bütün gün hiçbir şey yemedim. Pazar günü, kan vermeye gitmeyi düşünmeye başladım.

Bir arkadaşım kan vererek üç bin beş yüz liret aldığını söylemişti. Ben de kan vermeyi düşündüm, ortalama üç bin beş yüz liret kazanıp karnımı doyuracaktım. Bir cappucino içtim, böylece tansiyonum biraz yükselecekti. Milano'da ayakta kalmak için hep bir şeyler içmelisin. San

Babila'da, her zaman Vittorio Emanuele Caddesi'ndeki kemer altı ile San Babila arasında duran kan verme aracının karşısındaki Motta Bar'da cappucinomu içtim. Sonra araca girip gömleğimi çıkardım.

Göğsümü dinlediler parmağımdan biraz kan aldılar. Röntgen çektiler ve frengi var mı, yok mu anlamak için bir test yaptılar. Sonra tansiyonumu ölçtüler, çok düşüktü. Kaç yaşında olduğumu, hastalığım olup olmadığını, ne iş yaptığımı sordular. İşsizim dedim. Ne hastalığım olduğunu sordular, yavşakların aklına bir şey yiyip yemediğimi sormak gelmiyordu. Yirmi beş yaşında olduğumu, tansiyonumun düşük olduğunu ve işsiz olduğumu öğrendiler ve akıllarına aç olabileceğim gelmedi.

Beni sedyeye yatırdılar, iğneyi soktular, kan çok az geliyordu. Şişenin daha yarısı bile dolmamıştı ki, kan artık gelmemeye başladı, pıhtılaşıyordu. Adamlar kanın gelmediğini görünce korktular, çünkü genellikle iğne batırılınca kan kabın içine fışkırır ve kabı bir, en fazla bir buçuk dakikada doldururdu. Üç dakikadır orada duruyordum ve şişe yarıya kadar bile dolmamıştı ve kan artık gelmiyordu. Adamlar biraz korktu. Doktora "Bana para lazım, en azından bin liret," dedim. "Neden?" diye sordu. "Çünkü yemek yemedim, açım," dedim. "Vah vah! Demek yemek yemediniz, çok üzüldük. Size Motta, tatlı ve kahve ikram edebiliriz."

Aslında Avis'te[4] kanın bağışlandığını biliyordum, ama isteyene para verildiğini sanıyordum. Çünkü sonuçta onlara bir mal veriliyordu, hiçbir şey verilmiyor değildi. Doktor bana, "Burada kan sadece bağışlanır," dedi. Bu mecburi bağış bana garip gelmişti. Bari biraz kahve için dedi. Motta tatlısından yemedim çünkü Alemagna fabrikasında çalışmıştım, bu şeyleri orada nasıl yaptığımı çok iyi hatırlıyordum. Motta'ya pek güvenim yoktu.

---

4 İtalyan Gönüllü Kan Verenler Derneği, ç.n.

Sonuçta Milano'da açlık çekiyordum ve arkadaşlara, hemşerilere bir sürü borcum vardı. Sonra Sicilyalı arkadaşın karısıyla olan hikâye de vardı. Bu sebeplerden artık Milano'da kalmak istemiyordum ve biraz hava değişikliği yapmaya karar verdim. Fiat'a başvurdum, sonra şahsen görüşme için bir mektup geldi ve Torino'ya gittim. Bir sürü kişi bana Fiat'ın rahat olduğunu, tatiller olduğunu, zart zurt olduğunu söylemişti. Bunlar beni pek ilgilendirmiyordu, asıl sebebim Milano'da bütün arkadaşlıkları, bütün olanakları tüketmiş olmamdı. Fiat'a gidince, belirli bir maaşım olunca, kendime biraz çeki düzen verecektim, sonra gidişata bakacaktım.

Sonra, Torino'da yatacak yerim de vardı; kız kardeşimin evinde kalacaktım. Doğrudan Güney'den gelen göçmenlerin çoğu arkadaşlarının, akrabalarının yanında kalıyordu ya da ellerinde bir pansiyonun veya küçük bir otelin adresi oluyordu. Bir de, üç dört gün boyunca Porta Nuova İstasyonu'nun ikinci mevki bekleme salonunda kalan gariban takımı vardı; hatta bir ay kalanlar bile oluyordu. Polis, hiçbir gazetecinin oraya yaklaşmasına izin vermiyor, orayı kontrol altında tutuyordu. Geceleyin, Porta Nuova ikinci mevki bekleme salonuna girmek için Fiat kimlik belgesi ya da ziyaret kâğıdı, yani Fiat'tan gelen, seni görüşmeye çağırdıklarını bildiren mektubu göstermek gerekiyordu. Aksi takdirde polis kimseyi, Torino istasyonundaki bu beleş Fiat yatakhanesine sokmuyordu.

Dördüncü Bölüm
Fiat

Fiat'tan önce politik olarak *hiç fark etmezci*ydim. Fiat'ta çıkışın önünde bildiri dağıtan öğrencileri görüyordum. İşçilerle konuşmak istiyorlardı. Bu olay bana biraz acayip geliyordu. "Nasıl ya?" diyordum kendi kendime. Sevişmek, eğlenmek için boş vakitleri var, ama olabilecek en boktan yere, fabrikanın önüne geliyorlar. Fabrika, gerçekten var olan en saçma, en boktan şey. Fabrikanın önüne geliyorlar; ne işleri var burada? Bu mevzu beni biraz meraklandırıyordu. Ama sonuçta bunlar manyak misyonerler diye düşünüyordum. Söyledikleri şeyler beni ilgilendirmiyordu.

Bunlar baharda olmuştu, Nisan ayında. Öğrencilerle toplantılara hiç gitmemiştim. Bir keresinde 1 Mayıs kutlamalarına gittim. Çalışma bayramlarını bir türlü anlayamadım. Yahu dalga mı geçiyoruz? Çalışma bayramı! İşçi bayramı, bayram yapan işçiler! Çalışmanın neden kutlandığını kafam bir türlü almadı. Ama çalışmadığım boş zamanlarımda ne bok yapacağımı bilmediğimden o gün

kutlamaya gideyim dedim. Çünkü ben işçiydim, yani gününün çoğunu fabrikada geçiren bir insan. Geri kalan zamanda da bir sonraki gün için dinlenmekten başka bir şey yapamıyordum. O bayram günüyse, değişiklik olsun diye, bilmem kimin konuşmasını dinlemeye 1 Mayıs kutlamalarına gittim.

Kırmızı fularlı bir sürü insan vardı. Veya kırmızı bayraklı... Aslında benim de bildiğim şeyler söylüyorlardı. Marslı değildim sonuçta. Çok iyi anlamasam da söylenen şeyler tanıdıktı. Meydanın oradaki şık barlarda burjuvalar vardı. Küçük burjuvalar, köylüler, tüccarlar, rahipler, birikimciler, öğrenciler, enteller, spekülatörler, memurlar ve bir sürü göt yalayıcı; hepsi sendikacıların anlattıklarını dinliyorlardı. Meydanın ortasındaki sendikacılarla, meydanın etrafındaki barlarda duran burjuvalar arasında işçi kalabalığı vardı, başka bir ırk gibi. Burjuvalar ve işçiler arasındaysa Fiat otomobilin büyük sergisi vardı.

Kutlama, yani fuar... Sendikacıları duyuyordum, "Yoldaşlar bunları sadece bugün, bu meydanda söylememeliyiz. Yarın fabrikalarda da söylemeli ve yapmalıyız." Düşündüm, herif haklıydı. Sadece izin verdiklerinde, kızıl bayraklarla meydanda kutlama yapmanın, patırtı çıkarmanın bir faydası yoktu. Bunu fabrikada da yapmalıydık.

Sonra, tam diğer işlerimi halletmek için meydandan ayrılıyordum ki başka bir kortej gördüm. "Mao Zedong, Ho Şi Minh!" diye bağırıyorlardı. Bunlar da kim, dedim kendi kendime. Başka kızıl bayraklar, başka pankartlar. O zamanlar onları hiç tanımıyordum. Hepsinden bihaberdim. Birkaç hafta sonra Mirafiori'nin yanındaki barda, bu öğrencilerin bir toplantısına denk geldim. Fabrikada bayağı bir zamandır huzursuzluk çıkarmaya başlamıştım. Cinquecento[1] hattında, 54 numaralı kaporta atölyesindey-

1 Fiat'ın 1957 yılında piyasaya sürdüğü ekonomik modeli, ç.n.

dim. Fiat'a girmek için yaptığım görüşmenin üstünden bir ay geçmişti.

Görüşmede iki bin kişiydik, herkese bir numara veriliyordu. Sırası gelene abuk sabuk sorular soruyorlardı. Herkese, önceden hazırlanmış aynı sorular. Çok kalabalık olduğumuz için, bize soru soranlar kısa kesiyorlardı. Suratına bakıp birkaç soru soruyorlardı. Sen bir şeyler söylüyordun, sonra sana "Yan odaya geç," diyorlardı. Sonra herkes yandaki odaya geçiyordu. Yandaki odada elinde liste tutan bir görevli bizi yirmişer yirmişer çağırıyor, sonra sağlık kontrollerinin yapıldığı başka bir odaya götürüyordu.

İlk kontrol görme testiydi. "Buraya bak." "Bir gözünü kapat." "Buradakileri oku." Sonra, kulağın duyuyor mu diye işitme testi. "Sol bacağını kaldır, sağ bacağını kaldır." Dişlere, buruna, gözlere, boğaza bakıyorlardı. İki kontrol arasında beklerken saat iki oldu. "Saat ikide yemek yemeye gidebilirsiniz," dediler. İlk günkü kontrollere aç gitmemiz gerekmişti, hiçbir şey yemeden, hiçbir şey içmeden. Çünkü kan testi yaptırmamız gerekiyordu. Bazılarının testleri saat ikide bitmişti. Bazılarınınki bitmemişti. Yaptıramayanların öğleden sonra dönmeleri gerekiyordu. Akşama kadar oruçluydular.

Kan testinin yapıldığı yerde, ta kapının dışından duyulan pis bir koku vardı. İçerde, her tarafta binlerce cam tüp, her yanda kanlı pamuk parçaları, bir kenara yığılmış bir buçuk metre yüksekliğinde kanlı, kırmızı pamuklar. Kanı alırken canını yakıyorlardı, çünkü iğneyi nereye batırdıklarına bile bakmıyorlardı. İğneyi bir yere batırıp kanı çekiyorlardı. Sonra tüpü bir kenara koyuyor, kırmızı pamuğu diğer yana, yığının üstüne atıyorlardı.

Oradan başka bir odaya geçtik, hemşire ellerimize birer bardak tutuşturuyordu. İçerde işemek için iki pisuvar vardı. Bir daire oluşturduk ve hepimiz bardaklarımıza

işemeye başladık. "Bira yapıyoruz," deyip gülüştük. Sonra bardağı oraya bir yere koyuyorduk, hemşire adımızı soruyor, bir kâğıda yazıyordu, adımızın altına da bardağımızın numarasını.

Ertesi gün genel kontrol vardı. Bir ağırlık kaldırman gerekiyordu. Ağırlıkların asılı olduğu makinelerle gücümüzü kontrol ediyorlardı. Bu kontrol, aşağı yukarı iki saat sürdü, çünkü iki bin kişiydik ve her birimizin bu kontrolden geçmesi gerekiyordu. Herkes o gün kontrolden geçemedi ve bazıları altı yedi saat bekledikten sonra ertesi gün aynı kontrol için tekrar gelmek zorunda kaldı. O kontrolden geçince genel kontrolü bekliyordun. Çırılçıplak soyunuyordun.

Büyücü tipli bir doktorun önünde, çırılçıplak vaziyette ayakta dikiliyordun. Beyaz önlüğüyle doktor oturmuş, sana sorular soruyordu. "Adın ne, yaşın kaç, askerlik yaptın mı, nişanlı mısın..." Sonra seni yürütüyordu. "İleri git, geri dön, kolunu kaldır, kolunu indir, çömel, ellerini göster, ayağını göster, ayağının altını göster." Sonra taşakların var mı diye bakıyorlardı falan filan. "Otuz üç de, öksür, nefes al..." Böyle boktan şeyler işte. Bu kontroller bütün gün sürdü, çünkü her birimizin kontrolü on beş dakika sürüyordu ve iki bin kişiydik.

Sonra büyücü doktor bana "Hiç ameliyat oldun mu?" diye sordu. Ameliyat geçirmediğim gayet açık biçimde görülüyordu, çünkü çok şükür vücudumda tek bir kesik yoktu. Ben "Hıhı, oldum," dedim bu mankafaya. "Nasıl oldu?" Bu biraz bozuldu, çünkü kendisi fark edememişti. Kendi kendime şimdi şu doktoru morartayım da görsün dedim. "Top oynuyordum," dedim, "biri taşaklarıma bir tekme attı ve ameliyat olmak zorunda kaldım."

"Gerçekten mi? O zaman yarın başka bir kontrol için gelmen gerek." Başka biri önceden kolunun kırıldığını

söylemişti, onun da ertesi gün gelmesi gerekiyordu. Bence tüm bunlar işçilerin kafalarına tamamen sağlıklı olmaları gerektiği fikrini falan sokmak içindi, başka ne boka yaradığını anlayamadım. Sonra hepimizi işe aldılar. Kulakları duymayanları da, gözlüklüleri de, topalları da, bir kolu alçıda olanları da... Herkesi, sonuncu kişiye varana dek herkesi aldılar, felçli biri olsaydı anca onu almazlardı herhalde.

Ertesi gün, yine kontrolden geçmek için gittik. Beni bir odaya gönderdiler, bu sefer beyaz önlüğü bile olmayan bir büyücü doktor vardı, bir de odada kıçını sallaya sallaya dolaşmaktan başka bir şey yapmayan sarışın sekreter. Karnemi verdim, doktor taburesine oturdu. Pantolonumu ve donumu indirtti, taşaklarımı yokladı. "Ameliyatı nerenden oldun?" "Şuradan." Ayağa kalktım, doktor hiçbir şey söylemedi. Hemşire bana bir kart verdi, iki gün sonra Fiat'a gitmem gerektiği yazıyordu.

Kontrolden geçenler Fiat'taydık. Yani hepimiz. İşe alma bölümünden biri geldi. Belki de halkla ilişkilerdendi veya psikolog ya da sosyal danışmandı, kim bilir ne işte. Geldi ve "Arkadaşlar; sizi işe alan yönetim ve personel adına Fiat'a hoş geldiniz diyorum." Aman ne güzel! Herkes alkışlıyor. "Personel bölümü, çocuğu ya da kişisel problemleri olan Fiat işçilerinin hizmetindedir. Paraya ihtiyacınız olursa bizden isteyin." Birkaç Napolili "Bana on bin liret lazım," dedi. "Yok, öyle değil, çalışmaya başladıktan sonra, gerçekten ihtiyacınız olduğunda avans isteyebilirsiniz. Şimdilik bu sorunları kendiniz çözmeniz gerekiyor. Daha sonra, çalışmaya başladığınızda avans isteyebileceksiniz."

Sonra bizi bürolardan aşağı, Fiat'a, asıl fabrikaya gönderdiler. Başka bir memur numaralarımızı alıp bize başka numaralar veriyordu. Soyunma odası numarası, koridor numarası, dolap numarası, kabin numarası, hat numa-

rası. Tüm bunlar için neredeyse yarım gün beklettiler. Ardından büyük şefin, kaporta bölümü Baş Mühendisi'nin ofisine çıktık. Üçer üçer içeri giriyorduk, herkese aynı soruları soruyordu, herkesle aynı muhabbet, aynı sözcükler.

"Fiat'a hoş geldiniz. Fiat'ın ne olduğunu hepiniz biliyorsunuz, Fiat İtalya'nın her şeyi. Eğer, komünist yayınlarda Fiat'ı kötüleyen yazılar okuduysanız hepsi iftira. Çünkü burada rahat edemeyenler yalnızca tembellerdir, çalışmaya niyeti olmayanlardır. Geri kalan herkes çalışıyor, çalışmaktan memnunlar ve gayet de iyiler. Herkesin arabası var ve Fiat çalışanlarının çocukları için de kamplar var. Sonra Fiat çalışanları için bazı dükkânlarda indirimler de var." Bize Fiat'ı övüp durdu.

O da öncekiler gibi doğru düzgün bir soru sormuyordu. Kişisel olarak bizi ilgilendirecek hiçbir şey söylemiyordu. Daha düzgün bir muameleyi memurlara yapıyorlardı, çünkü onlar için daha fazla zamanları vardı, çünkü onlar daha azdı. Bizse bir yığındık, sadece bir sayıydık. Hem sadece iki bin kişi de değildik, yeni işe alınanlar toplam yirmi bin kişiydik. Korkunç işçiler, yaratıklar gelip duruyordu. Onlar da iki aydır herkese aynı soruları soruyorlardı.

Esasında bu işi yapanlar da kafayı sıyırmak üzereydiler. Fiat'ta işe başlayan bu işçi yığını, memurları ve doktorları da proleterleştirmişti. Sonuç olarak yapmaları gereken şey insan seçmek değildi, bir düzen sağlayıp disipline etmekti. Eğer işleri seçim olsaydı görmeyenleri, kocaman göbeklileri ve gerçekten bir hastalığı olanları da işe almazlardı. Hepsini işe alıyorlardı, çünkü hepsine ihtiyaçları vardı. Bu boktan iş için herkes uygundu.

Sonra bu mühendis "Ben sizin komutanınızım. Siz benim adamlarımsınız ve birbirimize saygılı olmalıyız. Ben işçilerimi her zaman gözetirim. Fiat'ın işçileri en iyileridir, en çok üretenlerdir..." falan filan diye zırvaladı. Benim

yavaş yavaş aklım başıma geliyordu ve düşünmeye başladım. "Sanırım benim burada bu komutanla başım belaya girecek." Sonra bize üretimin engellenmemesi gerektiğini anlattı, çünkü hemen kovulmakla kalmıyor, bir de polise ihbar ediliyordun. Ceza kanunundan, ihbar edilebileceğini söyleyen bir bölüm çıkardı. Terör estirmeye başladı. "Bu komutana iyi bir ders gerekiyor," diye düşünmeye başladım.

Sonra her birimizi şeflerimizle tanıştırdılar. Bizi bölmüşlerdi. O zamana kadar tek bir kalabalıktık, sonra bizi her bir hat için dört, beş gruba ayırdılar. Ben Cinquecento hattına gidiyordum. Beni de şefimle tanıştırdılar. Hattın şefiyle. Sonra şefim beni joker işçiyle tanıştırdı. Joker işçiler hattaki bütün işleri yapmayı bilenlerdi. Çişini veya kakanı yapmaya gideceğin zaman, ki bunun için izin alman gerekiyordu, onlar gelip senin yerine geçiyorlardı. Ya da kendini kötü hissettiğinde yahut bir şeyi yanlış yaptığında devreye joker işçi giriyordu.

Beni bunlarla tanıştırdılar ve hattın yanında durmamı söylediler. Günün bitmesine iki saat kalmıştı, şef de bana öylesine, ıvır zıvır işler yaptırdı. Bu hata baktığımda, iş bana kolay gibi göründü. Hat nasıl yürüyorsa, işçiler de öyle çalışıyorlardı. Hiç zahmeti yok gibiydi. Ertesi gün beni alıp yerime götürdüler, başka bir hata, başka bir yere. Başka bir şefle tanıştırdılar. O da başka bir jokere "Bunu şuraya götür," dedi. Sonunda beni Cinquecento marka arabaların tampon takımlarının takıldığı bir yere getirdiler. Bunları motorun üzerine koyup, iki cıvata takmam ve bir aletle sıkmam gerekiyordu.

Çamurluk takımını elime alıyordum. Bir yandan yanaşan Cinquecento marka araba kaportası tepemde duruyordu, diğer yandan da motor yanaşıyordu. Bense, her ikisi yaklaşık on kilo gelen iki çamurluktan oluşan takımı bunlara yerleştiriyordum. Çamurluk başka biri tarafından

hazırlanıp bana geliyordu, yani onu başka bir taraftan alıyordum. Motorun üzerine koyup, üstüne cıvataları takıyordum. Havalı, otomatik anahtarla vidalıyordum. Hızla, trrrrr trrrrr, iki cıvata ve hepsi gidiyordu. Sonra başka bir tane geliyordu. Bu işi yirmi saniyede yapmam gerekiyordu. Belli bir tempo lazımdı. İlk günlerde beceremiyordum, joker işçi yardım ediyordu. Üç gün bana yardım etti.

Fiat'taki mesele öğrenmek değil, kasların alışmasıydı. Bu hareketleri bu hızda yapmaya alışmak gerekiyordu. O şeyleri her yirmi saniyede bir takmak demek, kalp atışından daha hızlı hareket etmek demekti. Yani gözünü, parmaklarını, her yerini, saniyeden kısa sürelerde hareket ettirmek zorundaydın. Bir saniyenin belli bir kısmında yapılması gereken işlemlerdi bunlar. İki pulu, iki cıvatayı alma işlemlerini, kas ve gözlerimin ben hiç düşünmeden kendiliğinden yapması gerekiyordu. Ben, sadece bu hareketlerin düzenli olarak tekrarı için tempoyu kontrol etmeliydim. Üç dört gün, bu ritme alışmadan yapılacak iş değildi.

Alışmaya başlayınca, şu bana yardım eden adam beni bıraktı. Burada, yaptığımız işlemleri artırmak niyetinde olduklarını fark ediyordum. Yeni gelen işçilerin birçoğu, kimi yarım gün, kimi bir gün, kimi üç gün, kimi bir hafta çalıştıktan sonra ayrılıyordu. Özellikle gençlerin çoğu, ne boktan bir işle karşı karşıya olduğumuzu görür görmez gidiyorlardı. Hangi mankafa bu boktan işte çalışmak ister ki? Çekip gidiyorlardı. Başka bir bölüm insan da her gün hastalık iznine ayrılıyordu. Dolayısıyla bantlarda çalışan işçiler çıkarılıyordu ve işçi sayısı azaldığından, kalan herkesin daha fazla iş yapması gerekiyordu. Aksi takdirde, işlerine yaramayan veya işe hiç gelmeyen bir sürü personel tutmaları gerekecekti. Bana da başka bir görev daha yüklediler. Benim de haliyle kafam bozuldu, üstüne bir de parmağımı yaraladım.

Tırnağımı biraz sıkıştırmıştım, çok önemli bir şey de değildi. Ama parmağımın üzerine kalın, siyah renkli yağ sürdüm, pıhtılaşmış kan gibi duruyordu. Tırnak biraz kararmıştı, parmak da kararmıştı. Joker işçiyi çağırdım ve "Revire gitmem gerekiyor," dedim. Hemen şef geldi. "Revire mi gitmek istiyorsun?" "Evet, parmağım yaralandı," dedim. "Böyle bir şey için doktora gidemezsin," dedi. "Ben gidiyorum," diye kafa tuttum. "Gitmiyorsun," dedi. Sonra başka bir şef geldi, Cinquecento'lerin şefi. Bu fabrikada araba bölümlerinin ayrı şefleri oluyordu; Cinquecento'lerin şefi, 850'lerin şefi, 124'lerin şefi. Ayrıca 124, Cinquecento, 850; her birinin birden fazla hattı vardı. 850'nin dört-beş, Cinquecento'ün altı-yedi, 124'ün iki-üç hattı vardı.

Cinquecento'lerin şefi gelip bana "Bak, sana bir öneri yapayım. O parmakla doktora mı, hemşireye mi gideceksin yoksa burada mı kalacaksın sen seç. Burada kalırsan seni hafif bir işe veririm. Eğer doktora gidersen, doktor da yaranı önemli bulmazsa, sana buradaki en ağır işi yaptırırım. Maaşından da bir yevmiye kestiririm," dedi. Restini gördüm, "Ben doktora gitmek istiyorum." Bana vizite kâğıdı verdi, fabrika revirine gitmek için vizite kağıdı gerekiyordu. "Seninle sonra görüşeceğiz," dedi. Beni tehdit ediyordu. Sonunda revire gittim. Revire girerken kolu sargılı bir işçinin içeriden çıktığını gördüm, kolu kesilmiş. "Eve mi gidiyorsun?" diye sordum. "Hayır, kabul etmediler," dedi. "Bu kesik kolla nasıl kabul etmezler?" "Etmediler."

Çok sinirlendim ve kendi kendime şöyle düşündüm: "Madem öyle, ben bu parmakla, hiçbir şeyim olmasa da on gün izin verdirteceğim kendime. Adam gerçekten yaralanmış, Ona 'Hayır, çalışacaksın,' diyorlar. Kan revan içinde insanlar zorla çalıştırılıyor. Biz deli miyiz, savaşta mıyız,

burası Vietnam mı?" Revire girdim, o sırada başka yaralılar da geldi. İşçiler gelip duruyorlardı; eli sıkışanlar, bir yeri kesilenler, bir yeri kırılanlar... Her tarafta yaralılar vardı, savaş zamanındaki bir hastaneye benziyordu. Apandisiti patlayan birini, ambulans çağırıp acil servise gönderdiler.

Ben de gittim, rol yapmaya başladım. Ne zaman bağıracağıma karar vermek için parmağımı iyice yoklayıp kontrol ettim. Parmağıma dokunduklarında Napoli yöresel ağzıyla küfür etmeye başladım. Beni muayene eden herif Torino'luydu, küfürler biraz işe yaradı. İtalyanca küfür etsem rol yaptığım anlaşılacaktı, oysa Napoli ağzıyla küfür edince, herif rol yapıp yapmadığımı anlayamıyordu. Hay senin taşaklarına, sıçtın ağzıma, siktirin gidin, dokunmayın, *Porco Dio*[2] gibi şeyler söylüyordum. "Ama sizi muayene etmem lazım," diyordu, "kıpırdamayın." "Ne durması be! Parmağım kırıldı," diye bağırıyordum. "Ama ben görmek istiyorum, ben bilmiyorum ki kırılıp kırılmadığını," dedi. "Ben biliyorum, kırığı hissediyorum. Kıpırdatamıyorum bile."

Fıtıklı hastaya bakan diğer doktor geldi, öbürüne, "Tamam, altı günlük bir rapor yaz. Altı gün sonra hâlâ kötüyse hastaneye göndeririz," dedi. Herif raporu yazdı, ben de yürüdüm gittim. Şefi bulup "Altı gün verdi," dedim. Şef sinirinden kudurdu, "Bu yavşak beni kazıkladı, Fiat'ın sırtından altı gün tatil yapacak," diye düşündü. O günlerin ücretini Malf'tan[3] alacaktım. Çünkü o zamanlar şimdiki Inam geçerli değildi. Fiat şirket sigortası daha fazla para veriyordu. Örneğin Inam, hastalığın ilk üç gününün ücretini ödemiyor ama Malf ilk günden itibaren paranı veriyordu. Bu sigorta işi Fiat için büyük bir kazıktı, zaten sonradan kaldırıldı.

---

2 Domuz Tanrı anlamına gelen çok ağır bir küfürdür, ç.n.

3 Fiat'ın kendi sigorta şirketi, ç.n.

Neyse, ben çektim eve gittim. Evde parmağımı hiç yıkamıyordum, etrafı siyah yağ içindeydi. Hiç yıkamıyor, hareket bile ettirmiyordum, hiçbir yere değdirmemeye dikkat ediyordum. Altı günün sonunda parmak iyice şişmişti. Şişsin diye hiç hareket ettirmemiştim. Eğer hareket ettirirsen parmaklar incelir. Ama eğer bir parmak darbe alır ve hiç hareket ettirilmezse gerçekten şişer, diğerinden daha büyük hale gelir. Çok da şişmedi ama öbüründen büyük olduğu görülüyordu. Ve daha parlaktı çünkü hiçbir yere değdirmemiştim.

Altı gün sonra döndüm "Bakın parmağım şişti. Hâlâ ağrıyor," dedim. "Böyle çalışamaz mısın?" diye sordular. "Hayır, çünkü biz elle çalışıyoruz. Bir cıvata ya da tabanca almam gerekirse... Cıvataları sıktığımız alet, elle kullanılıyor. Şimdi ben yaptığım işe mi, aldığım somuna mı dikkat edeceğim, yoksa bir yere değmesin diye parmağıma mı? Hem yaptığım işe, hem parmağıma dikkat etmem lazım. Ben de bunu beceremem. Üç dört saat parmağımı bir yerlere çarpıp acıttıktan sonra kesin çıldırıp birilerinin kafasına bir şeyler fırlatırım. Çalışamam," dedim.

Doktor numara yaptığımı anladı ve bana bir teklif yaptı. "Gidip çalışmak mı istersin yoksa tedavini hastanede mi sürdüreyim?" Kendi kendime düşündüm, "Şimdi kararlı olmam lazım, çünkü hastanede tedavi onlara daha pahalıya mal olur. Bu doktor bir parmak için bir işçiyi hastaneye gönderemez." Bana blöf yapıyordu, bu herif üç dört gün daha tatil yapmak istiyor ben şunu bir korkutayım diye düşünüyordu. Hastaneye gitmektense işe dönmeyi tercih edecektir. Hastaneye gittin mi boku yedin, hiç eğlenemezsin, orada öylece durursun, o kadar.

"Tamam öyleyse, ben hastaneye gideyim," dedim. "Parmağım hâlâ ağrıyor, bence hâlâ iyileşmedi." Doktor da oradaki birine seslendi, "Şuna hastane belgesi düzen-

leyin." Benim rengim attı, fıldır fıldır düşünmeye başladım: "Bu yavşak beni kazıkladı." Sessizce duruyordum, neredeyse "Ben çalışmaya gidiyorum," diyecektim. Kâğıda bakmak için kafamı uzattım, baktım bu, altı gün daha yazıyor. Hiçbir şey demeden kâğıdı aldım çektim gittim. İkimiz de konuşmadık. "O halde hastaneye gitmeme gerek yok," bile demedim. Birbirimizi çok iyi anlamıştık, ikimiz de birbirimizi düdüklemeye çalışıyorduk.

Böylece on iki gün ücretli izin yaptım ve halimden gayet memnundum. Çünkü kendi çıkarlarım için şirketi de, onun sigorta kuruluşunu da kazıklamıştım. Ama o işsiz günlerde, koca gün boyunca ne bok yiyeceğimi şaşırıyordum. İbne ve fahişelerin bulunduğu Valentino civarlarında geziniyordum. Öyle, uçkurumun doğrultusunda dolaşıyordum ve sıkılıyordum, param vardı ama ne yapacağımı bilemiyordum. Fiat'tan ayda neredeyse yüz yirmi bin liret alıyordum. On beş günde bir avans veriyorlardı, ben avansı alır almaz yanında kaldığım ablama kırk bin liret veriyordum.

Bana on bin liret kalıyordu, o on bin lireti de üç beş günde har vurup harman savuruyordum. Biraz da ne bok yapacağımı bilemediğimden öyle oluyordu; o bar senin, bu bar benim geziyordum, Playmen, Diabolik gibi dergiler alıyordum, sinemaya gidiyordum. Böylece o paraları ota boka harcıyordum. Doğru dürüst hiçbir şey yapmıyor, sadece o boktan işin yorgunluğunu atıyordum. Oldukça saçma bir şeydi, yani basbayağı saçma sapan. Bu on iki günlük tatilde anladım ki nasıl dinleneceğimi, yani Torino'da ne bok yiyeceğimi bile bilmiyordum.

Hiçbir şeyim yokken Fiat'ın sırtından geçirdiğim on iki günün sonunda, işe döndüğümde bana egzozları vidalama görevini verdiler, ben de yeni jokerimi kazıklamaya karar verdim. Çünkü yeni bir işlemi öğrenmen gerekti-

ğinde sana yine joker veriyorlardı ki yeni işi öğretsin. Ben de bu jokeri kazıklamaya karar verdim, çünkü bunlar, kimi üç, kimi on yıldır orada çalışan, grev kırıcı tiplerdi. Bana işi gösteriyordu. "Gördün mü?" Trrr trrrrr trrrrr... "Sıradakini sen yap." Ben geçiyordum. Trrrrr ve tökezliyordum. Tabanca somunun yanına sıkışmış da takılmış gibi yapıyordum. "Çabuk bak," diyordum, "gel, bak yapamıyorum."

"Amına koyim, hay amına koyim!" diye başlıyordu bu Torinolu. Bunlar *barott* denilen, Torino banliyösünden gelen çiftçilerdi. Hâlâ daha tarlaları, tarlada çalışan karıları olan köylülerdi. Dar kafalı, iş ve ev arasında robot gibi yaşayan insanlardı. Faşist falan değil, tam 'dar kafalı'lardı. Ekmek ve iş... Ben *hiç farketmez*ciydim, en azından *kurtarılabilir*dim. Bunlarsa, ne iş verilse kabul ediyorlardı, iş onlar için her şeydi ve bunu yaşantılarıyla gösteriyorlardı. Yıllardır burada çalışıyorlardı, üç yıldır, on yıldır. Böylece erkenden yaşlanıp ölüyorlardı. Aldıkları üç kuruşla ancak bir dar kafalı, bir köle idare ederdi. Yıllarca bu boktan hapishanede kalıp, hayatını mahveden bu işte çalışmak...

Her neyse, bu, onunla kafa bulduğumdan şüphelendi, yerinden ayrılıp bandı durdurdu. Şefler geldiler. Bir hat durduğu zaman orada kırmızı bir ışık yanar ve bütün şefler oraya gider. "Ne oldu?" dediler. "Bu adam çalışmıyor," diye şikayet etti. "Ama sen iftira atıyorsun, ben çalışıyorum, sadece beceremedim çünkü daha yeni öğreniyorum. Senin kadar akıllı değilim, sen on yıldır buradasın, her şeyi öğrenmişsin," dedim. Gebersin istiyordum. "Sen zeki birisin," diyordum, "on yıldır buradasın, her şeyden anlıyorsun, benim için bu iş biraz zor. Sonra parmağım daha yeni iyileşiyor, bu parmakla nasıl yapayım?"

Şef, "Sen kaytarmaya uğraşıyorsun gibime geliyor," dedi. "Şunu kafana koy, Fiat'ta çalışmak zorundasın, bu-

rada işten kaytarılmaz. Tembellik yapmak istiyorsan arkadaşlarının yanına, Roma Sokağı'na git." Ben de "Roma Sokağı'nda arkadaşlarım olduğunu bilmiyordum. Ben buraya geliyorum, çünkü paraya ihtiyacım var. Çalışıyorum, henüz öğrenemedim, öğrendiğim zaman işimi yaparım. Bana altı gün deneme süresi verecek misiniz, vermeyecek misiniz?" dedim. "Ne altı günü?"' dedi şef, "Siz bir aydır buradasınız." "Evet, bir ay oldu ama burada değildim ki, başka bir bölümde çalışıyordum. Şimdi burada da altı gün deneme yapmam gerekiyor, altı gün joker benimle durmalı. Yoksa hiçbir bok yapmam."

Egzoza dokuz cıvata sıkmam, sekiz saat elimde tabancayla durmam gerekiyordu, motor önümden geçerken ben vidaları sıkıyordum. Başka biri egzozu yerleştiriyor, cıvataları yuvalarına koyuyordu, ben sadece sıkıyordum. Oldukça kolaydı ama bütün gün tabanca elimde ya da omzumda duruyordu. Havalı tabanca tam on dört kilo çekiyordu. Hem sadece bir elimi ya da kolumu kullanmamı gerektiren işleri hiç sevmem. Çünkü o zaman sadece bir omzum gelişiyor, öbürü zayıf kalıyor. Çarpık oluyordum, bir omzum büyük diğeri küçük. Gerçekten deforme oluyordun. Jimnastik hareketleri falan gibi iki kolu da çalıştıran hareketlerle sorunum yoktu. Buradaki jimnastikse canımı sıkıyordu. Tabancayı omzuma koyuyordum, sonra gürültü, totototoototo to to to, dayanamıyordum.

Ben zaten Fiat'la arayı bozmayı kafama koymuştum. Jokerimle son kapışmamızda yine tüm şefler bir araya toplandı. İşçiler de durmuştu, çünkü benim joker, hattı durdurmuştu... Hepsi dikilmiş bana bakıyordu, ben de şeflere bakıyordum. Hepsine tehditler savurdum; jokere, şeflere, genel müdüre, hani şu komutana. "Bakın," dedim, "Fiat benim fabrikam değil, bunu kafanıza iyice sokun. Onu ben istemedim, ben kurmadım, burada sadece para

kazanmak için bulunuyorum, o kadar. Ama eğer beni kızdırır, canımı sıkarsanız ağzınızı yüzünüzü dağıtırım." Bütün bunları işçilerin önünde söyledim. Onları açıkça tehdit etmiştim ama onlar kendilerini riske atamazlardı. Dediğimi yapar mıyım, yapmaz mıyım bilmiyorlardı. O zaman, büyük şef babacanlığını kullandı. İşçilerin önünde bana "Haklısın," dedi "fakat iş mühimdir, işin yapılması gerekiyor. Belli ki sen bugün biraz sinirlisin ama bizim de yapabileceğimiz bir şey yok, burası hastane değil," dedi. Bana yaklaştı "Gidip tedavi ol, rapor al, çalışmak isteyen insanların önünde olay çıkarma," diyerek beni sakinleştirip konuyu kapattı. "Siktir git! Burada adam gibi çalışan, çalışmak isteyen insanların önünde rezillik çıkarma. Burada tembellerle, hastalarla, manyaklarla işe yaramaz adamlarla işimiz yok." O arada hatlar yine çalışmaya başlamıştı, işçiler artık bana bakmıyordu.

Beşinci Bölüm
Mücadele

Tüm bunlar kapının önündeki yoldaşlarla tanışmadan önce olmuştu. Bir akşam Fiat'tan çıkıyorken bir öğrenci bana "Barda toplantı var, gelmek ister misin?" diye sordu. "Olur, bana uyar" dedim. İşim gücüm yok, gideyim bakayım, bu heriflerin derdi neymiş. Bu öğrencileri her gün görüyordum, boktan herifler olduklarını düşünüyordum. Neden bahsettiklerini bile bilmiyordum, verdikleri bildirilerin hiçbirini okumuyordum.

O sıralar sendikalar grevler düzenliyordu. Bu grevlere katılanlar ikinci kategori talebinde bulunanlar, vinççiler ve yük arabaları kullananlardı. Fabrikada bazı hatlarda bu tip grevler vardı; 124 hattı durmuştu. Buradaki işçiler parasına bahse girip kâğıt oynuyorlardı. Bir şeyler okuyor ya da öylece duruyorlardı, çünkü parçalar gelmiyordu. İki, üç hat çalışmıyordu. Çıkışta, grevden konuşan ya da bildiri dağıtan öğrencileri görüyordum. Ama bu mevzular beni ilgilendirmiyordu.

Neyse, Mirafiori'deki bara, toplantıya gittim. Mario'yla ve öğrencilerle tanıştım, hangi bölümde çalıştığımı, ne iş yaptığımı anlattım. İşçilerle de tanıştım; Rafaelle 124 hattındandı, görüyordum, her akşam toplantılara gidiyordu. Dediğine göre seksen civarında işçi, onun bir lafıyla işi durdurmaya hazırmış. "Hassiktir," diyordum kendi kendime, "beni herkes tanıyor ama benim sözümle kimse işi durdurmaz." "Madem böyle seksen kişi tanıyorsun, o zaman istediğimiz zaman işi durdurabiliriz," dedim ona. "Yarın bile yapabiliriz. Çalışmayalım, yarın mücadeleye başlayalım."

Mario ve diğer öğrenciler can kulağıyla Rafaelle ve beni dinliyorlardı. Sonra, ertesi gün için bir bildiri hazırlama kararı alındı. İşi durdurarak mücadele edeceğimizi yazacaktık. El ilanının ne konuda olacağını doğrusu bilmiyordum. Kategori konusundaydı galiba, bilmiyorum. Sanırım yemek parası da istiyorduk. Fiat'ta yemekhane yoktu ve bize söz verdikleri gibi yemek parası istiyorduk. Böyle bir şeydi herhalde.

Birçok fabrikada olduğu gibi Fiat'ta da işe sefer tası götürüyorduk. Ben de "Yarım saatlik yemek arasının parasını da vermeliler, çünkü o zaman da çalışıyoruz," dedim. Çünkü tam sen çalışırken siren çalar, vuuuuuuuuut, koşmaya başlarsın, merdivenleri çıkarsın, koridoruna gidersin, soyunma odana gidersin, dolabına gider çatalını, kaşığını, ekmeğini alırsın, sefer tasının olduğu yere koşarsın ki orada iki bin tane sefer tası vardır, sefer tasını alırsın, masaya gidersin, vıdı vıdı vıdı vıdı konuşursun, hapır hupur yutarsın, vuuuuuuuuut, siren çalar, yukarı koşarsın, koridor, soyunma odası, dolap, eşyalarını yine yerine koyarsın, aşağı koşarsın. İşte, al sana yarım saat, yine işin başındasın. Giderken de dönerken de hep koşacaksın, yoksa yetişemezsin. Bu basbayağı iştir, ara mara değil.

Rafaelle'i dinliyordum. "Seksen yoldaşı durdurabilirim," diyordu. "O zaman yarın buluşalım," dedim. O onunkilere haber verecekti, ben benimkilere. Aslında benim peşimden gelecek kimse yoktu, ama "Bakarız..." diye düşündüm, beni izleyecekler mi izlemeyecekler mi, bir deneyeyim. "Seninkiler, benimkiler hepimiz buluşuyoruz," dedim Rafaelle'e. "Hatların ortasında buluşalım, orada bir kortej oluşturalım. Tüm pezevenkleri, tüm grev kırıcıları ve jokerleri öldürmekle, asmakla tehdit edelim. Onlara göz dağı verelim, kortejler oluşturalım, sonra bağırmaya, şarkı söylemeye başlarız. Bakalım ne topluyoruz? Sonra atölyeden dışarı çıkarız. Yani yarın savaşıyoruz, çalışmıyoruz. Tamam mı?" "Tamam." "O zaman şu bildirileri hazırlayalım, yarın saat birde çıkışta dağıtırız. Fabrikadayken soyunma odalarında yoldaşlarla konuşuruz."

Ertesi gün kapının önünde, öğrencilerle beraber bildirileri dağıtmaya başladık. Mario bir pankart hazırlamıştı, üzerinde ne yazıyordu bilmiyorum; *Yaşasın İşçiler, İşçi Sınıfı Güçlüdür...* gibi bir şeyler işte. Ben de kapının önünde gösteriye başladım. "Yoldaşlar, bugün çalışmamalıyız. Görüyorsunuz, iş ne kadar ağır, ne kadar zor. Fiat'ın vaat edilen topraklar olduğuna, Kaliforniya olduğuna, kurtulmuş olduğumuza sizi inandırdılar."

"Ben her türlü işi yaptım; inşaatçılık, bulaşıkçılık, hamallık. Hepsini yaptım, ama en kötüsü kesinlikle Fiat. Fiat'a geldiğim zaman kendimi kurtardım sanıyordum. Şu Fiat efsanesi... Aslında bu iş de bütün işler gibi boktan, hatta daha da beter. Her gün ritmi biraz daha artırıyorlar. Çok iş, az para. Burada fark etmeden, yavaş yavaş ölüyoruz. Bu iş iğrenç, aslında bütün işler iğrenç. İyi iş yoktur, çünkü temelde çalışmak iğrenç. Burada, bugün bir şeyleri düzeltmek istiyorsak, bunu, daha fazla çalışarak yapamayız. Mücadele ederek, çalışmayarak! Ancak böyle, bir şey-

ler yapabiliriz. Bugün biraz dinlenerek, kendimize tatil ilan ederek." Yöresel ağızla konuşuyordum, çünkü herkes Güneyli, Napoliliydi. Böylece beni anlıyorlardı, çünkü orada resmi dil Napoli diliydi.

Sonra içeri girdik, içeri girerken aklıma bir şey geldi. Mario'dan pankartı aldım, üstünde ne bok yazdığından bile haberim yoktu. Aklıma cin bir fikir gelmişti, fabrikaya, elimde pankartla girecektim. Bir elimde kimliğim, bir elimde pankart Fiat'a giriyordum. Çünkü içeri girmek için Fiat işçisi olduğunu belirten kimliği göstermen gerekiyordu. Yoksa bir haydut da, bir bombacı da içeri girebilir. Güvenlik görevlisi şaşkın, ağzı beş karış açık bana bakıyordu. Ömründe ilk defa, bir pankartın resmen Fiat'ın kapılarından içeri girdiğini görüyordu. Güvenlik şefi önüme geçti: "Durun" "Bana mı diyorsun?" dedim. "Evet, ne yapıyorsunuz o pankartla?"

"Bununla mı?" diye sordum, "İnsanlara gösteriyorum." "İçeri pankartla girilmeyeceğini bilmiyor musunuz?" dedi. "Hani, nerede yazıyor? Kurallarda içeriye pankartla girilmez diye bir şey yok, o yüzden ben de giriyorum," dedim. "Hayır, giremezsiniz," dedi. "Ama bu keyfi bir şey, bunu şimdi, sen söylüyorsun. O zaman ben de giriyorum. Bu pankartı seviyorum ve yanımda taşıyorum," dedim. "Hayır, işle ilgisi olmayan şeylerle içeri girilmez," diye ısrar etti. Ben de "O zaman şu herif niye *Corriera dello Sport*'la[1] giriyor? *Corriera dello Sport*'un işle, işçilerle ne ilgisi var amına koyim? Bu pankart en azından işçilerle ilgili, o gazete ise hiç kimseyi ilgilendirmiyor," diye kızdım. "Beni ilgilendirmez, benimle gelin," dedi. "Pankartı bırakırsam girebilir miyim?" diye sorum. "Evet, pankartı bırakın." "Bak buraya kapının dışına bırakıyorum, tamam mı? Oldu mu?"

---

1 İtalyan spor gazetesi, ç. n.

İçeri girdim. Güvenlik şefi beni yine çağırdı, "Benimle gelin." "Nereye yahu? Benim çalışmaya gitmem gerekiyor," dedim. Yine "Benimle gelin," dedi. Bu sefer bunu kravatından tuttum, "Sen benimle gel," dedim. Bunu biraz sarstım, bir tekme taşaklarına, bir tane de karnına; sonra da yere attım. "Benim kafamı bozmayın, bugün mücadele günü, hepiniz defolun gidin." Tüm işçiler gürledi "Hurraaaa!" Arap kabileleri gibiydiler. Herkes beni alkışlıyordu. Sonra "İçeri kaç, yoksa seni tanıyıp yakalayacaklar," dediler. İçeri, soyunma odalarına kaçtım. "Yoldaşlar! Bugün mücadele günü, haydi, hep beraber ortalığı karıştırmaya gidiyoruz."

Herkesin beti benzi attı. Bu olaylar onlar için fazla şiddetliydi. Daha önce hiçbir mücadelede yer almamışlardı. "Bu manyak da nereden çıktı?" diye düşünüyorlardı. Ben hâlâ merdivenlerin aşağısında bekliyordum. "Gün, mücadele günüdür!" Ama nasıl yapacağız? Aşağı indik, çalışmaya hatlara gideceğimize tam ortada bir grup oluşturduk. Ama bunlar gelmiyordu. Ezik insanlardı, tutuklardı, hiçbir şey anlamıyor, çalışma hatlarına gidiyorlardı. Hepsi nevrozluydu.

Nevroz da ne mi? Her bir Fiat işçisinin bir koridor, bir soyunma odası, bir dolap, bir atölye ve bir hat numarası vardır; yapılacak işlemlerin de numarası vardır, yapılacak parçaların da numarası vardır. Kısaca Fiat'ta tüm günün numaralarla geçer, Fiat'ta her şey görünen, görünmeyen bir sürü numarayla düzenlenmiştir. Bir sürü yapılacak ve numaralanmış şey. Daha kapıdan içeri girerken numaralı kimliğini göstereceksin, sonra numaralı merdivenleri çıkacaksın, sağa dönünce numaralanmış bir koridor... Böyle böyle gidiyor.

Yemekhanede örneğin. İşçiler kendilerine bir yer seçiyorlar ve bu otomatikman onların yeri oluyordu. Yemekhanede herkes hep aynı yere oturacak diye bir ku-

ral falan da yoktu. Ama sonuçta bir bakıyorsun, hep aynı yere oturuyorsun. Yani bu bilimsel bir şey, tuhaf bir olay. Kimse bizi zorla bir araya getirmiyordu ama yine de hep aynı insanlarla, aynı masada, aynı sandalyelerde yemek yiyorduk. Bu olaya nevroz denir mi, bu tabir doğru mu, bilmiyorum, ama bence bu bir nevroz. Oradaysan bunu yapacaksın.

Mücadele etmekten söz ettiğim adamlar ne bok yiyeceklerini bilmiyorlardı. Yaptığım öneriyi hemen kavrayamıyorlardı. Söylediklerimin doğru olduğunu seziyorlardı ama nasıl yapacaklarını bilmiyorlardı. Önemli olan şeyin hep beraber ortalığı karıştırmak olduğunu anlamıyorlardı. Benim kafam bozuldu. Yaptıklarım yüzünden işten atılacağımdan değil, ben zaten atılmak için fırsat kolluyordum. Üç aydır Fiat'taydım ve artık dayanamıyordum. İşçi, emekçi olarak kendime katlanamıyordum artık. Mayıs ayıydı, sıcaktı; evime gidip denize girmek istiyordum.

Kafam, atılacağım diye bozulmadı. Gerçi atılacağım kesindi, ama umurumda değildi. Beni kolaylıkla bulabilirlerdi. Bıyıklıydım, ayakkabılarım beyaz, gömleğim, pantolonum maviydi ampul gibi parlıyordum. Atölyeye girdiğimde de üstüm başım aynıydı, üstümü değişmemiştim. Her zaman yapıldığı gibi soyunma odasına gidip eski ayakkabılarımı, eski pantolonumu, eski kazağımı giymemiştim. Dışarıda nasılsam içeri öyle girmiştim. Atölyeye olduğum gibi girmiştim, baştan çalışmamaya kararlıydım. Benim kafam asıl, öbürlerini niye ikna edemedim diye bozuktu.

Otomata gidip bir kola aldım, onu içeyim derken montaj bandına geç kaldım. Oraya hiç gecikmeyeceksin, hep zamanında gideceksin. Bir baktım şef, öbür şef, hepsi çoktan dikilmiş bana bakıyor. Benim yerimde joker işçi var. Yanlarına gidince şef, "Sen, işin bokunu çıkardın," dedi.

"Buraya zamanında gelinir. Sana yarım saat ceza kesiyorum." "Canın ne istiyorsa yap. Senin de Fiat'ın da... Canıma yettiniz. Siktir git yoksa kafana bir şey indireceğim şimdi. Boktan arabalarınızı da kendiniz yapın, beni ilgilendirmiyor," dedim.

Etraftaki bütün işçiler bana bakıyorlardı, ben de "Adi herifler, kölesiniz lan siz. Bu gardiyanları, bu faşistleri pataklamamız gerek. Bu sinekler kim oluyor! Suratlarına tükürüp istediğimizi yaparız. Burası askerlikten farksız. Dışarıda bir bara gidince para veriyoruz, tramvaya para veriyoruz, pansiyona para veriyoruz, her şey para. Burada da bize emretmek istiyorlar. Canımızı çıkarıp üç kuruş para veriyorlar. Delirmişiz biz. Bu ne boktan bir yaşam, hapistekiler bizden daha özgür. Bu iğrenç makinelere zincirlenmişiz, kıpırdayamıyoruz bile. Bir kamçılanmadığımız eksik," diye söylendim.

Aslında mücadele etmek istediğim için isteksiz bir şekilde çalışmaya başladım. Orada öyle durmak bana uymuyordu. Hal böyleyken, uzaktan bağırışlar duydum. Kaporta atölyeleri, ucu bucağı görünmeyen kocaman hangarlardı, orada her zaman büyük bir gürültü olur ve konuşmalar duyulmazdı. İşçiler aralarında konuşmak isterlerse bağırmak zorunda kalıyorlardı. Gürültüyü, bağırışları duydum ve kendi kendime, "Bunlar kortej oluşturmaya başlayan yoldaşlardır," diye düşündüm. Ama ne görebiliyor, ne de nerede olduklarını anlayabiliyordum. Tüm hatları çaprazlamasına aşarak iş mahallimi terk ettim ve yoldaşların yanına gittim. Varır varmaz ben de bağırmaya koyuldum. Bizimle uzaktan yakından alakası olmayan garip garip şeyler bağırıyorduk. Aralarda da "Mao Zedong," "Ho Şi Minh," "İşçilerin Gücü," diye bağırıyorduk. Bunlar gibi, hiçbir şeyle alakası olmayan şeyler işte... Ama bunları söylemek hoşumuza gidiyordu. "Yaşasın Gigi Riva, yaşasın

Cagliari!"[2] gibi sloganlar atıyorduk. Fiat'la, fabrikada yapmamız gerekenlerle hiçbir ilgisi olmayan sloganlar atmak istiyorduk. Bu yüzden de Mao'nun, Ho Şi Minh'in kim olduğunu bilmeyen bir sürü insan Mao ve Ho Şi Minh diye bağırıyordu. Bunların Fiat'la uzaktan yakından alakası olmasa da, onlar için sorun yoktu. Sonra kortej oluşturmaya başladık, seksen kişi vardık. Yavaş yavaş hatların arasından dolaştıkça kortej arkadan uzuyordu. Sonra bir yerde, önümüze kartonlar çıktı. Kartonları koparıp tebeşirle bir tanesinin üzerine "Yoldaşlar! Gelin, sizin yeriniz orası değil, bizim yanımız," yazdık. Başka bir tanesine "İşçilerin gücü," yazdık. Başka birine de "Yalakalar işe, işçiler mücadeleye," yazdık. Sonra bu üç dövizle yürüdük.

Kortej büyümeye başladı ve sendikacılar geldi. Ben, ömrümde ilk defa Fiat'ta sendikacı görüyordum. Sendikacılar konuşmaya başladılar. "Yoldaşlar, şu anda mücadeleye gerek yok. Mücadeleyi tüm metal işçileriyle, tüm işçi sınıfıyla birlikte sonbaharda yapacağız. Bu yaptığınız mücadelemizi zayıflatır, şimdi yenilirsek Ekim'de nasıl mücadele edeceğiz?" Biz de onlara, "Mücadele şimdi olmalı, henüz ilkbahardayız ve önümüz de yaz. Ekim'de giyecek, ayakkabı, yakacak, çocukların okul kitapları gibi şeyler için paraya ihtiyacımız olacak. Bu yüzden işçiler sonbaharda ve kışın mücadele edemez, yazın etmelidir. Yazın açıkta, sokakta bile yatabilir ama kışın yapamazlar. Hem sonra biliyorsunuz, Fiat'ın üretime en çok ihtiyaç duyduğu zaman ilkbahardır, şimdi işi durdurursak Fiat'ı etkileyebiliriz, Ekim'de iş işten geçmiş olur," dedik.

Sendikacılar bizi gruplara ayırmaya, bu şekilde korteji bölmeye başladılar. Biz, yirmi kadar kişi, başka bir yerde

---

2 Gigi Riva, *Rombo di Tuono* (Gök Gürültüsü) lakabıyla tanınan İtalyan eski milli futbolcudur. Sardunya adasının takımı Cagliari'ye transfer olduktan sonra bu kulübü 1963-1964 sezonunda Serie A'ya taşıyarak efsaneleşmiştir, ç. n.

ayrı bir kortej oluşturduk, diğer yoldaşları yanımıza topluyorduk. İki saat sonra tüm hatları durdurmayı başardık. O sırada kaporta bölümünün şefi, hani şu komutan geldi. Orada, atölyede elli dört kişiydik ama bütün hatları durdurmuştuk. Diğer kaporta atölyelerine de gidip hepsini durdurmuştuk. Komutan geldi, o geçerken işçiler çekildiği için boşluklar oluşuyordu, herkes hızla hatlarına dönüyordu. Bir tek biz, on beş kişi, ellerimizde dövizlerle kalakalmıştık. Ben kendi kendime, "Şimdi, bunun karşısında cesur durmak gerek, yoksa şerefimiz iki paralık olacak," diye düşündüm.

Bize doğru ilerliyordu, ben de dövizi göstere göstere ona doğru ilerliyordum. Dövizi neredeyse burnuna sokarak yarım metre mesafede tuttum, o da okudu. Hangi dövizdi hatırlamıyorum, ne yazdığı beni pek ilgilendirmiyordu. Beni sadece onun siktir olup gitmesi ilgilendiriyordu. Bize hiçbir şey yapamayacağını anlamalıydı. Benim yolunun ortasına dikilip durduğumu, çekilmediğimi görünce; "Bunlar ne? Kese kâğıdı mı? Burası pazar mı?" dedi. "Hayır," dedim, "bunları patronların çıkarlarına karşı hazırladık." Sonra bu, kaporta bölümünün mühendisini çağırıp diğer işçileri yanına toplamaya başladı. Mühendisin etrafında, kafalarını sallayarak onu onaylayan elli kadar işçi vardı. O konuşuyordu, işçiler evet diye kafa sallıyorlardı. Başka hatlarda da sendikacılar gruplar oluşturuyordu. Biz on beş kişilik küçücük bir grup olarak kalmıştık.

O zaman ben, "Yoldaşlar, müdahale etmeliyiz, yoksa bizi burada kıstırıp siktir edecekler," dedim. "Şu konuşan mühendise bi şeyler yapmalıyız, en büyük balık o. Eğer herkesin önünde onu göt edersek, herkesi yanımıza çekeriz. Eğer bu çadırın kapitalist yönetimini kırabilirsek, bugünkü mücadeleyi kazandık demektir," dedim. Yaklaştık, mühendis konuşuyordu. "Ben de tartışmaya katılabilir

miyim?" dedim. "Buyurun konuşun, söyleyecek neyiniz var?" dedi bu. "Söyleyecek bir tek şeyim var. Siz üretim primini ne zaman alacaksınız?" Bu konular onu ilgilendiren şeyler değilmiş.

Ben, "Beni ise ilgilendiriyor. İlgilendiriyor çünkü biz üretim primini yüzde bilmem kaç alıyoruz, ne kadar aldığımı bile bilmiyorum. Ben maaş zarfının üstündeki yazılara hiç bakmam. Asgari ücret, prim, tazminat falan. Sadece paramı alırım, çünkü o yazanlar beni ilgilendirmiyor, beni aldığım para ilgilendiriyor. Ama olsa olsa yüzde beş, altı bilemedin yedi alıyoruzdur. Acaba siz ne kadar alıyorsunuz?" diye sordum. "Sizi ilgilendirmez," dedi. "Biz küçücük yüzdeler almamıza rağmen," diye devam ettim, "siz, bizim yaptığımız yıllık üretimden milyonlarca liret para alıyorsunuz. Bu yüzden bize daha fazla üretim yaptırmak sizin işinize geliyor. Bizim içinse daha fazla üretim yapsak da para hep aynı. Doğru mu, değil mi?"

Mühendis, "Tekrar ediyorum, bu konular sizi ilgilendirmeyen şeyler," diye cevap verdi. "Nasıl beni ilgilendirmez? Siz benim emeğim üzerinden milyonlar kazanıyorsunuz, sonra da seni ilgilendirmez diyorsunuz. Siz çok para kazanıyorsunuz, çünkü üretim primi kategoriyle birlikte artıyor. Yani eğer jokersen, şefsen, büyük şefsen veya Agnelliler'densen[3] üretim primin çok. Tabi ki aslan payı Agnelliler'in!" deyip işçilere döndüm. "Bu herif ne kadar üretim primi koparıyor biliyor musunuz? Biliyorsunuz. Neden bana söylemek istemiyorsunuz?"

Sonra komutan araya girdi. "Benim okumuş olduğumdan, mühendis olduğumdan haberin var mı?" dedi. "Yoo, haberim yok," dedim, "hem biliyor musunuz, sizin okumuş olmanız sikimizde bile değil. Bizden fazla hak sahibi

3 Agnelli ailesi Fiat'ın sahibidir ve İtalyan borsasıyla ekonomisi üzerindeki derin nüfuzundan dolayı "hanedanlık" olarak bilinir, ç. n.

olmanızı kabul etmiyoruz." Bu, kudurdu. "Size aileniz terbiye vermedi mi?" "Hayır vermedi," dedim, "Neden? Size verdi mi ki?" "Evet, bana verdi," deyip sonra da "askerliğinizi yaptınız değil mi?" diye sordu. "Hayır," dedim, "ben askerlik yapmadım. Ailenin, askerliğin ne ilgisi var şimdi?" Komutan kılıklı, "Çok ilgisi var," dedi. "Aileler terbiye vermeli ve daha eğitimli insanlara karşı saygılı olmayı öğretmelidir. Hem sonra, eğer askerlik yapmış olsaydınız, her yerde uyulan bir düzen olduğunu anlardınız. Bu düzene uymayan anarşisttir, serseridir, manyaktır."

Ben, "Belki de manyağım, ama şu bir gerçek ki çalışmayı sevmiyorum," diye karşılık verdim. "İşte, işte!" diye parladı. "Duydunuz, grev yapanlar çalışmayı sevmeyenlerdir." "Peki," dedim, "burada dikilen bu insanlar çalışacaklarına neden durmuş sizi dinliyorlar? Görülüyor ki onlar da çalışmayı sevmiyorlar. Herhangi bir şey, yeter ki bir mazeret bulsunlar, çalışmaktansa burada çalışmamaktan söz eden birini dinlemeyi tercih ediyorlar. İşçi çalışmayı sevmez, çalışmaya mecburdur. Ben Fiat hoşuma gittiği için Fiat'ta durmuyorum; aslında Fiat'ta hoşuma giden hiçbir şey yok, yaptığımız arabaları bile sevmiyorum, şefleri de sevmiyorum, sizi de sevmiyorum. Buradayım, çünkü Fiat'ın parasına ihtiyacım var."

"Zaten bence burada çok uzun da kalmayacaksınız," dedi komutan, "Dışarıda bir güvenlik görevlisinin dövüldüğünü duydum. Kim olduğunu öğrenip, ona bunu fena ödeteceğim." Ben, "Kim olduğunu bulmak için çok uzağa gitmenize gerek yok," dedim. "Böyle imalardan hiç hoşlanmam. Bunu bana ödeteceğinizi biliyorum, ama umurumda bile değil. Onu patakladım ve sanırım bu akşam başka birini daha pataklayacağım." Komutan, kavganın kokusunu aldı ve hemen yanımızdan, işçilerin arasından kaçtı. Çünkü biz, on beş kişi önünde duruyorduk, bütün

işçiler de etrafımızdaydı. Kaçtı ama kaçmadan önce bana "Adınız ne?" diye sordu. Ona adımı, soyadımı, şefimin adını, 54. atölyede olduğumu, Cinquecento hattında çalıştığımı, emirlerine hazır olduğumu söyledim. Böyle apaçık her şeyi söyledim, çünkü ondan korkmadığımı göstermek istiyordum. "Size bunun hesabını soracağım göreceksiniz," dedi. "Siktir git, bok herif, başka sefer sorarsın," diye bağırdım.

Çekti gitti ve arkasından bir alkış koptu. Bütün işçiler sevinçle bağırıp bana "Sen bir ilahsın. Bu puşta işte böyle ağzının payını vermek gerekiyordu, herif hepimizle dalga geçiyordu," diyorlardı. Ben de "Tamam, tamam," diyordum, "yapacağımızı yaptık, şimdi kortej oluşturalım. Şimdi büyük bir kargaşa yaratmalıyız, burayı yıkmalıyız." Gürültü çıkarmak için malzeme kutularını tekmeliyorduk, derinden bir gürültü kopuyordu, dududu dududu dududu, iki saat böyle devam etti. Arada bir toplanıyorduk, bir hatların kuzeyinde, bir güneyinde. Hep beraber bağırıyorduk. "Daha az iş, daha çok para!" Veya "Her şeyi istiyoruz!" diyorduk. Hatlara inip çıkıyor, toplantılar düzenliyorduk.

Akşama kadar böyle sürdü. Akşam kartımı mühürletmeye gittim. Kartım yoktu, almışlardı. Şef'e gittim. "Benim kartım nerde şef?" diye sordum. "Neden, yok mu?" dedi. "Şakayı bırakın, kartımı ne yaptınız?" dedim. "Nerde olduğunu bilmiyorum," diye yanıt verdi, "ama kartınız yoksa beklemeniz gerekiyor, sonra bakarız." "Tamam, beklerim tabi," dedim. O arada bütün işçiler, herkes gitti. Herhalde Mirafiori'de bir tek ben kalmıştım. Ben öyle sap gibi dururken bir şef daha belirdi, bir tane daha, bir tane daha... Kendi kendime "Burası pis kokmaya başladı," diye düşündüm. "Şef, benim kartım nerede?" Bana, "Sizin ofise gelmeniz gerekiyor," dedi.

"Nah gelirim ofise. Ben yarın kartım olsa da olmasa da fabrikaya yine gireceğim. Ama ofise gelmiyorum. Eğer komutan bana bir şey söylemek istiyorsa, gelir atölyede söyler," dedim, "söyleyecek sözü olan o, benim söyleyecek hiçbir şeyim yok." Ve en sona kalmamak için koşmaya başladım. Soyunma odalarından, yıkanıp üstlerini başlarını değiştirmiş işçiler çıkıyordu. Arkadaşlara yetişip "Beni yakalayıp şikâyet etmek istiyorlar. Çıkışta cebime eski bir demir parçası koyup sonra da hırsız diye polis çağıracaklar," dedim. Genelde böyle yapıyorlardı. Her şey planlanmıştı. Beni yakalayıp cebime bir cıvata, bir anahtar, hiç fark etmez işte, herhangi bir demir parçası koyacaklardı. Polise telefon edip "Bu sabah hırsızlık yaparken suçüstü yakaladık, ayrıca güvenliklerden birini dövdü," diyeceklerdi. Bu yüzden bana üç yıl verirlerdi. Planları da buydu. Her ne pahasına olursa olsun, beni yakalatmak niyetindeydiler. Arkadaşlarla beraber ilerliyorduk. Çıkışta dikkat kesildik. Çünkü genelde şöyle yapıyorlardı: Çıkışta güvenliklerden biri seni gösteriyordu, sonra seni bir odaya alıp üstünü başını ve çantanı karıştırıyorlardı. Arkadaşlara, eğer beni işaret ederlerse içeri girmeyeceğimi, girersem işimin bitik olduğunu söyledim. İlerliyorduk. Tam kapıya geldiğimizde benim şefin beş tane güvenliğin arasında durduğunu gördüm. Onları idare ediyordu. "İşte o, oradaki," diyerek beni gösterdi.

Güvenliklerden biri öne çıktı, sanırım grubun dayakçısı oydu ve şöyle dedi, "Sen, pardon, siz," Fiat'ta hep siz diye hitap ederler, "benimle gelin." "Kim ben mi? Neden gelecekmişim?" dedim. Yine "Benimle gelin," dedi. "Gelmek istemiyorum." "Benimle gelin." "Gelmek istemiyorum, benden ne istiyorsun?" "Neden kontrolden geçmediniz?" diye sordu. "Evet, geçmedim, bu akşam canım istemiyor, hem de gördüğün gibi çantam bile yok, görmüyor musun sade-

ce kazağım var," dedim. Kazağımı çıkardım, belden yukarım çıplak kaldı. "Üstümde pantolonumdan başka hiçbir şeyim yok, görüyor musun? Hadi eyvallah." "Gel buraya!" diye bağırdı güvenlik.

Adi herif beni boynumdan tutup çekiştirdi. Bir an nasıl hareket etmem gerektiğini düşündüm. Onunla gider gibi yaptım. Sonra bir ayağımla ona çelme takıp bir omuz attım. Manda boku gibi yere yapıştı. Hayalarına bir tekme savurdum. İki güvenlik daha üstüme atladı. Biri beni alttan tuttu, diğer ikisi de üstüme çıktı. Tekmeler ve dirsek darbeleriyle üstümdekilerden kurtulmayı başardım. Şimdi ben onların üstündeydim, ama hayvan heriflerden biri de aşağıdan kafamı tutuyordu. O anda arkadaşlardan biri, herifin, boynumu mengene gibi sıkan kolunu çekti. Kolunu çeker çekmez üstünden kalkıp hayvan herifin suratına tükürdüm. Ve kaçmaya başladım. Sonradan o arkadaşı yakaladılar ve bana yardım ettiği için işten çıkardılar.

Dışarı çıkmıştım. Dışarıda bir sürü işçi ve öğrenci vardı. Kapının önünde kavgadan bahseden arkadaşlarım duruyordu. Güvenliğe gününü göstermekle iyi yaptığımı söyleyen arkadaşlar vardı. O gün yaşadığım büyük kavga, bana büyük bir tatmin duygusu vermişti. Sonrasında toplandık. Kahveye o kadar çok işçi geldi ki mekâna sığmadık. Emilio ve Adriano isimli arkadaşlarla da orada tanıştım. O akşam çok kalabalıktık ve bu yüzden üniversitede toplanmaya karar verdik. İşte bu, Fiat'a karşı verilen büyük mücadelelerin başlangıcı oldu. Günlerden 29 Mayıs Perşembe'ydi.

İkinci Kısım

Altıncı Bölüm
Ücret

Sendikacıların Fiat'ta önlem amacıyla yaptırdıkları ve sadece üç saat süren Battipaglia'daki grevin ardından çatışmalar başlayalı iki hafta olmuştu. Mirafiori Güney Presleri'nde çalışan 1.500 işçinin ilk politik toplantısı 11 Nisan'da gerçekleşmişti. Bu, patronların, işsizlik yaratıp, Güney'den karın tokluğuna adam toplama planlarına karşı Fiat işçilerinin mücadelesinin başlangıcıydı. Patronlar çok sayıda genci işsiz bırakarak yedekte tutup, askere gider gibi Kuzey'deki fabrikalara çalışmaya gelmeye mecbur bırakmayı planlıyorlardı. Böylece iş, patronların verdiği bir ödüle dönüşecekti ve dönüşüyordu. Bizleri istasyonlarda veya yüksek ücretli pansiyonlarda balık istifi bir vaziyette yatırıp kaldırıyorlardı.

Battipaglia Sale Grevinden sonra bir işçi bu durumu Çırak Atölyesi'nde açıklamış ve Güneylilerin neden Kuzey'e gelmeye mecbur bırakıldıklarını anlatmıştı. Bunun üzerine yönetim her zamanki önlemlerinden birini alarak bu

işçiyi Kuzey Mirafiori'ye transfer edip böylece herkesten uzaklaştırmıştı. Ama ayın 15'inde, salı günü, bir grup işçi daha miting düzenleyip bu durumu orada tartışmaya başlamışlardı. Yemekhaneye müdahale ederek işin durdurulmasını istediler ve iç komisyona gönderilen işçiyi tekrar ekibe almalarını şart koştular. Ben, o gün Mirafiori'de olanlardan sonra işi bıraktığım için, olan bitenden o ana kadar haberim yoktu. Sonradan arkadaşlardan öğrendim.

Sonraki 48 saat içinde çırakların kategori ve ek ödenekler mücadelesi başlamıştı. Her vardiyada 2 saat grev yapılıyordu. Çırakların kategorisi olan 3. kategorinin kaldırılması isteniyordu. Sendika, mücadelelerine 1. kategori işçilerinin de katılımını sağlamak için ek ödeneklerin artırılmasını talep etmişti. Böylece işçiler de iş durdurmaya hemen katılmıştı. Sendika arka planda duruyordu. Ama bu sadece bir başlangıçtı. Bir ay içinde mücadele Mirafiori'nin tüm bölümlerine yayılacaktı.

Mirafiori nasıl işliyordu? Üretim iki bölümde gerçekleşir. Bunlardan ilki, tek bir bütün halindeki motor parçalarının ve alüminyum başlıkların üretildiği Dökümhane'de başlar. Üretilen parçalar buradan, birbirlerine monte edilip tamamlandığı Mekanik Bölümü'ne, sonra buradan da toplanması için Montaj Bölümü'ne gönderilir. Üretimin ikinci bölümü, sacdan kaporta parçalarının basıldığı Preslerde başlar. Parçalar buradan, bir araya getirilip kaynaklandıkları ve boyandıkları Toplama Bölümü'ne gider. Araba iskeleti bant üzerinde ilerlerken, motoru ve diğer mekanik parçaları takılır. Sonunda arabalara lastikleri yerleştirilir ve nihayet alana çıkarılırlar.

Mayıs ortasında forkliftçilerin grevleri başladı. İş durdurma eyleminin şiddeti, aralarındaki bağlantıyı iç nakliyat yoluyla forkliftlerin sağladığı tüm bölümlerde hissedilsin ve stoklar hemen tükensin diye, grev tam üç vardiya boyun-

ca devam etti. İlk gün saat 12.00'de Fiat ilk teklifini yaptı: hiyerarşi bozulmasın diye üçüncü kategori kapsamındaki forkliftçilerle ikinci kategoridekiler arasında 10 liret fark kalacak şekilde saatine 40 liret zam. Kuzey Mirafiori forkliftçileri, bu teklifi kesin bir tavırla reddettiler.

19 Mayıs Perşembe günü forkliftçiler, birinci vardiya boyunca greve devam ettiler. İşçiler, grupları bozup atölye toplantılarına başladılar. Atölye şeflerinin, yönetimle konuşmak için bir delegasyon gönderme teklifleri reddedildi. Forkliftçiler, işçi toplantılarına Fiat'ın kendi temsilcilerini göndermesinden daha memnun olacaklarını belirttiler. İşçiler toplantılarda şu karara vardılar: Önemli olan şey ücret talebimizdir.

İşçi ücreti neydi? Ben hiçbir zaman maaş zarfını okumuyordum, umrumda değildi. Ama zarfta, patronun işçiye ödediği ücret bir takım alt başlıklar halinde bölünmüş olarak yazılıydı. Ücret öncelikle ikiye bölünüyordu. İlk bölüm, işçinin fabrikada çalıştığı saatlerin karşılığı olan ana bölümdü. Esasında, ödenmesi gereken tek ücret olan bu rakam çok düşüktü ve bir işçinin hayatta kalabilmesi için gereken asgari ihtiyaçlarına bile yetmiyordu. İkinci bölüm değişiyordu ve burada farklı başlıklar olabiliyordu: üretim primi, titizlik primi, tazminat falan filan.

Tüm bu başlıklar, işçinin ücretini patron için yaptığı üretime bağlamaktan başka hiçbir işe yaramıyordu. Mesela üretim primi, işçinin ürettiği parça başına aldığı ücretti. Bu yüzden işçinin, şeflerinin emirlerine uyması ve her an harıl harıl çalışması gerekiyordu. Çünkü şefler, işçinin hayatta kalabilmesi için şart olan bu ücret bölümünü belirliyorlardı. Böylelikle patronlar da işçi kesimi üzerindeki politik kontrolü ellerinde tutabiliyorlardı. Yani kısacası bu bölüm, işçinin daha ağır çalışma koşullarına, daha çok sömürülmeye razı olmasına yarıyordu. Ücret zammı

talep ettiğimizde işverenlerin ve sendikaların zammı hep bu değişken kısım üzerinde yapmak istemelerinin sebebi de buydu.

İşverenin değişken bölüme zam yaparak bize verdiği paralar, her zaman işçi ücretini daha fazla üretime endeksliyor ve işverenin işçiler üzerindeki politik kontrolünü artırıyordu. Patronları sadece, işçinin yapabileceğinden daha az parça üretmesi demek olan oto-limitasyon uygulayarak alt edebilirdik. Şöyle ki, işçi fazla parça ürettiğinde, işçiye verdiği paraya karşın daha fazla kazanan işveren oluyordu. Hâlbuki oto-limitasyon yapılıp işçi daha az parça ürettiğinde, işçinin maaşından eksilen miktar, üretimin azalması yüzünden işverenin kaybettiği miktardan çok daha az oluyordu.

Kısacası ücretin bu değişken kısmı, işçinin çıkardığı ürünün miktarına bağlı olarak değişen bölümdü. İşçi ücreti bir de dikey olarak bölünüyordu. Bir işçiyle bir diğeri arasında, yaptıkları işe göre değişen ücret farkı oluyordu. Bunlar, işverenin zaman zaman işçileri bölmek için kullandığı nitelik farkına göre sıralama, kategorilere ayırma gibi tekniklerdi. Mevki ücretleri, iyi hal farkları, farklı ek ödenekler, performans değerlendirmesi, bordro dışı ve kayıt dışı ücret gibi geri kalmış yöntemler bu teknikler içinde sayılabilir. Tüm bunlar, sözüm ona işçinin sunduğu farklı kalitedeki işin karşılığıydı.

İki işçinin emeklerinin farklı değerinin olması, yani bir işçinin diğerinden daha fazla veya daha az para alması, kapitalist bir icattır. Bunu, işçi sınıfı üzerinde politik kontrolü sağlamak için elinde bir silah daha bulundurmak isteyen işverenler icat etmişlerdir. Unutmayalım ki, hem parti hem de sendika bu kapitalist icat konusunda işverenle hemfikirdir. Bir işçinin aldığı ücretin yaptığı işin niteliğine bağlı olması konusunu onlar da doğru bulmaktadır.

Ücretlerdeki tüm bu farklar, işçiler üzerinde devamlı bir hâkimiyet kurmalarını güvence altına alıyordu. Eğer kalifiye eleman olmak istiyorsan, eğer ilerlemek istiyorsan, can sıkmayacaksın, grev yapmayacaksın, zart zurt. Ve anlaşmazlık dönemlerinde işçileri kendi içlerinde bölmek onların işine geliyordu. Çünkü herkes kendi kategorisine ve derecesine göre taleplerde bulunuyor ve birbirinden bağımsız mücadele ediyordu. Hem sonra işverenler, her zaman kendi çıkarlarına hizmet eden ve işçilerin derecelerine ve kategorilerine göre yapılan zamları onaylayan sendikalar buluyorlardı.

Bir de mesai saati konusu vardı. İşçiyi mahveden, zaman zaman dokuz, hatta on saate çıkan, sekiz saatlik mesai... Böylece, işçilerin boş zamanlarında diğer işçilerle iletişim kurmak, yani politik olarak örgütlenmek için pek enerjileri kalmıyordu. İşverenler çalışma saatlerini neden hep böyle yüksek tutmak ister? Bunun birinci sebebi, işverenlerin fabrika dışında da politik kontrolü ellerinde tutmak istemeleridir. Daha fazla üretme amacı, bu konuda ikinci sıradadır. Ama bugün işçiler işi reddediyor ve politik olarak örgütlenebilmek için daha az çalışma saati talep ediyorlardı. Ve son olarak da, patronların iş gücünü iki ayrı gruba bölmeleri durumu vardı. Bir tarafta işçiler, diğer tarafta memurlar ve teknik elemanlar oluyordu. Örneğin hastalık izni yönetmelikleri, işçilere çalışmayı zorunlu kılacak şekilde düzenlenmişti. Üç güne kadar hastalık izni kullanan bir işçi, tüm ücretini kaybediyordu. Teknik elemanların ve memurların yönetmeliklerinde ise bu yoktu. Bu, işçilerin canları istediğinde işe gelmemelerini engellemek için düşünülmüş bir kuraldı.

İşçilerin amacı, patronların ihtiyaçlarını hiç dikkate almadan, sadece kendi maddi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yani patronun ihtiyaçlarının hangi ölçülerde karşılanma-

sı gerektiğini gösteren üretim, onları hiç ilgilendirmez. O halde şu anki politik mesele, işçi sınıfını sömürmek ve kendi üretim ihtiyaçlarına hizmet ettirmek için işverenin elinde tuttuğu politik kontrol araçlarına hep birlikte saldırmaktır.

İşverenlerin ellerinde bulunan bu araçları onlardan almak için işçilerin yapabileceği şey, yaptıkları işin miktarı ve niteliği karşılığında verilen ücreti reddetmektir. Yani ücret ile üretim arasındaki ilişkiyi reddetmek, yani işverenden üretime değil, işçilerin maddi ihtiyaçlarına göre belirlenecek bir ücret talep etmektir. Yani, herkese çıplak maaş üzerinden zam istemektir. İşçilerin üretim primi ve kategori gibi teşvikleri kabul etmeleri, kendi sömürülerine iştirak etmeleri anlamına gelir.

Yeni politik kontrol mekanizmaları karşılığında işçilere birkaç kuruş fazla ücret verilmesi için işverenlerle pazarlık eden yalaka kimdir? Sendika. Böylece sendika da işçi sınıfı üzerinde politik bir kontrol mekanizması haline dönüşür. İşçi sınıfı kendi ekonomik ve dolayısıyla politik hedefleri için mücadele ederken, hemen hemen her zaman sendika ile ters düşer. Çünkü işçiler, işverenin eline zam karşılığında başka bir politik kontrol aracı vermeyi reddettiklerinde, bu takasta yalaka bir şekilde pazarlık etme rolünü üstlenen sendikayı devre dışı bırakmış olurlar.

İşte bu yüzden üretimden bağımsız, garanti ücrete ihtiyacımız var. İşte bu yüzden sözleşmeleri beklemeden, çıplak ücret üzerinden zamma ihtiyacımız var. İşte bu yüzden işçinin haftada sadece 40 saat, vardiyacının 36 saat çalışıp tam 48 saatlik mesai ücretini almaya ihtiyacı var. İşte bu yüzden yönetmeliklerde acil eşitlik istiyoruz. Sırf fabrika denilen o cehenneme girdiğimiz için, aylık garanti olarak en az 120.000 liret istiyoruz. Çünkü bu boktan toplumda yaşamak için bu paraya ihtiyacımız var. Çünkü

üretim primi sevdasına, boynumuza tasma takılıp sürüklenmek istemiyoruz. İşverenlerin icat ettiği, işçiler arasında yapılan sınıflandırmaları istemiyoruz. Çünkü daha iyi mücadele edebilmek için birlik olmak istiyoruz. Çünkü ancak bu şekilde işverenin bizi mecbur tuttuğu çalışma saatlerini reddedebiliriz. Çünkü ücretimize yapılacak zam, bizim mücadele imkânımızı arttıracak. Bizler için 40, vardiyacılar için 36 mesai saati karşılığında hemen ödenen 48 saatlik mesai ücreti istiyoruz.

Çünkü hayatımızın yarısını fabrikada geçirmek istemiyoruz. Çünkü yaptığımız iş sağlığa zararlı. Çünkü örgütlenebilmek için daha fazla zaman istiyoruz. Biz işçiler ve memurlar arasında eşitliğin acilen kurulmasını istiyoruz. Çünkü bir ay yıllık izin istiyoruz. Çünkü işverene karşı mücadelemizi işçiler ve teknik elemanlar olarak hep birlikte yürütmek istiyoruz. Çalışamadığımız zamanlarda, tüm ücretimizi kaybetme riski olmadan evimizde dinlenmek istiyoruz.

Ayın on dokuzu, Pazartesi günü saat 11.30 sularında Kuzeyli 19 forkliftçi Güney'de çalışan arkadaşlarına telefonla ulaşmayı başardılar. Yarım saat sonra Güney Mirafiori'de çalışan forkliftçiler saat 14.30'a kadar iş durdurdular. İkinci vardiyada, 50 liret zam için iki saat daha grev yaptılar. Kendi aralarında, eğer 50 liret verirlerse 70 isteyelim diyorlardı. Sonraki gün için sendikacılar, forkliftçilerin vardiya başlangıcında uygulayacakları şekilde her vardiyada iki saat grev yapmalarını önerdiler. Fakat işçiler, hem birinci, hem de ikinci vardiyada üçer saat grev yaptılar. Yirmi biri çarşamba günü vardiya şefleri, birinci vardiyanın grevini altıncı saatte sona erdirmeyi başardılar. Ama daha grev sonlandırılmadan, vinççiler kadro sorunu dolayısıyla iki saat paydos ederek Montaj Bölümü'ne malzeme sevkıyatını bloke ettiler.

22 Mayıs Perşembe günü forkliftçilerin ve vinççilerin dinamik kuşatması, henüz durağan olan departmanlara yayıldı. Büyük Preslerde çalışan işçiler de greve katıldılar. Sendika, her vardiya için iki saatlik grev belirlemişti. Birinci vardiya esnasında saat 10.00–12.00 grevinin başlangıcında oluşturulan fabrika içi kortej, işlerinin başında çalışmakta olan işçileri makinelerden çekip aldı. Böylece Fiat'ın, bu ilk grevler sırasında ortaya çıkan tıkanıklıkları düzeltme planı suya düştü. Sabah saatlerinde, bölüm şefleri, 124 hattının üretimini 600 parçadan 641 parçaya çıkarmaya çalıştılar. Fakat işçiler işbaşı yapmadılar. Yöneticiler ve iç komisyon, işçileri işbaşı yapmaya ikna etti, ama 41 parçalık fazladan üretimi unutmaları gerekiyordu.

Aynı gün saat 14.30'da büyük Preslerin ikinci vardiyası çalışmaya başladı, ama forkliftçilerin grevinin malzeme akışını engellemesi nedeniyle kötü ve verimsiz çalışabildiler. Bir saat sonra da, belirlenmiş olduğu üzere iki saatlik grevleri başladı. İşte tam bu sırada forkliftçilerin malzemeleri gelmeye başlamıştı. Bu yüzden Pres işçilerine grevlerini 21.00–23.00 saatleri arasında yapmaları teklif edildi. Bir yönetici yanlarına gelip onlara taleplerini sordu, ama hiç kimse bir şey talep etmedi. Yönetici, işçilerin ne istediklerini bilmedikleri kanısına vardı. Preslerde çalışan işçileri yöneticinin ardından iç komisyon ziyaret etti ve onlara, yalnız başlarına grev yapan forkliftçiler gibi davranmamalarını, bunun Fiat'a zarar vererek şirketin lokavt ilan etmesine sebep olabileceğini söyledi.

Sendikalar, üçüncü vardiyada saat 15.00–17.00 arası grev yapmayı teklif etmişlerdi. İşçilerse saat 14.00–18.00 arasına karar verdiler. 23 Mayıs Cuma günü Preslerin birinci vardiyasında sendikanın belirlediği iki saatlik grev gerçekleştirildi ve tartışmalar sonucunda grevin saat 14.30'a kadar uzatılması gerektiğine karar verildi. Bu

arada, Montaj Bölümü'nde çalışan işçiler, arkadaşlarından mücadeleye katılma daveti aldılar. O günden sonra Mirafiori'den ne 124, ne de 125 marka araba çıktı. Üretilen 600 ve 850 markalı arabaların sayısıysa çok azdı. Grev yapan işçilerin sayısı 12.000'e ulaşmıştı. 24 Mayıs Cumartesi günü tek vardiya olduğundan dolayı sendika, grev yapmanın anlamı olmadığına karar verdi. İşbaşı yapıldı ama oto-limitasyon uygulandı. Normal zamanda 3.500 parça üretilirken o gün sadece 1.300 parça üretildi.

Yapılan toplantı ve tartışmalarda şöyle denildi. Her ne kadar ihtiyacımız olsa da bizim tek derdimiz 50 liret değil, bizim amacımız işvereni her zaman alt edebilecek kalıcı bir işçi örgütü kurmak. Demokrasi 25 yıldır var ve 25 yıldır kıçımıza giriyor. Örgütlenmeliyiz, sendika biziz, birlikte hareket eden ve örgütlü işçi sınıfından daha güçlü bir ordu olamaz. Sonraki günlerde de mücadele, kortejler ve bölüm toplantılarıyla aniden orta ve büyük preslere yayılarak devam etti. Bu bölümlerde grevler sendikalar yerine bağımsız bir şekilde işçiler tarafından ilan edildi. Neden bu grev gün be gün devam ediyor ve yağ lekesi gibi yayılıyordu? Fiat işçileri ne istiyorlardı?

Fiat işçileri ilk kez delege olarak yolladıkları sendikaların önerdiği gibi sadece kendilerini kurtarma amacıyla hareket etmiyorlardı. Hep birlikte fabrikadaki çalışma sistemini reddediyor ve buna tek başlarına karar veriyorlardı. Ayda 80-90-100 bin liret ücret karşılığında işverenlerin devamlı olarak artırdıkları yıpratıcı çalışma tempoları vardı. Gerçekten de 124 markanın kaporta bölümünde 1968'in başlarında günde 320 parça üretiliyordu. Bu rakam Ekim ayında 360 parçaya, Avola'nın[1] ardından da

1 Sicilya'da bir il. Burada 1968 yılında tarım işçilerinin gerçekleştirdiği bir grev, polis tarafından bastırılarak çok sayıda işçinin yaralanması ve iki işçinin ölümüyle sonuçlandı, çn.

380 parçaya çıkmıştı. Bugünse patronlar 430 parçayı zorluyorlardı ama sırf huzursuzluk var diye şimdilik bununla yetiniyorlardı. Bu üretim artışı, zincirleme montaj ritminin hızlandırılmasıyla mümkündü. Ama Fiat işçileri artık bununla ilgilenmiyor, ne kadar çalışacaklarına kendileri karar vermek istiyorlardı.

Aynı zamanda yaşamalarına yetecek bir ücret garantisi istiyorlar, performans zamlarıyla, yüzdelik artışlarla, parametrelerle, falanla filanla ilgilenmiyorlardı. Yani patronların sendikalarla beraber icat ettikleri, işçilerin aldığı ücreti sömürülme düzeylerine bağlayan ve onları bölme amacı güden tüm mekanizmaları reddediyorlardı. Sendikanın, uğruna mücadele edilmesini istediği bölüm delegesi onları ilgilendirmiyordu. Bu delege çalışma temposunun, yani sömürünün, varılan anlaşma doğrultusunda gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol amacıyla ortalıkta dolaşan bir çeşit denetçiydi. Aslında işçilerin esas reddettikleri de buydu: işçiler çalışma temposuna karşı mücadele ediyorlardı.

Patronlar ise işlerine geldiği için bölüm delegelerini hemen istiyorlardı. Müzakereler ve sözleşmelerin imzalanması sırasında onların hazır bulunmalarını arzu ediyorlardı. Bu delegeleri istemelerinin sebebi, işçiler ve onların politik davranışları üzerinde demokratik bir kalıcı kontrolü garanti edecek olmalarıydı. Ama şimdi Fiat işçileri çatışmayı, sendikalarla anlaşan patronların mutabık oldukları kontrat bitiş tarihlerinden daha öne çekmek istiyorlardı. Bu sözleşmelerin üç yıl boyunca çatışmalara son vererek patronların planlarını kolaylaştırmaları gerekiyordu. Fiat işçileri tüm bunlara bölüm toplantılarında tartışarak karar verdiler. Çalışma saatleri için işçiler ilk kez otonom bir şekilde örgütlenmeye çalıştılar.

Şu ana kadar sendikalar ne yapmıştı? Çatışmaları dindirmeye veya sınırlandırmaya çalışmıştı. Orta ve Küçük

Preslere ve Mekanik Bölümüne kendiliğinden genişleyen grevlerin yasa dışı olduğunu söylemişti: "Siz yapmak istiyorsanız yapın, ama pazarlık masasına biz oturmayacağız." Sendikalar tarafından ilan edilmeyen bir grevin sabotaj olduğunu söylemişlerdi. Ücretlerde yüksek zamlar elde etseniz de, bunlar Ulusal Sözleşme'de[2] geri alınır diye eklemişlerdi. Ama bu doğru değildi, çünkü aynı dönemde Nebiolo ve Olivetti fabrikalarında zamların geri alınmasını engelleyen anlaşmalar imzalanmıştı.

Etrafta doğru olmadığı halde Preslerde grevin sona erdiğine dair haberler yayarak mücadelenin gerçekliğini çarpıtmışlardı. Mücadelenin zincirleme hale gelmesi, yani bağımsız bölümlerin eşgüdümlü olarak iki saat greve giderek üretimi durdurması sebebiyle Fiat'ın üretimi zarar görürse, fabrikayı kapatacaklarını söylüyorlardı.

Eğer bir sonraki hafta da üretim bantları çalışmazsa Fiat'ın, işçileri Yardım Fonuna[3] koyacağına dair söylentiler çıkarıyorlardı. Doğru olmadığı halde, pazarlıklar sırasında bazı sonuçlar elde edildiğini belirterek blöf yapıyorlardı. Fiat'ta 1950'lerde yaşanan duruma dönülmemesi, yani aktif işçilerin işten çıkarılmasının tekrarlanmaması gerektiğine dair görüşler yayıyorlardı.

Kategori birliğini bozacak şekilde, Fiat'ın ayrı bir sözleşmeye gitme riski olduğunu söylemişlerdi. Ama zaten bu onların her zaman yaptıkları şeydi. İşçiler "Sendikalar bu güne kadar mücadelemizi durdurmaya ve yalıtmaya çalıştıysa, hiçbir partinin yayın organında Fiat'ta gerçekten neler olup bittiğine dair bir şey söylenmediyse artık söz işçilerindir. Tüm Fiat işçileri mücadelede. Tehditlere karşı Mirafiori işçilerinin cevabı şudur: Tüm Fiat mücadelededir!"

---

2 Belli bir sektör çalışanlarını ilgilendiren iş anlaşması, çn.

3 Sanayiye mahsus bir tür sigorta fonu, işler kötü gittiğinde işveren işçilerini eve yollayarak bu fondan işsizlik aylığı almalarını sağlayabiliyordu, çn.

27 Mayıs Salı... 8 saatlik bir grev... Fabrika içinde oluşturulan bir kortej 5, 7, 13 numaralı atölyeleri dolaşarak "İşçilerin Gücü!" diye bağırdı. Ellerindeki pankartlarda şöyle yazıyordu: Daha az iş ve daha çok para istiyoruz. Kortej kararı fabrikaya yeni gelmiş olan işçilerin yaptığı toplantıda alınmıştı. Toplantıda beş hafta üzerinden herkes için 50 liret, gece vardiyası için artı 80 liret zam istenmesine karar verilmişti. Üretim temposuna karşı mücadele edilecekti. Sendika, işçi kararlarını uygulayan bir araç haline gelmeliydi.

İşçilerin kendi aralarında yaptıkları toplantılarda ilan edilen grevler şu şekilde gerçekleşecekti: 1. atölyede birinci vardiya dört saat, ikinci vardiya dört saat; 3. atölyede birinci vardiya dört saat, ikinci vardiya dört saat. Sendikaların ilan ettikleri grevler ise şöyleydi: Çıraklar, birinci vardiya iki saat, ikinci vardiya iki saat; 5. atölyede iki saati bildirilmek üzere birinci vardiya dört saat, ikinci vardiyada yine iki saati bildirilen sekiz saat. Günlük üretim asgari seviyeye inmişti.

Preslerin 15 ve 17 numaralı kapılarına asılan bildiride şöyle yazıyordu: "Fiat bize 7 liret teklif ederek bizimle alay ediyor. Sendika da Fiat'ın 36,30 liret teklif ettiğini söyleyerek bizimle dalga geçiyor. Bakalım bu 36,30 liret neymiş? Bunun 21,50 lireti geçen aydan anlaşmış olduğumuz yemekhane ücreti, 9,80 lireti ise performansa bağlı olan, yani hak edebilmek için her gün ter dökmemiz gereken para, artı 5 liret ise yönetimin büyük zorluklarla 7 lirete çıkardığı kısım. Biz kendimizi 7 lirete satmıyoruz. Mücadele devam ediyor. Mekanik Bölümü ve bantlar da mücadelemize katılmak üzereler." Mekanik Bölümünün 18 ve 20 numaralı kapılarındaki bildiride ise şöyle denmekteydi: "Presler ve Çıraklar bölümündeki mücadele devam ediyor. Bu mücadeleyi Mekanik Bölümüne ve üretim

bantlarına yaymalıyız. Mekanik hattakiler de dâhil, herkes için ikinci kategoriyi talep etmeliyiz. Çalışılan makinelerin parça ve zaman kontrolünü biz yapmalıyız."

Üretim bantlarının 1 ve 2 numaralı giriş kapılarına şu bildiri asılmıştı: "Bölüm şefleri tarafından yayılan söylentilere inanmayın. Preslerdeki grev devam ediyor. Presler ve Çıraklar yalnız başlarına grev yapamazlar, bu yüzden işbirliğimizi istiyorlar. Çünkü mücadele nedenlerimiz aynı: üretim üzerinde tam kontrol ve herkesin ikinci kategoriye geçmesi. Çalışmaya devam eden işçileri nasıl durdurabiliriz? Sadece Presler ve Çırakların katılımıyla mücadeleye devam edebilir miyiz?" 28 Mayıs Çarşamba... Kaporta hattındaki işçiler kortej oluşturmayı deneyerek grev yaptılar. Fakat bölüm şefi gelerek onlara engel oldu.

29 Mayıs Perşembe... Güneyli genç bir işçi, elinde bir pankartla fabrikaya girmeye çalıştı. Güvenliklerin engellemesi üzerine kavga çıktı. İkinci vardiyada seksen kişilik bir grup kartlarını bastıktan sonra üretim bantlarının sonuna doğru toplandılar ve önceki günlerde tam tempoyla çalışmaya devam eden tek hat olan Cinquecento hattını durdurma amacıyla kortej halinde ilerlemeye başladılar. O anda devreye giren şefler ve sendikacılar korteje katılan işçi sayısını 15'e indirdiler. Onları dikkate almayan bu az sayıdaki işçi, diğerleri arasında dolaşıp onlarla tartışarak korteji yeniden bir araya getirmeyi başarıp üretimi tamamen durdurdular. Artık fabrikada tek bir araba bile üretilmiyordu.

Yedinci Bölüm
Yoldaşlar

Güvenliklerin pençelerinden kaçmayı başardıktan sonra, Fiat'ın kapısından çıktığım gibi bir an önce yoldaşların yanına gitmek istiyordum. Yoldaşlar, hem beraber mücadele ettiğimiz arkadaşlarım hem de beraber el ilanlarını hazırlayıp girişte dağıttığımız öğrencilerdi. Yoldaşlarla buluşmak için bara giderken içimden değerlendirmeler yapıyordum. Bu değerlendirmeleri başka seferler de yapmıştım ama bu sefer sonuca ulaştığımı hissediyordum.

Hayatımda denemediğim iş kalmamıştı. Hamallarla birlikte inşaat işçiliği, restoranda bulaşıkçılık, amelelik ve öğrencilik yapmıştım, sonuçta bu da bir işti. Alemagna, Magneti Marelli ve Ideal Standard fabrikalarında çalışmıştım. Şimdi de çok para kazanılıyor diye efsaneleştirilmiş olan Fiat'taydım. Ve anladığım tek bir şey vardı, o da bir insanın yaptığı işle ancak yaşamını devam ettirebileceğiydi. Ama ne yaşam! Bir işçi olarak, sömürülerek, tüm boş zamanı ve enerjisi elinden alın-

mış bir şekilde yaşamak. Kötü yiyecekler yemek. Yaptığı işe ve çalıştığı bölüme göre değişen abuk sabuk saatlerde uyuyup uyanmak. Çalışmanın sömürülmekten başka bir şey olmadığını anlamıştım.

Artık Fiat efsanesi de sona eriyordu. Fiat'taki iş de inşaatta çalışmak ya da bulaşıkçılık gibi bir işti. Ve inşaat işçisiyle sanayi işçisi, makine ustasıyla hamal, hamalla öğrenci arasında hiçbir fark olmadığını keşfetmiştim. O meslek okulundaki öğretmenlerin kuralları ve çalıştığım tüm fabrikalardaki bölüm şeflerinin kuralları aynıydı. O halde büyük bir sorunum vardı. Ne yapacağımı düşünüyordum. Ne yapıyorum ve ne yapmalıyım?

O zamana kadar ne hırsızlık yapmıştım ne de bir silahım olmuştu. Karanlık işlerin adamı denilen hiç kimseyle arkadaşlık etmemiştim. Öyle olsaydı, en azından bir çıkış yolum olurdu. Sinirimi, tatminsizliğimi giderir ve yaşamak için gereken ihtiyaçlarımı karşılardım. Ne doktordum, ne avukattım ne de başka bir meslek sahibiydim. Bu sebeple, ne "Hadi hırsızlık yapayım" ne de "Mesleğimi icra edeyim" diyemiyordum. Sonuç olarak hiçbir şey değildim ve hiçbir şey yapamıyordum.

Hâlbuki yaşamak ve bir şeyler yapıyor olmak arzusundaydım. Gençtim ve kanım kaynıyordu. Yani enerjim epey yüksekti. Bir şeyler yapmak istiyordum. Her şeyi yapmaya hazırdım. Ama bu her şeyin içine işçi olmak girmiyordu. Bu kelime benim için tüm anlamını kaybetmişti. Benim için hiçbir şey ifade etmiyordu. Tek anlamı şu ana kadar sürdüre geldiğim boktan hayatı devam ettirmek olurdu. Hiçbir zaman hoşuma gitmemiş ve ilgimi çekmemiş olan çalışmak, artık umrumda değildi. İyi bir şekilde yaşamak için gereken parayı da sağlamadıktan sonra işi ne yapayım! Artık her şeyi anlamış, tüm yaşam biçimlerini denemiştim. Önceleri uyum sağlamaya çalışmıştım ama son-

radan sisteme adapte olsan da her zaman bir bedel ödendiğini anladım. Ne yapıyorsan yap her şeyin bir bedeli var.

Yani ister bir araba olsun ister bir elbise, ne üretiyorsan üret; sonuçta daha fazla çalışıp fazla mesai yapman gerekiyordu. Amacı sadece çalışmak ve mal üretmek olan bir dünya sisteminde ne bir kahve içebilirsin ne de sinemaya gidebilirsin. Bu sistemde sahip olmak istediğin her şey için işe kendinden daha fazla şey vermek zorundasın. Gerçek anlamda fiziksel olarak vermekten bahsediyorum. Bunu anlamıştım. Bu yüzden kendini mahvetmeden her şeye sahip olmanın, ihtiyaçlarını ve arzularını tatmin etmenin tek yolu; patronların çalışma sistemini ortadan kaldırmaktı, özellikle de bu kadar çok işçinin çalıştığı büyük Fiat fabrikasında. İşin zayıf noktası da buydu, çünkü eğer Fiat durursa ortalık karışır, herkes krize girerdi.

Bara vardığımda, birçok yoldaşın beni beklediğini gördüm. Birbirimize sarıldık, yaptığımız şeyden dolayı coşkuluyduk. Tüm Cinquecento hatları da dâhil olmak üzere Mirafiori toptan paydos etmişti. Her ne kadar sendikalar gülünç sonuçlarla Çırakların mücadelesini sonlandırsalar da ikinci vardiyada üretim tamamen durmuştu. Yavaş yavaş diğerleri de geliyordu. Öğrenciler, hiç görmediğim ama mücadeleye katılan diğer işçiler... Herkes coşkuluydu ve grevin ertesi gün de devam etmesine karar verildi.

Ertesi gün çok-başlı tornalar olarak bilinen büyük otomatik tornalarda çalışan işçiler de grev yapmak istiyorlardı. İkinci vardiya işçilerinin üçüncü vardiyadakileri ve onların da birinci vardiya işçilerini fabrikada beklemesine karar verildi. Diğer atölyeleri de durdurmak için kortej oluşturmak istediklerini söylüyorlardı. Mekanik Bölümünün bazı işçileri tüm vardiya boyunca grev yapmak istiyordu. Uzun bir tartışmanın ardından, söz konusu günün ilk vardiyasında saat 7.30 ile 11.00 arası gre-

vin devam ettirilmesine karar verildi. Talepler şunlardı: temponun reddedilmesi, kategorilerin reddi, herkese eşit ve dolgun zam. Giriş kapılarında dağıtılacak olan el ilanlarına büyük harflerle "DAHA AZ İŞ, DAHA ÇOK PARA İSTİYORUZ!" yazdık.

Ve nihayet o anda, çalışmaya başladığımdan beri senelerdir düşündüğüm ve bunu düşünenin bir tek ben olduğumu zannettiğim şeyleri herkesin düşündüğünü görüp teselli buldum. Çünkü biz gerçekten de aynı şeydik. Benimle diğer bir işçi arasında ne fark vardı? Ne fark olabilirdi? Benden daha kilolu ya da daha uzun veya daha kısa ya da kıyafeti başka renk olabilirdi.

Ama arzumuz, mantığımız, işin tek düşman ve tek hastalık olduğuna dair düşüncemiz aynıydı. Bu işe ve bizi bunu yapmaya mecbur tutan patrona karşı duyduğumuz nefret hepimizde mevcuttu. İşte bu yüzden hepimiz sinirliydik ve grev yapmadığımız zamanlarda da rapor alıp sağlık sigortasından para alıyorduk. Bunu her gün, özgürlüğümüzü ve gücümüzü çaldıkları o hapishaneye gitmemek için yapıyorduk. Sonunda, uzun zamandır kendi kendime söylediğim bu düşünceleri herkesin düşünüp söylediğini görüyordum. Şu ana kadar tek başıma yürüttüğüm mücadeleyi, hep beraber devam ettirip kazanabileceğimizi görmüştüm.

Bazen herkesin aynı düşünceyi farklı bir şekilde ifade etmesinden dolayı bir türlü anlaşılıp bir araya gelinemez. Kimi bir Hıristiyan gibi konuşmaya alışıktır, kimi alt-proleter, kimi burjuva gibi. En sonunda, mücadelesini verdiğimiz konuda hepimiz aynı şekilde konuşabiliyorduk. İhtiyaçlarımızın aynı olduğunu keşfetmiştik. Ve bu ortak ihtiyaçlar, ortak amaçlar için beraber götürmemiz gereken davamızda hepimizi eşit kılıyordu. Yaptığımız toplantı muhteşem oldu. Herkes kendi hattında olan olay-

ları anlatıyordu. Çünkü sadece kaporta bölümünde yirmi bin işçinin çalıştığı bu fabrikada herkesin her şeyi bilmesine imkân yoktu.

Mücadele sırasında şeflerin, işçilerin ne dediğinden, ne yaptığından, her olan bitenden haberdar olmak mümkün değildi. Birbirimize bunları anlatırken bir sürü şeyin farkına varıyorduk. Böylece, arkadaşların dediği gibi, davayı kazanmak için ihtiyacımız olan tek şey olan örgütlenme sağlanıyordu. Ve yoldaşlardan biri kendi hattında olan biteni, diğer işçileri korteje, greve ve toplantıya katılmaya ikna etmek için yaptıklarını anlatır anlatmaz, onu önceden tanımadığım halde hemen kanım ısınıyordu. Sanki uzun zamandan beri tanıdığım biri gibi oluyordu. Yani bir yoldaş oluyordu. Onun da benimle aynı şeyleri yaptığını keşfediyordum. Bu, hepimizin aynı şekilde düşündüğünü ve davrandığını görmenin tek yoluydu.

Toplantının sonunda, el ilanlarının nasıl olması gerektiğine ve ertesi gün mücadeleye nasıl devam edileceğine karar verildi. Yoldaşlar, gidersem beni enseleyeceklerini söyleyip fabrikaya girmememi tavsiye ettiler. Hatta evde bile kalmamam gerektiğini, polisin gelebileceğini söylediler. Yoldaşlardan biri beni evine götürdü. Mücadelemizdeki bu yardımlaşma ve örgütlenme çok hoşuma gidiyordu. Hakikaten de ertesi gün kız kardeşime telefon ettiğimde önceki akşam polisin eve gelip beni sorduğunu öğrendim. Daha sonra bana yazan annem, jandarma'nın Salerno'da olup olmadığımı sorduğunu bildirdi. Kız kardeşimin evine sonradan dört kez daha gitmişler.

Fiat yönetimi, güvenliklerin yara berelerinden dolayı beni şikâyet etmişti. Ben de sigorta doktoruna gidip korumanın bana attığı çizikten dolayı on günlük bir rapor aldım. Sağlık sigortası kapsamına girdim. Bir hafta sonra da sürpriz tazminatımı almaya gittim. Hâlâ Fiat kimlik

kartım olduğundan fabrikaya girebilirdim. İş yerine gelir gelmez şefin yanında iki güvenlik görevlisiyle beni beklediğini gördüm. "Benimle ofise gelmeniz gerekiyor," dedi.

Çalıştığım hatta baktım. Yoldaşlardan hiçbiri yoktu, tamamen yalnızdım. Dövüşmeye mi başlasam, ne yapsam bilemiyordum. Ofise gittim, orada komutan kılıklı mühendisi bekledim. Beklerken cebimden Fiat kartımı çıkardım ve mühendisin masasının üzerine koydum. Fabrikaya girmemi engellemek için alıkoymak istedikleri karttı. Çok geçmeden mühendis geldi ve karta bakıp "Nasıl da anladınız? Ben de tam bunu istiyordum," dedi. Koltukta, yayılmış bir şekilde oturuyordum, başka bir şey demedi.

Bir başka goril geldi ve "Orada oturmuş ne yapıyorsun?" diye sordu. "Oturuyorum, çünkü yorgunum" "Kalkmalısın." "Canım kalkmak istemiyor, istiyorsan sen kaldır!"

Yanıma yaklaşıp "Güçlü olduğunu mu zannediyorsun?" dedi. "Ben kendimi hiçbir şey zannetmiyorum, sadece canımın sıkılmasından hoşlanmıyorum." "Şansın varmış, iyi ki o akşam ben yoktum, yoksa seni öldüresiye döverdim," diye ekledi. "Öldüreceğini biliyorum, ama o akşam yoktun, şimdi de rahat dur." Beni hem dövmek hem de şikâyet edebilmek için faşizan kışkırtma yapıyorlardı. Böylece polis çağırıp beni içeri tıkabilirlerdi.

Oyunlarına düşmedim, içerde beni fena halde döverlerdi. İstifama dair getirdikleri tüm kâğıtları imzaladım, rutin işleri yaptım. Ofisten çıktığımda tamı tamına yirmi güvenliğin içerde kavga çıkmasını kapıda beklediğini gördüm. Soyunma odasına kadar beraber gittik, eşyalarımı aldım ve dışarı kadar bana eşlik ettiler. Bir ay sonra, sağlık sigortasının da bulunduğu binaya, vermiş oldukları makbuzla parayı almaya gittim. Hakkımda yaptıkları şikâyetin akıbeti konusunda hiçbir şey duymadım. Ya af çıktı ya da onun gibi bir şey.

Sabahleyin beni misafir eden yoldaşın evinde uyandım, öğrenci yurduna gittik. Yurtta çok sayıda yoldaşın katıldığı bir toplantı vardı. Gece basılan el ilanları dağıtıldı ve fabrikanın önünde toplandık. Kalabalık gruplar oluşturuluyor, içeri giren yoldaşlar da çalışmayacaklarını söylüyorlardı. Mücadelemizin amaçlarını zaten biliyorlardı: herkes için eşit şartlar. İşçiler için yaptıkları işin hiçbir önemi yoktu, kendilerini ne ikinci kategori ne üçüncü kategoriye ait hissediyorlardı, yalnızca aynı şekilde sömürüldüklerini hissediyorlardı. İlk kez işçiler eşit ücret için mücadele veriyordu. Memurlarla aynı özlük haklarını istiyorlardı. Herkes için eşit zam, aynı kategori talep ediyorlardı. Bütün bunlar onları heyecanlandırıyor ve birbirlerine kenetliyordu.

Günler bu şekilde geçti. Sabah erkenden fabrika girişine gidilip el ilanları ya da "Toplumsal Sınıf" isimli haftalık mücadele gazetesi dağıtılıyordu. Gazetede bütün el ilanları ve yapılan eylemlerin güncesi bulunuyordu. Sonra biraz uyumaya gidiliyor ve saat 13.30-14.00 arası ikinci vardiyanın girişinde tekrar el ilanları dağıtılıyordu. Ve toplantı yapmak için, birinci vardiyadakilerin çıkışı bekleniyordu. Aksam saat 23.00'te de ikinci vardiyanın çıkış saatine gidiliyor, onlarla toplantı yapılıyordu. O günlerde, Mirafiori'nin girişi pazaryeri gibiydi. İtalyan Komünist Partisi üyeleri, sendika mensupları, Birlik Partisi mensubu kırmızı giysili öğrenciler, yeşil kıyafetli polisler ve benzerleri fabrika çıkışında meyve, sebze, kazak ve transistor satmak için işçileri bekleyen satıcılarla rekabet halindeydiler. Herkes kendi malının reklâmını yapıyordu.

Esasında, mücadelelere hiç katılmayan İtalyan Komünist Partisi, ancak 3 Temmuz'dan sonra, mücadeleye giren proleterlerin sorumsuz ve parayla satın alınmış provokatörler olduğunu anlatmaya gelmişti. Bunlar, son-

radan burjuva mahkemesinin mahkûm ettiği işçilerdi. Bize işçilerin kendi kendilerine karar verdikleri grevlerin tehlikeli olduğunu, çünkü patronların da baskı politikası uygulayabileceklerini söylemeye gelmişlerdi. Bizi, fabrika dışında kalan zavallı grupçuklar olmakla suçluyorlardı ama bu zavallı grupların nasıl olup da aylar süren, böyle uzun ve şiddetli bir mücadele verebildiklerini söylemiyorlardı. İtalyan Komünist Partisi'nin, bürokrat sendikacıların, sahte Marksist-Leninist polislerin ve faşistlerin ortak bir noktası vardı: hepsinin işçi mücadelesinden ve patronlarla onların uşaklarını takmadan fabrika içinde ve dışında herhangi bir mücadeleye işçilerin kendi kendilerine karar verip örgütlenmelerinden ödleri kopuyordu. Onlar için sonu şöyle biten bir el ilanı hazırladık: "Balinaların da bitleri olduğu söylenir. Sınıf mücadelesi bir balinadır, polisler, parti ve sendika bürokratları, faşistler ve sahte devrimciler de onun bitleridir."

30 Mayıs Cuma... Dünkü grev, sadece korteji düzenleyen az sayıda işçi tarafından başlatılırken, bugün Cinquecento marka otomobil üretim bandına gelen işçilerin yüzde doksanı iş başı yapmayı reddettiler. Grev tüm vardiya boyunca devam etti, üretim engellendi. Üretim bandında çalışan işçiler pankartlar hazırladılar ve kortej oluşturdular. Atölye şefi onlara ne zamana kadar grev yapacaklarını sordu. İşçiler şöyle yanıt verdiler: "Her şeyi yerli yerine oturtuncaya kadar." Fabrika içi komisyon üyelerinden biri, işçileri sendikacılardan çok öğrencilere inanmakla suçladı ve işçi tepkisini tartışmak için bir toplantı yapılmakta olduğunu söyleyerek işçileri saat 10.30'dan itibaren işbaşı yapmaya davet etti.

Bakım bölümü işçileri, tüm gece vardiyası boyunca grev yaptılar ve sabahleyin üretim bandına kortej halinde gittiler. Boyama kabinlerinde iş durduruldu. İkinci vardiya

sırasında, 124 marka üretim hattından talepleri iletmek üzere bir işçi seçildi. Talepler şunlardı: Üretim temposu düşecek, 6 ay sonra ikinci kategoriye geçiş ve ücret zammı. Bugün yaşlılar da ikna olup greve katıldılar. Şeflerden biri grevcilerin isimlerini soruşturdu. İç komisyon üyeleri, işçilerin arasında dolaşıp yalnızca greve son verilirse Fiat'ın pazarlığa oturacağını söylediler.

Çünkü bu grev zamansız yapıldığından dolayı doğru zamanda delegeye karşı savaş açmayı planlayan sendikayı hazırlıksız yakalamıştı. Sendika, ancak iki-üç günlük karışıklıktan ve iş durdurmadan sonra hazırlanarak resmi grev ilan etti.

Büyük Motorlarda 400 kişilik bir bölümün iş durdurduğu haberi geldi. Stura A.Ş.'nin deneme salonunda 400 işçi kendiliğinden iş durdurdu. On beş gün evvel de iki iş durdurma gerçekleşmişti. Mirafiori'nin Mekanik Bölümünde çok-başlı torna işçileri salı günü saat 8.00 ila 10.00 arası grev yapma kararı aldılar. Sendikacılar tarafından çıkarılan söylentiler işçileri öğrenci ve sendika taraftarları olarak ikiye böldü. İşçilerden biri, Arjantin-Cordoba Fiat Fabrikası'ndaki işçilerin grev yaptığı ve polisin de üzerlerine ateş açarak birkaçını öldürdükleri haberini verdi. Büyük bir çatışma çıkmıştı.

1 Haziran Pazar ve 2 Haziran Pazartesi... İşçiler ve öğrenciler arasında tüm gün süren toplantılar yapıldı. Salı günü hatlarda iki saatlik bir grev gerçekleşti. 124 ve 125'in hatları parça eksikliğinden durmuştu. Boyama bölümü de sekiz saatten beri çalışmıyordu. 124'te sekiz gündür parça sıkıntısı yaşanıyordu. İşçilerden biri, Presler çalışmadığı için Fiat'ın üretimde, Almanya'ya gönderilmesi gereken yedek parçaları kullandığını söylüyordu. 600 ve 850 modellerin hatlarında da grev vardı. 55. atölyede de delege seçimi yapılmadığı için grev oldu. İlan edilmemiş olması-

na rağmen Hazırlama Bölümünde de grev yapıldı. İşçiler, sendikaların yaptığı bu son grevlerin sebebini anlamamışlardı. Hat delegesi seçimi yapılmadı diye grev yapma ihtiyacı hissetmiyorlardı aslında. Kendi grevlerine, kendi toplantılarında, kendilerini ilgilendiren hedeflere yönelik olarak karar veriyorlardı. Sendikaların ilan ettiği grevleri de kendi grevlerini uzatmak için kullandılar. Grev yapmadıkları zamanlarda da iş yavaşlattılar.

Kapı önünden mücadelenin gidişatına dair haberler: Dökümhaneler sendikaların kontrolünden tamamıyla çıktı. 2. atölye sekiz saat çalışmadı. En önemli konu ücret meselesiydi. İşçiler artık hiçbir dış güce güvenmiyorlardı. Çıplak maaş üzerine 200 liret zam istiyorlardı. Cuneo Caddesi'ndeki Büyük Motorlar Atölyesi'nde bölümlerden biri perşembe gününden beri kategoriler ve ücret konusunda grev yapıyordu. Yönetim 7 liret ve ikinci kategori teklif etti. 13. atölyede Presler bölümünde sendika tarafından 4 saatlik grev ilan edildi. Delege seçimi yapıldı. Hararetli bir tartışma yaşandı. Delege, sendikacıları satılmış olmakla suçladı. 20 numaralı kapıda 800 işçi iki saat iş durdurdu. 13 numaralı kapıda oto-limitasyon ile üretim devam etti. İşçiler bu oto-limitasyonun delegeye verdikleri cevap olduğunu söylediler.

8 numaralı kapıda grev devam ediyor. Dört beş günlük malzeme var. Sendikalar işbaşı yapma konusunda ısrar ediyorlar. 53 numaralı atölyede grev başarıya ulaştı. Delege seçimi yapıldı. Sadece tempo üzerinde kontrolü ele alıp ücretler ve kategoriler konusunu kapatmayı teklif eden sendika, işçileri bölme taktiği uyguladı. Patronlar toparlanmaya çalışıyorlardı. 1 dakika 50 saniyede çalışan birinci bandın işlem hızı, önce 1 dakika 40 saniyeye, işin durdurulmasından sonra ise net 1 dakikaya indirildi. Önceden, süreye her zaman patronlar karar veriyordu.

Kategori, üretim temposu ve ücret. Dikkate alınması gereken hedefler bunlardı. Üretim primi delegesi hiçbir işe yaramıyordu. Ritmi biz düşürüyorduk.

Tüm eylemlere, birinci ve ikinci vardiya çıkışlarında yapılan toplantılarda karar veriliyordu. Öğrenciler ve işçiler arasında yapılan bu toplantılara ilk başlarda sadece Mirafiori işçileri katılıyordu. Mücadele yayıldıkça Spa Stura, Lingotto, Rivalta gibi diğer fabrikalara da müdahale edilmeye başlandı ve Fiat'a ait bu fabrikalardan da işçiler geldi. Bu durum, mücadeleyi sürdürme olanağını arttırıyordu. Çünkü her gelen işçi, nasıl iş durdurulacağı, kortejlerin nasıl oluşturulacağı, hangi taleplerde bulunulacağı, asgari çaba ile fabrikanın nasıl bloke edileceği gibi konularda kendi fikirleri ve deneyimleriyle katkıda bulunuyordu. Mesela çıplak ücret üzerinden 150 liret zam, üretim temposunun düşürülmesi, herkes için ikinci kategori gibi şeyler. Üretilen arabaları hatlardan çıkarma ve onları platformlara ve nakliye araçlarına götürme işini yapan terminal işçileri şöyle söylüyordu: "Bize ikinci kategoride olan şoförler gibi maaş ödemiyorlar. Her ne kadar fabrika içinde ve dışında kullanmaya ehliyetimiz olsa da bize bunun yerine 10.000 liret daha az maaş alan, üçüncü kategorideki malzeme taşıyıcıları gibi ödeme yapıyorlar. O halde biz de arabaları sürmeyelim, onun yerine hatlardan dört kişi beraber kaldırarak taşıyalım. Böylece hatları işgal edip, durmalarına sebep oluruz."

Yoldaşlardan mücadelenin nasıl devam ettirileceği konusunda bir sürü fikir ortaya çıkıyordu. Toplantılarda atölyelerde, bantlarda, fabrika içinde iş durdurmalar olup olmadığı soruluyordu. El ilanlarının nasıl gittiği, yoldaşların işten uzaklaştırma alıp almadığı, baskıcı önlemlerin alınıp alınmadığı konuşuluyordu. Yani mücadele veren yoldaşlara işten atılıp atılmadığı, yerlerinin değiştirilip

değiştirilmediği falan. Gelen bilgilere ve atölyelerde esen havaya göre bir sonraki günün el ilanlarını hazırlıyorduk. Eğer fabrikadan çıkan tüm yoldaşlar bir sonraki gün işin durdurulabileceğini söylerlerse ertesi günü belirlenen hedefler doğrultusunda mücadele günü ilan ediyorduk.

İki ay boyunca kendiliğinden gelişen, epey sert bir mücadele yaşandı. Bir bölümün veya bir atölyenin iş durdurmadığı gün yoktu. Her hafta Fiat'ta az veya çok iş durdurma oluyordu. Devamlı bir mücadelenin yaşandığı günlerdi. Zaten hazırlanan el ilanlarının başlığı da "Devamlı Mücadele" idi. Gerçekten de Fiat Torino Fabrikası'nda devamlı bir mücadele vardı. Her ne pahasına olursa olsun iş durdurulması isteniyordu, yani çalışmak istenmiyordu. Üretim sürekli olarak krize sokulmaya çalışılıyordu. Böylece patronların dize gelecekleri ve bizimle anlaşmaya varacakları düşünülüyordu. Sonuna kadar savaşılıyordu.

Yapılan toplantılarda açıkça görülen bir şey vardı: Tüm işçiler patronlarla mücadelede artık karar aşamasına gelindiğini düşünüyordu. Havada bu bilinç hissediliyordu. Bu yüzden de toplantılarda sık sık "devrim" sözü duyuluyordu. Aileleriyle beraber, kırklı yaşlarını süren, Almanya'da inşaat şantiyelerinde çalışmış arkadaşlar da vardı. Her türlü iste çalışmış kişilerdi ve altmış yaşlarına geldiklerinde yorgunluktan ölmüş olacaklarını düşünüyorlardı.

Kapı önlerinde yapılan toplantılarda işçiler, bu boktan hayatı yaşamanın doğru olmadığını söylüyorlardı. Ürettiğimiz her mal, tüm zenginlik bizimdir. Artık yeter. Artık bizler de mal gibi satılmaya devam edemeyiz. Her şeyi istiyoruz. Tüm zenginliği, tüm yetkiyi. Ve çalışmak istemiyoruz. Bizim çalışmakla ne alakamız var. Artık iş veya patronlar kötü oldukları için değil, var oldukları için mücadele etmek istiyoruz. Yani, bir güç elde etme isteği ortaya çıkmaya başladı. Bu üç-dört bebekli, bekâr, okula gönderecek

çocukları olan, evi barkı olmayan, kısaca tüm işçiler için geçerliydi. Toplantılarda, sınırsız ihtiyaçlarımız somut mücadele hedefleriyle ortaya çıkıyordu. Bu yüzden, mücadelemiz sadece fabrika içi bir mücadele olmaktan çıkmıştı. Fiat'ın yüz elli bin işçisi vardı, ama büyük bir mücadele olması sadece katılan işçi kitlesinin bu kadar büyük olmasından ileri gelmiyordu. Esas neden bu mücadelenin kapsamının, işçilerin taleplerinin, sendikanın bahsettiği şeyler olmamasıydı: tempo çok hızlı, tempoyu düşürelim; insan sağlığına zararlı maddeler kullanılıyor, iyileştirmeye gidelim gibi salaklıklar. İşçilerse artık onlara kanmıyorlardı. Dışarıda da güce sahip olmak istediklerini keşfetmişlerdi: "Tamam, fabrikada istediğimiz zaman mücadeleye girişip işi durdurabiliyoruz. Peki ama dışarıda ne yapıyoruz? Kira ödemeliyiz, karnımızı doyurmalıyız. Bütün bunlara ihtiyacımız var." Dışarıda hiçbir güce sahip olmadıklarını ve devletin onlarla ilgilenmediğini görüyorlardı. Diğer bütün işçiler gibi tulumlarını çıkardıkları anda normal bir vatandaş olamazlardı. Farklı bir ırk olmaya devam etmekteydiler. Bu sömürü sisteminde dışarıda da işçi olarak kalıyorlardı. İşçi gibi yaşamaya, dışarıda da işçi gibi sömürülmeye devam.

İşçiler toplantılarda hazırladıkları bu el ilanlarını evlerine götürüyorlardı. Belki de inşaat sektöründe veya diğer sektörlerde çalışan arkadaşlarına gösteriyorlardı. Böylece ilanlar her yere ulaşıyordu. Bazen de bu ilanları, Nichelino gibi mahallelere götürüp dağıtıyorlardı. Gerçekten de Nichelino'da konut sorunu yüzünden günler boyunca belediye işgal edildi. Şikâyetleri, kiralarının ödeyemeyecekleri kadar yüksek olmasıydı. Şu şekilde el ilanları hazırlamışlardı: "Kira, maaştan çalınan paradır." Ve kiraları ödememeye başladılar. Bu işgale İtalyan Komünist Partili bazı yoldaşlar da katıldı, fakat Parti'nin uğraşları sonucu daha sonra ayrıldılar ve Parti belediyenin işgaline son verdi.

Nichelino, Torino yakınlarında bulunan bir işçi mahallesiydi. Burada yaşayan on beş bin kişinin on iki bini işçiydi. Bunların da bin yedi yüzü Nichelino'da, beş bin beş yüzü de Fiat'ın Carmagnola, Rivalta, Mirafiori, Airasca, Spa Stura gibi tesislerinde çalışıyorlardı. Geri kalanların da çoğunluğu yine Fiat bünyesindeki Aspera, Frigo, Carrello gibi fabrikalarda ve diğer çevre tesislerde çalışıyorlardı.

Nichelino'da bir işçi ailesinin bütçesi şu şekildeydi: Günde sekiz saatlik bir çalışma karşılığında ayda 60.000 ila 80.000 liret arasında değişen bir ücret alıyorlardı. 10.000 lirete kadar da düşebilen ev kiraları ortalama 20.000 ila 35.000 liretti. Ev masrafları için 2000 ila 4000 liret, ısınma için de yine bir bu kadar gerekiyordu. Geriye kalan 30.000 ila 50.000 liret yaşamalarına yetmediğinden günde 10-14 saat çalışmaları gerekiyordu. Fiat'ta çalışan birinin bütçesini iyileştirmesinin imkânı yoktu. İşverenin ödemediği ulaşım masrafları ve işe gidip gelirken günde en az iki saat harcamaları ücret farklarını götürüyordu.

Nichelino'daki evlerin en belirgin özelliği, kesinlikle tuvalet-banyosunun olmamasıydı. Ve kiralar devamlı artıyordu. Ev sahipleri kiracıları sürekli evden atmakla tehdit ediyordu. Kalabalıktı, özellikle Güneyli aileler kendilerine yer bulmakta zorluk çekiyordu. On üç gün süren Belediye işgali sırasında, duvar gazeteleri her gün Fiat'taki mücadeleden söz etti ve belediyeyi işgal eden herkese fikirlerini tartışma ortamı sağlandı. Yeni fabrikaların mücadele komiteleri oluştu ve bunlar Öç Alma Platformlarını Mirafiori'ninkiyle birleştirdiler. Fabrika içi sorunlar, fabrika dışı sorunlara bağlanıyordu ve ortak hedefler mücadeleleri birleştiriyordu.

Bu somut mücadele hedefleri herkesi ilgilendirdiği ve insanların doğrudan hayatlarıyla ilgili olduğu için mücadele bütün şehre yayılmıştı. 3 Temmuz günü prole-

tarya ile polisleri büyük bir çatışmaya sürükleyen de bu oldu. Bu çatışmanın çok mantıklı bir açıklaması vardı, gerek sokaktaki gerek evlerindeki insanlar bütün bu işçi topluluğunun neden gösteri yaptığını ve polisle çatıştığını anlayabiliyorlardı. Sırf devrimci oldukları ve bundan dolayı mecbur kaldıklarından gösteri yapmıyorlardı ki! Haftalardır Mirafiori'de devam ettirdikleri, proleter hedefler için yapılan bir mücadeleydi. Şimdiyse, tüm bunlar burada, Traiano Caddesi'nde sokağa yansımıştı. İşçilerin amaçları herkes tarafından haftalardır biliniyordu: okul, kitap, ulaşım, barınma sorunları vs. Her zaman boş verilen bu konular ve fabrikada kazandıkları para da herkes tarafından biliniyordu.

Sendikaların organize ettikleri grevlere, talep ettikleri reformlara devlet nazik bir şekilde onay verse bile, bunlar hep devletin çıkarına talepler olduğundan hiçbir şey çözüme ulaşmıyordu. Her zaman zor kullanarak elde etmek gerekiyordu. Ve işçiler, onları devamlı ezen devlete kızgınlardı, onu vurmak istiyorlardı, çünkü ortadan kaldırılması gereken asıl düşmanları oydu. Çünkü ancak devleti, zoraki çalışma üzerine kurulu şu cumhuriyeti ortadan kaldırırlarsa evlerinin de olabileceğini, ihtiyaçlarının da karşılanabileceğini biliyorlardı. Herkes bu yüzden sinirliydi, yoksa 3 Temmuz günü hava çok sıcak olduğundan değil. O gün gerçekleşen çatışmanın açıklaması buydu.

Sekizinci Bölüm
Otonomi

5 Haziran Perşembe... Mirafiori'de hatlarda düzensiz de olsa işbaşı yapılırken, Dökümhane işçileri mücadeleye başladılar. 2. atölyenin işçileri vardiya başında sekiz saat grev yaptı. Mücadele, 3. ve 4. atölyelere de yayıldı. Bu atölyelerin işçilerinin talepleri de 2. atölyeninkilerle aynıydı: çıplak ücret üzerinden 200 liret zam ve Demir-Çelik Kategorisine geçmek. Yönetim, mevki ücreti üzerinden 3 ila 21 liret arası zam teklif etti. İşçiler bu teklifi reddettiler: "İstediklerimizin tamamını elde edene kadar devamlı mücadele edeceğiz." Hatlarda sendikalar tarafından vardiya başı iki saat grev ilan edildi. Elde edilen başarı da kısmi oldu. Hatlarda çalışan işçiler geçen perşembeden itibaren çalışma temposu, ücret artışları ve kategori geçişleri için harekete geçtiler. Bunu sendikadan bağımsız mücadeleleriyle yapıyorlardı.

Sendikanın ve hat delegesinin talebi bu problemlerin çözümü anlamına gelmiyordu. Bunca gündür verilen mü-

cadele bir delege seçimine indirgenemezdi. Salı gününden beri Motor Montaj ve Debriyaj Montaj bölümlerinin işçileri her vardiyada iki saat olmak üzere grev yapıyorlardı. Herkes için ikinci kategoriye geçiş talebiyle mücadeleye karar vermişlerdi. Hazırlık Bölümünden bazı işçiler de onlara katıldı. Presler Bölümünde sendikalar grevi gülünç edinimlerle sonlandırdı. İşçilerse bunu kabul etmediği için üretim normale dönmedi. İşçiler önceki tempolarına dönmek istemiyorlardı ve patronlar korkuyordu. Fiat yönetimi her ne pahasına olursa olsun normal üretime geçmek istiyordu, tam da piyasada talebin yüksek olduğu bir dönemde on milyarlarca liret zarara uğramışlardı.

Sendikalar, işin tamamen durmasını ve işçilerin örgütlenerek otonom bir talepte bulunmalarını engellemek için grevlerin birini bitirip diğerini başlatmaya çalışıyorlardı. Ama işçi mücadelesi kontrolleri dışına çıkmıştı. Hemen hemen her gün yeni bir mücadele başlıyor ve bunun kararını işçiler kendi inisiyatifleriyle alıyorlardı. Bu, işçi sınıfının yeni bir güç gösterisiydi. Ama yeterli değildi. Yeni mücadeleler başlarken, daha önce başlamış olanların tatmin edici olmaktan uzak kazanımlarla sona erdirilmesi ve patronlar tarafından kararlaştırılan çalışma şartlarına sistemli biçimde karşı koymayı becerecek kalıcı ve güçlü bir örgütlü yapının işçiler arasında oluşmasının engellenmesi riski vardı. Bir mücadele sonucunda bir şeyler elde edilebilmiş olsa da işçiler örgütsüz ve bölünmüşlerse bu yine de bir yenilgiydi. Bazı talepleri cevapsız kalsa da, işçiler mücadeleden birlik halinde ve örgütlü bir şekilde çıkıyorlarsa bu bir başarıydı.

6 Haziran Cuma... Sadece 2. ve 3. atölyede değil, aynı zamanda Dökümhane'de de her vardiya 8 saat grev yapıldı. 4. atölyedeki mücadele de devam ediyordu. 7 Haziran Cumartesi... Yönetim 13. atölyenin işçilerinden birine üç

gün uzaklaştırma verdi. 9 Haziran Pazartesi... Herkes için 8 saat grev ve 13. atölyede iki vardiya. Gerekçeler şunlardı: işçinin yönetim tarafından sebepsiz olarak işten uzaklaştırılması ve sendikaların işçilerin taleplerine cevap vermemesi. İşçilerin talepleri şöyleydi: herkes için ikinci kategoriye geçiş, herkes için aynı risk tazminatı, çalışma temposunun işçi kontrolüne bırakılması, herkese eşit ek ödenekler, mola sürelerinin arttırılması, çalışma ortamında değişiklikler, ücretin sabit olan kısmına zam.

Kuzey ve Güney Dökümhaneleri: herkes için iki vardiya 8 saat grev. Yönetim işçileri bölmek amacıyla iki kafalı büyük çekiçlerde çalışan işçilerin mevki ücretlerine 67 liret zam yapmayı teklif etti. 890 işçinin yalnızca yüz tanesi bu teklifi kabul etti. Kaporta bölümü, birinci vardiya, boya ve zımpara işçileri saat 10.00'da aniden iş durdurdu. Dertleri tempo, kategori ve ücretlerdi. İç komisyon, saat 8.00'de bir yanıt vereceğini söyledi, ama onları gören veya duyan olmadı. Sonradan da cevabı haftaya pazartesi vereceklerini söylediler. İkinci vardiyada şefler işçilerin bazılarına ikinci kategoriyi vererek onları bölmeye çalıştılar. Fiat zor durumdaydı. Üretimden az sayıda araba çıkıyordu, Rivalta'da malzeme eksikliği yaşanıyordu ve iş organizasyonu çökmüştü. Bu, mücadelemizin ilk kazanımıydı. Şimdi önemli bir hafta başlıyordu.

Bu arada patron ne yapıyordu? Bizim örgütlü mücadelemize karşı, sendikaların da işbirliğiyle bizi, sömürüye katılmaya ve bunu onaylamaya mecbur etmeye çalışıyordu. Özünde, hat delegesinin anlamı buydu. İşçilerin çıkarlarına ters düşerek mücadelemizi genellemek, 1962 yılında olduğu gibi özel bir Fiat sözleşmesi ile bizi İtalyan işçi sınıfından soyutlamak ya da yapılacak sözleşme üzerinden bir ipotekle bizi kafeslemek istiyordu. Peki, sendika ne mi yapıyordu? Atölyelerdeki grevlere tek tek son vermeye çalışıyor, fabri-

kaya gelerek bize patronun teklifini iletiyor, kendi tekliflerini patrona götürerek bizim talep ve amaçlarımızı dikkate almadan canımız üzerine pazarlık yapıyordu.

Biz işçiler ne istiyorduk? Kuzey ve Güney Mirafiori Dökümhanelerinde yaptığımız genel grevlerde bunu defalarca ifade etmiştik: Ya çıplak ücrete saat başı 200 liret zam ya da demir-çelik işçileriyle eşit ücret. Bu, aylık çıplak ücretlerimize 30.000 liret zam anlamına geliyordu, patronun teklif ettiği sadakayı istemiyorduk. Üretim bantlarında çıplak ücret üzerine 50 liret zam istemiyorduk. İlk altı aydan sonra herkes için ikinci kategori talep ediyorduk. Ve bunları hemen istiyorduk. Pazarlık kabul etmiyorduk. Patronların zorladıkları çalışma tempolarını istemiyorduk. Patrona ve sendikalara şöyle diyorduk: "Hat delegesi hiçbir işimize yaramıyor. Bize lazım olan, patrona, onun temposuna ve uşaklarına karşı kalıcı bir mücadele, örgütlü mücadele edebilmemizi sağlayacak bölümler ve komiteler arası bir toplantı. Örgütlenip hepimiz delege olalım. Ey işçiler, biz mücadele ettikçe patron güçsüzleşiyor, şimdi saldırma zamanıdır. Mücadelemizi atölye atölye örgütlemek ve yaymak gerekiyor."

10 Haziran Salı... Sendikanın, bazı işçilere kategorilerde terfi ve farklı miktarda zamlar vererek işçileri bölme politikası ilk meyvelerini vermeye başladı. Bu nedenle Dökümhanelerdeki mücadele sona erdi ve işçiler işbaşı yaptı. Mekanik hatlar greve iki saat daha devam etti. Diğer taraftan 54. atölye ve Kaporta Bölümünün bazı işçileri yeniden organize olarak kapılardan sorumlu yoldaşlara bir sonraki gün talep edilecek konuları içeren bir el ilanı hazırlamalarını söylediler. Sıcak fırınlarda çalışan 25. atölyenin işçileri de ertesi gün için bir el ilanı talep ediyordu.

11 Haziran Çarşamba... 54. atölyede öğleden sonra vardiyanın işçileri, taleplerine cuma gününe kadar bir

yanıt alamazlarsa greve gitme kararı aldılar. Patronla pazarlığa oturmak için sendika aracılığını reddedip otonom bir şekilde örgütlenme eğilimi yayılıyordu. Bu sebeple, 13. atölye, 85. atölye, 14. atölyenin yeni bölümleri, Kaporta hattı ve Dökümhane işçilerinin yeni el ilanı talepleri vardı. Bunu takiben Fiat'ın baskıcı politikası yoğunlaşıyordu. Dün 13. atölyede iki kişinin işine son verildi. Bugün ise işçiler maaş zarflarında dün grev yapılan saatlere karşılık altı bin liret daha az ödeme aldılar.

Dökümhane işçileri yüzünden patron zor durumda. Yarı yarıya indirilen üretim, patronun karar vermeye hazırlandığı tarihleri beklemekten sıkılan işçilerin inisiyatifi ele almalarıyla daha da krize girdi. Eğer Dökümhanedeki grev birkaç gün daha sürerse, Fiat Mekanik ve Rivalta'daki tüm sektörlerde üretim duracaktı. Ama bu sefer patronun yeterli stoku vardı, çünkü başka tesislerde düşük verimle de olsa üretim yapılabiliyordu. Böylece işçilerden daha uzun süre dayanabildi. Ama ne olursa olsun mücadelemiz, alınan cılız sonuçlara karşılık patrona gücümüzün boyutunu gösterdi. Bu güçten yola çıkarak, patronu tamamen eğmek gerekiyordu. Çünkü mücadelenin daha uzun sürdüğü ve işçi birliğinin patrona karşı daha fazla dayanabildiği Dökümhanelerde, patron taleplerimizin çok altında da olsa, herkese eşit miktarda olmasa da zam yapmayı kabul etti. Ama aynı şey zam talebinde bulunulan diğer hatlarda gerçekleşmedi.

Patronun verdiği zamlar neydi? Bizim talebimiz çıplak ücret üzerinden 200 liret zam veya demir-çelik bölümüyle eşit ücret ve yönetmelikti. Bu da aylık 30.000 liret zam anlamına geliyordu. Bunun sebebi de yaptığımız işin zor, sağlığa zararlı olması ve bizimse bunları bedavaya yapacak hayvanlar olmamamızdı. Bu taleplerimizi sunmayı kabul etmeyen sendika, bize yönetimin teklifle-

rini getirdi. Patronun vermeyi teklif ettiği zamlar çıplak ücret üzerinden değil, mevki ücreti üzerindendi. Bu da yapacakları herhangi bir transferle bu avantajın kaybedileceği anlamına geliyordu ve patronun yerimizi ne kadar kolay değiştirebileceğini hepimiz çok iyi biliyorduk. Hâlbuki bizim talep ettiğimiz 200 liret herkes için eşitti, böylece işçileri mücadelelerinde daha da birleştiriyor, patronun elinden de bize karşı kullandığı ayrımcılık silahını alıyordu.

Sendikanın bize güzel bir şekilde takdim ettiği yönetimin teklifleri ise işçileri yine kategorilere bölüyor ve bazılarını kayırıyordu. Son el ilanımızda bunu anlattık: "Yönetimin tekliflerinin amacı daha avantajlı durumda olan işçilerin birer birer mücadeleden çekilmesini sağlamak. Bu nedenle birbirimize kızmamalıyız, çünkü o zaman patron bizim örgütlenmemizi engelleme amacına ulaşmış olur. Ve yoldaşlar, bu mücadelenin patronun verdiği birkaç kuruş dışında en önemli sonucu, kendi inisiyatifimizle zamanına ve hedeflerine kendimizin karar verdiği bir mücadele planlayıp yürütebilmiş olmamızdır. Ama bu yeterli değildir, çünkü mücadelemizin sendika tarafından yalıtılmış olması, tüm Mirafiori mücadele etmek isterken grevin bütün yükünün Dökümhane işçilerinin sırtına yüklenmesine sebep olmuştur.

Şimdi anladık ki, gerçekleştirdiğimiz örgütlü mücadelemiz, atölye içinde savaşımızı sürdürmemize olanak sağlarken, İç Komisyonun ve sendikanın dayattığı sınırları aşmamıza imkân vermedi. Taleplerimizi iletmeyi reddettiler, Kuzey Dökümhanelerindeki mücadeleyi Güneydekinden ayırdılar, Fiat'ın diğer bölümlerinde çalışan işçilere bilgi vermediler. Ama yine de bizi en başta harekete geçiren sebepler geçerli olmaya devam etmektedir. Atölye içinde örgütlendiğimiz gibi tüm Mirafiori'de de ör-

gütlenmeyi bilmemiz gerekiyor. Ama nasıl? Yalnız ve yalnız diğer atölyelerdeki işçilerle beraber organize olursak, zararı kendimiz için en aza indirebilir, patronun zararını artırabiliriz. Yalnız tüm gücümüzle örgütlenir ve bunu patrona gösterebilirsek onu inadından vazgeçirebiliriz."

12 Haziran Perşembe... Mirafiori'de 13. atölye işçilerinin üretimlerini kendi kendilerine sınırlama uygulaması devam ediyordu. 850, 124 ve 125 hatlarında sık sık kapı eksikliği yaşanıyordu. Yönetim o anda bir misilleme yapmaya çekiniyordu. Mücadelede ileri pozisyonlarda bulunan bazı işçileri tek tek işten çıkarma ya da başka bir yere transfer etme yoluna gidiyorlardı. Bu şekilde diğerlerini de korkutabilmeyi umuyorlardı. Ama bu oyuna gelmemeliydik. Bir yoldaşı hedef aldıkları anda biz de iş durdurarak yanıt vermeliydik. Baskıyı etkisiz hale getirmek için gereken, işçiler arasındaki birlik ve beraberliktir. Fiat işçilerinin Mirafiori'deki mücadelesi diğer tesislere de sıçrıyordu: Settimo[1] Büyük Motorlar, Vinççiler; Büyük Motorlar Merkez P ve B departmanları; Sima[2] Çapak Temizleme Bölümü; Spa Merkez 3 numaralı departman.

Fiat Mirafiori'de o günlerde greve katılan tüm işçiler ücret artışı talep ettiler. Zaten kategori geçiş talepleri de daha fazla ücret anlamına geliyordu. Aynı şey ücreti oluşturan tüm kalemler için de geçerliydi. Bütün bu taleplerin ortak bir noktası vardı: herkes için eşit ücret ve otomatik kategori geçişleri. Diğer kalemler üzerindeki yüzdelik artışlar da eşit olmalıydı. Buradan şu temel sonuç çıkıyordu: "Herkes için eşit ücrete ulaşmayı hedefliyoruz." Çünkü işçiler ücret farklılıklarının, ek ödeneklerin, kategorilerin, mevki ücretleri ve benzerlerinin patronun işçileri bölmek için kullandığı araçlar olduğunun farkına varmışlardı.

---

1 Torino yakınlarında bir bölge, ç.n.

2 Otomotiv sektöründe çalışan bir firma, ç.n.

Gerçekten de patron, üretimde milyarlarca zarar etmeye devam etmekten kurtulmak için, farklı zamlar uygulayarak mücadeleye son vermişti. Bazı işçilerin kategori geçişlerine izin verirken, diğerlerine izin vermemişti. Örneğin hatlarda ustabaşlarına ödünler, çıraklara kategori geçişleri vermişti. Makine başında duran işçilere ve Dökümhanelerdeki kalıp sorumlularına farklı zamlar yapmıştı. Özellikle, daha fazla üretimi ve sağlığa zararlı maddelerle çalışmayı kolay kabul ettirmeye yarayan üretim pirimi, Pres ve Dökümhanelerde de mevki ücreti gibi kalemlerde farklı zamlar uygulamıştı. Sendikalar, işçilerin ücret zammı ve herkes için eşit kategori geçişi taleplerini iletmeyi reddettiler.

Çıplak ücret zamlarının üç senede bir, sözleşme bitiminde yenileneceği prensibine bağlı kalıyorlardı. Ayrıca, işverenin kategoriler, atölyeler ve farklı bölümler arasında ücret aracılığıyla koyduğu farklılıklara dayalı ayırımcı araçları da kabul ediyorlardı. Bu yüzden mücadeleyi bölerek ve işçiler arasında karışıklık yaratarak işçilerin ortak taleplerini paramparça ettiler. Ama işçiler herkes için eşit ücret hedefine ulaşmak istiyorlardı. Bu, bölünmeleri ortadan kaldırarak mücadeleyi güçlendiriyordu. Çünkü fabrika içinde çalışan herkes, teknisyen olsun işçi olsun, uzmanlaşmış olsun, makine ya da üretim bandı sorumlusu veya vasıfsız işçi olsun vazgeçilmezdi. Çünkü artık hepimiz her işi yapabiliyorduk. Çünkü herkesin hayatı aynı değere sahipti. Bu sebeple, bir memur hastalandığında tam maaş alırken işçinin ücretinin bir kısmını kaybetmesinin hiçbir anlamı yoktu. Aynı şekilde bir memurun haftada 40 saat çalışıp yılda 4 hafta izin hakkı olmasına karşın haftada 44 saat çalışan bir işçinin üç hafta yıllık izni olmasının da anlamı yoktu. Bazı işçilerin daha yüksek ücretle çalışıp bazılarının daha az ücretle çalışması da anlamsızdı. Bu

sebeple biz Mirafiori işçileri, delegelerle ve adamına göre değişen üç kuruşluk zamlarla yetinmiyor ve "MÜCADELE DEVAM EDİYOR" diyorduk. Spa Merkez işçileri de Büyük Motorlar bölümünden bin kişilik bir kortejle mücadelemizin yanında yer alıyordu. Lingotto işçileri de bize katılmak üzereydi.

16 Haziran Pazartesi... 54 numaralı atölyede 124-125 ve 125 Özel üretim bantları saat 17.00'de durdu. Departman şefleri, atölye şefleri ve Fiat yöneticileri işçileri işi sürdürmeye ikna etmeye çalıştılar. İç Komisyon üyeleri de gelerek çarşamba gününe kadar bir cevap vereceklerini söylediler. Fakat bu sefer işçilerin cevabı farklıydı: "Siz tartışırken biz iş durdurup grev yapacağız." Akşam yemeği sonrası molada 850 model üretim bandı da onlara katılarak 84. atölyenin üretimini tamamen durdurdular. Neden grev yaptıklarını soran şeflere, işçiler şöyle cevap verdiler: "Nedenini siz çok iyi biliyorsunuz." Bunun üzerine şefler 850 modelin üretim bandı işçilerine, kalan 22 adet şasi paslanıyor bahanesiyle işi yaptırmaya çalıştılar. Bunu reddeden işçiler, şefleri çalışma bantlarına geçip şasileri yapmak zorunda bıraktılar.

Sonraki gün Orta ve Büyük Preslerin 1. ve 3. atölye işçileriyle Araç Nakliyat 85. atölye işçileri işe başlayacak gibi duruyordu. Saat 18.00'de bu bölümün, üretimi tamamlanan araçları üretim bantlarından alıp nakliye araçlarına kadar süren işçileri, sendikacıların cevabını almaya geleceklerdi. Kategori ve eşya nakliye sorumlusu yerine şoför statüsüne geçme taleplerine sendikalardan alacakları cevap olumsuz olursa ertesi gün mücadeleye başlayacak ve arabaları sürmek yerine elleriyle iteceklerdi. Bu durum üretimi durdurabilirdi, çünkü ortadaki alanın kapasitesi, bu şekilde yarım saatte dolacaktı. Bu arada Nichelino Belediyesi'nin işgali de devam ediyordu. Dört hafta içinde

Fiat on milyarlarca kayba uğradı ve uğramaya da devam ediyordu. Son günlerde Mirafiori'deki üretim de normal üretimin ancak yüzde ellisi seviyesindeydi.

17 Haziran Salı... Mirafiori'deki mücadele en yüksek ve etkileyici seviyesine ulaştı. İkinci vardiyada üretimi tamamen durduran grevin devam etmesi üzerine Fiat yeni bir kart oynadı. İşverenler, işçilerin sendikaları istemediklerini anladılar. Bu yüzden pazarlıklara doğrudan işçileri çağırmaya mecbur kaldılar. Sendikalara da danıştıktan sonra grevcilere Sanayi Birliği'ne birkaç temsilci göndermelerini teklif ettiler. Alışkın oldukları gibi dört beş kuru lafla işçileri kandıracaklarını sanıyorlardı. Onlara herkes için eşit olmayan ve ücretin farklı kalemlerine aksettirilecek 17 liret zam teklif ettiler. Ama işçiler kendilerini üç kuruşa satmadı. Bunun üzerine o şık mı şık ve terbiyeli sayın işverenlerin ağzından işçilere karşı ağır hakaretler çıkmaya başladı: "Sizi pis Güneyli köylüler. Terroniler![3] Düne kadar eğilmiş toprak çapalarken şimdi dik başlılık yapmaya mı kalkışıyorsunuz?" Bu hakaretler karşısında işçiler de hemen onların ağzının payını verdi ama esas cevapları fabrikaya geri döndüklerinde mücadeleyi yoğunlaştırarak oldu. Kadınların çalıştıkları bölümler de dâhil olmak üzere fabrikanın dört bir yanı binlerce işçi tarafından kapatıldı. "Dışarı! Dışarı!" diye bağırarak üretimin bir miktar devam ettiği bölümleri de boşalttılar. Böylece, 125 Special üretim bandı ve en sonunda da Cinquecento üretim bandı yeniden durduruldu. Fiat dize gelmişti. Bu rahatsız pozisyonda son kartını oynadı. Sanayi Birliği'ne gitmiş olan işçiler, artık oyun dışında kalmış olan sendikalar olmadan, Mirafiori Müdür Yardımcısı Bay Marciano'nun ofisine çağırıldılar.

---

3 Kuzeyli İtalyanların Güneyli İtalyanları aşağılama amacıyla taktıkları isimdir, köylü anlamına gelir, ç.n.

Müdür Yardımcısı onlardan, ağır önlemler alınabileceği tehlikesine karşı grevci arkadaşlarını işe başlamaya ikna etmelerini istedi. Onlara "Eğer akşama kadar karar vermezseniz çok kötü şeyler olacak ve işçi çıkarmak zorunda kalacağız," dedi. Bu on iki temsilciyse "Eğer bir kişiyi bile işten çıkaracak olursanız fabrikadaki grev daha da yoğunlaşacak," diye cevap verdi. Marciano sert bir şekilde Fiat'ın bu şartlar altında pazarlığa oturmayacağını söyledi. İşçiler de çalışmak niyetinde olmadıklarını söylediler. Ve gerçekten de öyle oldu. Üretim bantlarında ikinci vardiyada akşam saat 23.00'de tek bir parça bile üretim yapmadan fabrikadan çıktılar. Çıkış kapılarındaki gerilim o kadar yüksekti ki Torino patlamaya hazır bir bomba gibiydi. Çevrede tek bir sendika temsilcisi bile görünmüyordu.

18 Haziran Çarşamba... Sabah saat altıda 54. atölyenin birinci vardiya işçileri bir gün önce olan her şeyi, ikinci vardiyada çalışan arkadaşlarının bu muhteşem mücadeleyi ve grevi devam ettirip üstüne bir de genişlettiklerini öğrendiler. Onlar da "Dün *grevcik* yapmıştık. Bugün esas grevimizi yapacağız!" dediler. Söyledikleri gibi de oldu. 124 Montaj hatlarının birinden tek bir otomobil çıkarken diğerinden üç-dört otomobil çıktı. Cinquecento üretim bantları da bir süre düşük randımanla çalıştıktan sonra tamamen durdu. Her iki vardiya da grevdeydi ve bütün üretim bantları durmuştu. Saat 13.30'da birinci vardiya işçileri yumrukları havada fabrikadan çıktılar. O sırada fabrikaya girmekte olan ve Mirafiori grevini başlatan ikinci vardiyadaki arkadaşları da onları aynı şekilde selamladı.

İkinci vardiya işçileri bir bütün halinde grevi devam ettirdiler. Fiat yönetimi üretim bantlarını boşa döndürerek onları çalıştırmayı denedi. Ama kısa bir süre sonra yaptığı hamleyle işçilerin dalga geçtiğini anlayarak bantları dur-

durdu. 54. atölyeden yola çıkan fabrika içi bir kortej, 52., 53., 55. ve 56. atölyenin çalışmasını durdurdu. Tüm öğleden sonra boyunca hatlarda tek bir araç bile üretilmedi. Montaj hatlarındaki grevin de tamamen işçilerin kontrolü altına alınmasından sonra kortej, yönetim binasına yöneldi. Burada, önceki günlerde işçi grevine karşı söyledikleri her şeyi inkâr eden sendikacılarla karşılaştılar. Onları dinlemediler. Kortej, kapılara doğru ilerleyip kamyonların çıkışını engelledi ve nihayet hemen hemen her köşesinde işçilerin sözünün geçtiği üretim bantlarına geri döndü.

19 Haziran Perşembe... Rivalta'da çalışan işçi yoldaşlar dün 72. atölyede bir saat iş durdurdu. İş kıyafeti talebi bahaneydi, esasında fabrika içindeki ve dışındaki kötü hayat şartlarını ve sömürülmeyi protesto ediyorlardı. Fabrika içinde işveren çalışma temposunu artırmaya devam ediyor ve işi dayanılmaz hale getiriyordu. Çalışma temposu ne yemek yemeye, ne tuvalete gitmeye zaman bırakıyor, işçilerin canına okuyordu. Dışarıda ise işçiler, almış oldukları üç kuruşluk maaşla gittikçe pahalılaşan kiralarını ödeyemedikleri gibi yaşamak için gereken asgari ihtiyaçlarını da karşılayamıyorlardı. Bu nedenle, ya sekiz kişi bir odada kalmak ya da istasyondaki banklar üzerinde yatıp kalkmak zorunda kalıyorlardı. Fiat işçileri paraya açtı ve daha az çalışmak istiyorlardı.

Rivalta, teknolojik gelişimin, otomasyon modelinin en yüksek noktasıydı. Bu nedenle de patronun gözbebeğiydi. Özel üretim arabaların tümünün Montaj hatları buraya nakledilmişti. 128 ve 130 gibi son model Fiatlar burada üretiliyorlardı. Bugün ise Fiat, Rivalta'yı Mirafiori'deki mücadelenin yarattığı gün be gün artan zararın en azından bir bölümünü kapatmak için kullanıyordu. Üretimi devamlı artırmalarını isteyerek işçilerin suyunu çıkarıyordu. 128 modelden eskiye göre günde dört adet daha

fazla üretiliyordu. Ama 72. atölyede mücadele baş gösterdi. Patron bonkör bir şekilde birkaç prim vererek bunu önlemeye çalıştı. Çünkü Mirafiori'deki grevin tüm Fiat'a yayılmasından korkuyordu. Biz de tüm Fiat'ın mücadeleye girmesinin, işçiler tarafından atölye atölye belirlenmiş hedeflerle patronu yenmek anlamına geldiğini biliyorduk.

20 Haziran Cuma... İşçi yoldaşlar grevin dördüncü gününde Kaporta Bölümünde ikinci vardiyada tüm üretimi durdurdular. İşçi kortejleri her türlü işbaşı girişimini engelledi. Birinci vardiya da mücadeleyi devam ettirdi. Mücadeleden önceki gün 400 araba üretilmesine karşın çarşamba günü sadece 30 araba üretilmişti. Üretim etkili bir şekilde düşürülmüştü. Ama bu yeterli değildi. Birinci vardiya işçilerinin ikinci vardiyada çalışan arkadaşlarının gücüne ulaşması gerekiyordu. Mücadeledeki her türlü farklılık patronlara ve onların dalkavuklarına bizi birbirimize düşürme şansı tanıyordu. Her türlü tehlikeyi kökten halletmek için mücadelemizde birlik olması gerekiyordu.

Tüm üretim durdurulmalıydı. Bu ay, daha önce farkına varmadığımız bir gücümüzü keşfetmiştik. Bütün üretimi durdurabilmek için tek bir atölyenin iş durdurması yeterliydi. Örgütlenme büyüdü ve tüm atölyelere yayılarak bu muhteşem silahı sonuna kadar kullanmaya imkân sağladı. Bunun anlamı şuydu: Eğer bugün 54 numaralı Parlatma ve Boyama atölyesine mücadeleyi devam ettirme görevi düşüyorsa, diğer atölyelerin de 54. atölyedeki mücadele sona ermeden onunla nöbet değişimi yapmaları gerekiyordu. Birçok işçi de imza toplayarak 54. atölyede grevin yükünü taşıyan arkadaşlarına destek vermek niyetindeydiler. Doğru bir hareketti, ama yeterli değildi. Tüm atölyelerde mücadele için yerimizi almalıydık. Hemen 54. atölye işçileriyle bir araya gelerek grevleri ayarladık. Bu şekilde mücadelemiz hiçbir şekilde durdurulamazdı.

Çıkış kapılarında rahatlıkla dolaşamayan sendikacılar bugün patrondan fabrika içinde el ilanı dağıtma ve yalan haberler yayma izni aldılar. İşte fabrika içinde sendikanın anlamı buydu. Dün bize 12 liret zam elde ettiklerini anlattılar. Ama biz çıplak ücret üzerinden herkese 50 liret zam, herkes için kategori geçişi ve sonradan da fazla çalışarak telafi edilmesi gerekmeyen mola talep etmiştik.

85. atölye mücadeleye devam ediyordu. Dün de Rivalta işçileri devreye girerek 128 modelin üretim hattını durdurdular. Hareketimize iki gündür elektronik ve bilgisayar kontrol teknisyenlerinin grevi de eklendi. Dikkate değer bir isyan hareketi olmuştu. Konuyla ilgili haber yazmayan veya küçük haberlerle yetinen *Stampa* gazetesinden, yalan haberler yayınlayan *Unita* gazetesine kadar tüm basın ve radyoyu korkutan da buydu. Bağlantıyı koparmamak, bilgi almak, tartışmak ve mücadelenin geleceği hakkında karar vermek için 21 Haziran Cumartesi günü saat 16.00'da Üniversite Yeni Bina'da tüm işçilerin katılacağı bir toplantı yapma kararı alındı.

21 Haziran Cumartesi... Mirafiori'de grevde olan 54, 85 ve 13. atölyelerin yanında 25 ve 33. atölyeler de greve katılmak üzereydi. Rivalta'da iş durdurmalar başladı. Lingotto'da da daha geniş bir mücadelenin işaretini veren iş durdurmalar başladı. Spa Stura'da 25 ve 29. atölye tüm hafta boyunca iki saat iş durdurdu. Mirafiori'de diğer üretim bantlarında çalışan işçiler greve girerek 54 numaralı atölyeyle nöbet değişimi yapmadılar. Oysa taleplerde bulunan bu bölümlerde, yönetimin talepleri geri çevirmesi beklenmeden mücadeleye başlanmalıydı. Mekanik Bölümünde birçok kişi, mücadelenin işe yaramadığını, Fiat'ın büyük miktarda stoku bulunduğunu söylüyordu. Hâlbuki grev her halükarda Rivalta ve Lingotto'daki üretime darbe vuracaktı.

23 Haziran Pazartesi... Bir haftadan beri biz, 85. atölye işçileri, uygun gördüğümüz ve fikrimizce Agnelli Ailesi'ne en fazla zarar verecek şekilde mücadele ediyorduk. Talebimiz çok açıktı: 54. atölyedeki yoldaşlarımız gibi herkes için ikinci kategori. Üretim bantları çalışmaya başladı ama herkes için ikinci kategori talebimizde ısrarcıydık. Üretim bantlarını durduruncaya kadar talebimiz görmezlikten gelindi. Önceleri altı kişiye kategori teklif ederken şimdi yetmiş kişiye kategori teklif etmeye başladılar. Burada da bazılarımızı vaatleriyle kandırarak bizi bölmeye çalışıyorlardı. Talebimiz konusunda pazarlık etmeyi kesinlikle düşünmüyorduk. Dün de bizi engellemek için grev kırıcıları çalıştırmayı denediler, tabi ki buna hepimiz tepki gösterdik. Onları Güney Bölüme kaçırdık. 21 ve 23 numaralı üretim bantlarını işgal ederek Kuzey'de işi tamamen durdurduk. Hiçbirimiz unutmuyorduk: mücadele devam ediyor. Ya herkes için ikinci kategori ya da işi durdururuz.

24 Haziran Salı... 25. atölyenin tamamı iş durdurdu, üç vardiya da sekizer saat grev yapıyordu. Yöneticilerimize bazı uyarılarda bulunmak istiyorduk: "Fırınları boşaltmamız için boşuna baskı yapıyorsunuz, fırınlardaki parçaların ne kadar kıymetli olduğunu hatırlatmanızın da faydası yok. Fırınları doldurmanız da sizin suçunuz, birinci vardiya işçilerinin grev yapacağını biliyordunuz. Ama siz bizim gücümüze inanmıyordunuz, bu yüzden grev sizi şaşırttı. Eğer zarara uğramak istemiyor ve Dökümhanelerin çalışmalarını istiyorsanız, yapmanız gereken sadece paramızı ödemek. Birinci vardiya işçilerine vermiş olduğunuz tehdit mektupları kışkırtmadan başka bir şey değil ve kimseyi korkutmuyor. Artık dizginler biz 25. atölye işçilerinin elinde. Bizim grevimiz tüm Fiat üretimini doğrudan etkiliyor. Dünkü sekiz saatlik grevin ardından Mekanik

Bölümü zorluklar yaşadı. Rivalta, Spa Stura ve Milano Autobianchi tesislerinde parça eksikliği yaşanmaya başladı. Mücadelemiz devam ediyor!"

25 Haziran Çarşamba... Mirafiori'de 52 ve 53. atölyeler, nöbeti 54. atölyeden teslim almak üzere hazırlanıyordu. Her iki vardiyada da grev yapılacaktı. Bir kortej tüm üretimi durdurdu. Bölüm şeflerinin işbaşı yaptıklarını gördük. Rekor, 52 numaralı atölyenin bölüm şefi Bruno'daydı. Tek başına on üç şasi yaptı. 25. atölye tam kadro, vardiya başı sekiz saat grev yapıyordu. 4. atölyenin 42 numaralı bölümünde dökümhanelerde 4 saat grev yapıldı. 16. atölyenin sınırlı üretimi devam ediyordu. 51 numaralı atölye durdu. Lingotto, Materferro ve Carmagnola'da iş durdurmalar yaşandı. Rivalta'da kavga çıktı. Birinci vardiyada 64 numaralı atölye iki saat grev yaptı. 72. atölyede 128 marka otomobillerin boyaması durduruldu. 128 markanın 75 ve 76 numaralı üretim bantları da stop etti. İkinci vardiyada saat dokuza çeyrek kaladan vardiya sonuna kadar grev yapıldı. 128 markanın revizyon bantları bir saat durdu, 72. atölyedeyse 128 markanın üç montaj hattı yarım saat paydos etti. Durum patlama noktasına geldi ve patronun kontrolünden çıktı.

26 Haziran Perşembe... Kısıtlı sayıda atölye tarafından dönüşümlü olarak gerçekleştirilen beş haftalık grev, Fiat'a aşağı yukarı 40 milyar değerinde 30.000 araca mal oldu. Üretim yarım kapasitenin de altına indi. Bazı araba modelleri çıkış noktalarına eksiklerle ulaşıyordu. İhracat durdu. Bu sebeple patronlar ve sendikalar, 60.000 işçiyi ilgilendiren genel bir anlaşma teklif ediyordu. Anlaşmaya göre çıplak ücretin farklı kalemleri üzerinde 5 ila 84 liret arası değişen farklı zamlar veriliyordu. Peki, kaç kişiye 5, kaç kişiye 84 liret zam uygulanacaktı? İşçilerse herkese eşit, 100 liret zam istiyorlardı. Patronların hazırladıkla-

rı anlaşma, kategori farklılıklarını koruduğu gibi "Süper Üçüncü" diye yeni bir kategori yaratıyordu. İşçilerse ilk adım olarak herkes için ikinci kategori istiyor, daha sonra da kategorilerin kaldırılmasını talep ediyorlardı. Ücret farklılıkları ve kategoriler, işverenlerin işçileri bölmek için kullandığı araçlardı. Mücadele devam edecekti, çünkü işçilerin talepleri karşılanmadı.

85. atölyede grev sekiz saattir devam ediyordu. 52 ve 53. atölyelerde kaporta hatları birinci ve ikinci turda bir kortej oluşturarak sekiz saatlik bir greve hazırlanıyorlardı. Tüm üretim bantları malzeme eksikliğinden durdu. Motor bloğu konulmadan monte edilen 700 adet aracın sökülerek tekrardan üretim bandına çıkarılmaları gerekiyordu. Dökümhanenin 4. atölyesinde dört saatlik bir grev gerçekleştirildi. 13. atölye sınırlı bir şekilde üretime devam ediyordu. 25. atölyedeki grev sebebiyle parça eksikliği yaşanmasından dolayı, Mekanik Bölümünün 26. atölyesinde motor montaj bandı iki saat durdu. 25. atölyede üç vardiyada sekiz saat grev yapıldı. Yönetim, üretimi tamamlanmış parçaları çalmaya çalıştığı için grev gözcüsü parçaların başında nöbet tutuyordu. Lingotto'da 10. atölye on beş dakika durdu. Rivalta işçileri 17 liretlik zamlı kandırmaca anlaşmayı reddettiler. Birinci vardiyada işçiler 124, Cinquecento ve 850 model araçların üretim bantlarını bir saatliğine durdurdular. Şefler ve İç Komisyon onlara engel olamadı. İkinci vardiyada 64. atölyenin tamamı dört saat iş bıraktı, 128 marka arabaların üretim bandıysa sadece bir saat grev yaptı. Spa Stura ve Carmagnola Büyük Motorlar tesislerinde de iş bırakmalar yaşandı. Malzeme sağlayan fabrikaların çoğu da artık çalışmıyordu.

27 Haziran Cuma... Fiat yönetimi 25. atölyede çalışan, bağımsız olarak herkes için 50 liret zam ve ikinci kategori talebiyle grev yapan on iki arkadaşımızı aniden

işten çıkardı. Fiat'ın bu hareketinin amacı tüm Mekanik Bölümünü felç eden 25. atölyenin grevine son vermek ve sendikasız grev yapmanın ne kadar tehlikeli olduğunu göstermekti. 25. atölye işçileri bu zavallı şantajı def ederek mücadelelerine devam ettiler. Daha önce belirtmiş oldukları taleplerinin arasına işten çıkarma işlemlerinin hemen durdurulmasına dair bir madde de eklediler. 25. atölye işçileri 23, 24, 26, 28 ve 41. atölyelerde çalışan arkadaşlarına; iş durdurma, toplantı yapma, yönetime işten çıkarılanları geri alması konusunda yazı yazma, 25. atölyenin girişine kadar kortej oluşturma, davalarını ve işten çıkarılan arkadaşlarını desteklemek için para toplama konusunda çağrı yaptılar.

28 Haziran Cumartesi... Mirafiori'de üretim durdu. Rivalta tesisindeyse hem Mirafiori 25. atölyede, hem Rivalta 64. atölyedeki grev sebebiyle birçok birim çalışamaz durumdaydı. Carmagnola'daki grev devam ediyordu. Lingotto tesisinde de iş durdurmaların yoğunluğu artarak devam ediyordu. Mücadele Torino dışına çıkarak Fiat Modena'ya sıçradı. Haberler, Torino işçileri tarafından motor ambalaj kasalarının içine konularak Fiat Pisa'ya, Fiat Napoli'ye, Fiat Floransa'ya, Fiat Trieste'ye ve Pontedera'daki Piaggio tesislerine ulaştırılıyordu. Her yere aynı biçim ve hedeflerle yollanıyordu. Fiat grevi malzeme sağlayan firmalara da yansıyordu. Çatışmalar gittikçe yoğunlaşıyor, işçi örgütlenmesi gittikçe güçleniyordu. Patron, işe yaramaz bir anlaşmayla karşımıza çıkmış, reddedilmişti. Patronun buna cevabı Carmagnola Alüminyum tesislerinden iki işçiyi işten çıkarmak oldu. Sendikalardan hiç ses çıkmıyordu. Patron gözdağı vermeye devam ediyor; bölüm şeflerine, sonradan kanuna uygun bir şekilde işten çıkarabilmek için uyarılar ve işten uzaklaştırmalar vermelerini emrediyordu.

Agnelli artık çetelerden medet umuyordu. Dün akşam paralı bir grup çete müsveddesi Rivalta 5 numaralı giriş kapısında el ilanları dağıtan arkadaşımız Emilio'yu döverek kan revan içinde bıraktı. Üzerine beş kişi birden saldırdılar, onu sokak ortasına doğru sürükleyerek geçmekte olan arabaların altına atmaya çalıştılar. Diğer yandan, işçi memnuniyetsizliği ve patronlara karşı sonuna dek mücadele etme isteği tüm Torino işçileri arasında yayılıyordu. Sendikalar, kaybettikleri gücü telafi edebilmek adına 3 Temmuz gününe, kira artışlarının durdurulması için genel grev organize ediyorlardı. 28 Haziran Cumartesi günü saat 16.30'da S. Maurizio caddesi, S. Ottavio sokakta Vittorio Meydanı yakınındaki Üniversite Yeni Bina'da bir Genel Kurul toplanacaktı.

Dokuzuncu Bölüm
Genel Kurul

Yoldaşlar! Fiat mücadelesinde öne çıkan en önemli özellik İşçi Otonomisidir. Yani işçiler her türlü sendika aracılığını reddetmiş, mücadele tarzlarını ve hedeflerini otonom olarak kendileri belirlemiştir. Bu temel üzerinde mücadelelerini devam ettirmelerine olanak sağlayacak bir şekilde örgütlenmeye başlamıştır. Fiat'taki mücadelenin beşinci haftasında olduğumuzu unutmayalım. Bu mücadeleden çıkan başlıca anlam, işçilerin birleşme talebidir. Bunun anlamı herkes için eşit ücret zammıdır, patron ve sendikaların ücret yapısı içine soktukları bölücü kategori ve mevki ödeneklerinin kaldırılması talebidir.

Sendika tarafından devamlı olarak mücadelemiz bastırılmaya, yalıtılmaya ve sınırlandırılmaya çalışıldı. Önce birim ve atölye seviyesinde pazarlıklarla başladı, daha sonra geçen gün gerçekleşen, tüm Fiat'ı kapsayan aldatıcı pazarlığa kadar uzandı. Bu aldatıcı anlaşma atölye seviyesinde yaptıkları denemelerin şirket bazına yayılmasıdır.

Bu, ücret yapısı üzerinde ücreti reel olarak artırmayan ayrımcı zamlar yapılması anlamına gelir. Yani, yer ödeneği vs. gibi ücretin değişken bölümleri üzerinde zamlar yapılmaktadır. Diğer yandan işçiler tarafından sunulan, herkes için aynı kategori talebi, sendika tarafından üçüncü süper kategorinin ortaya çıkarılmasına neden olmuştur. Bu, kategori başlığı altında gizlenmiş 17 liretlik bir zamdan ibaret olan ve daha önceki kategorilerde 5 ila 6 liret arasında değişen bir artışa sebep olan uyduruk bir kategoridir.

Yoldaşlar! Fiat işçi sınıfının, sendikanın sunduğu bu aldatmaca anlaşmayı reddettiği aşikârdır. Mücadele devam ettirildi ve yeni mücadeleler başlatıldı. Şimdiyse patronun mücadelemizi sona erdirmek ve özellikle de içeriğini çarpıtmak için kullanabileceği olası araçları öngörmek durumundayız. Bunlardan bazıları şunlar olabilir: misillemeler, lokavt, yıllık izinlerin öne alınması, pazarlıkların ve sözleşmelerin erkene alınması vs. Yine bu kurulda, verdiğimiz mücadelenin Ulusal Sözleşme bağlamında ne anlama geldiğini değerlendireceğiz. Gündemin son maddesi ise sendika tarafından önümüzdeki perşembe yapılması kararlaştırılan genel grev olacak. Tartışmaları hemen başlatabiliriz.

Ben, 45 günlük bir mücadele sonunda 17 liret zam elde ettiğimizi söylemek istiyorum. Bu parayla ne yaparız bilemiyoruz, ama elde ettik. Eğer 45 gün grev yapmasaydık bunu da alamazdık. Bu şekilde devam edersek Ulusal Sözleşme bazında da önemli bir rol oynayabiliriz. Çünkü şimdi oluşturacağımız örgütlülük, sözleşmeler için yapılan grevlerde belli bir öneme sahip olacak. Ayrıca söylemek istediğim bir şey daha var. Bugünlerde mücadelemizle Agnelli'yi sıkıştırabiliriz, hazırlıksız yakalandı ve stoklama yapacak zaman bulamadı. Salaklar bile Ekim ayında bir hafta, on beş veya yirmi gün greve gideceğimi-

zi biliyordu. Salak olmayan Agnelli'de bunu biliyordu ve o zaman stoklama yaptı.

Bizi Yardım Sandığı'na yollamakla tehdit etti, ama göndermedi. Hâlbuki Ekim ayında umrunda olmadığımız için kapıları kapadı ve bizi eve yolladı. Şu an piyasada talep çok yüksek. Yani Agnelli'nin bize en ihtiyacı olduğu zaman, şimdi onu vurma zamanı. Birleşelim yoldaşlar, burada benim atölyemden kimse var mı bilmiyorum, birkaç dalkavuk olup olmadığı da umrumda değil. Ben bu gece bütün tuvaletleri ilanlarla donattım. Hâlâ okumamış olanlarımız varsa gidip okusunlar. Fiat mücadelesi İtalyan patronların Vietnam'ı olmalı.

Alkışlar...

Dinleyin yoldaşlar! Dün bize uzaklaştırma mektupları verdiler. Bu sabah da on iki işten çıkarma ile karşılaştık. Benim mektubum cebimde, size okuyacağım. "Şahsınız tarafından bu ayın 24'ünde gerçekleştirilen ve size bildirilen ağır olaylarla ilişkili olarak, işbu mektupla yürürlükteki Ulusal Sözleşme'nin 38. maddesinin b fıkrası uyarınca işten çıkarıldığınızı bildiriyoruz. 9 Temmuz 1969 tarihinden itibaren Yönetim Birimlerimize gelerek evraklarınızı ve kalan ödemelerinizi almanız rica olunur. Saygılarımızla." Biz tüm 25. atölye çalışanları olarak, şu an burada olan on iki işten çıkarılan arkadaşımız da dâhil olmak üzere hepimiz iş başı yapmasak da greve devama kararlıyız.

Ama bir konu var. Üniversite dışında bir sendikacı ile karşılaştım, eğer arkadaşlar mani olmasaydı aramızda geçen şu konuşma yüzünden kavga edecektim: Ona, tamam seni anlamaya çalışıyorum, sen sendikacısın ve biz de sana elli liret olan şartımızı ilettik dedim. Ama siz de aşırı bir şekilde toplanıp hep beraber grev yaptığınızda beni çağırmadınız dedi. Seni çağırmamıza ne gerek vardı, her

şeyi kendi kendimize yaptık dedim. O da yanlış yaptığımızı söyledi. Peki ya şimdi bu on iki işten çıkarma konusunda ne yapacağız? diye sordum. Bilmiyorum, dedi. Sana ne yapılacağını ben söyleyeyim dedim. Şimdi tüm Fiat işçilerini ağır bir greve çağır. En azından işten çıkarmalar olduğunda grev yaptıracaksınız herhalde değil mi? Bana cevap vermedi.

Eğer şu an ben, tüm atölyemin grev sorumluluğunu üzerime alıyorsam, diğer tüm atölyelerin de bizimle beraber greve destek vermeleri gerekir. 24. atölyeye gidip greve katılmalarını istedim. Bana "Olmaz, Psiup[1] izin vermiyor," cevabını verdiler. Bu Psiup işin içine ediyor. Her şekilde bu noktaya geldik, eğer işten çıkarılanlar fabrikaya ya da en azından atölyemize giremezse ben işe başlamayacağım.

Uzun uzun alkışlar...

Yoldaşlar, eğer Bay Agnelli bugün on iki kişiyi işten attıysa bu sayı yarın da on iki kalmayacak, beş yüz olacak. Ondan sonra bin, daha sonra iki bin kişiyi işten çıkarıp hepimizi atacak. Ama patron o değil. Eğer biz fabrikada ayda yüz bin liret kazanıyorsak Bay Agnelli bizim alın terimizle iki yüz milyar kazanıyor. İçeride ve dışarıda grev yapalım. Greve devam.

Alkışlar...

Perşembe günkü grevden bahsetmek istiyorum. Biliyoruz ki bu grev sendika tarafından bizim mücadelemizin gücüne ulaşabilmek için ilan edildi. Evden çıkarmalara ve yüksek kiralara karşı yapılan bu grev ne amaçla düzenlenmiş olursa olsun ondan kendimizce en iyi şekilde faydalanmalı ve inisiyatifi sendikalara bırakmamalıyız. O halde, yapılacak şey grevimizi ve mücadelemizi fabrika dışına taşıyarak örgütlenmektir. Önümüzdeki bu üç gün içinde takım takım, birim birim ve atölye bazında örgüt-

1 Proleter Birlik İtalyan Sosyalist Partisi, ç.n.

lenmeliyiz. İstediğimizi sözle elde edemezsek beden gücümüzle elde etmek için oldukça büyük bir kortej oluşturmalıyız.

Alkışlar...

Yoldaşlar! İşçiler meydana inme sebebi, parti ve sendika tarafından sürekli kontrol altında tutulan öfkelerini ifade etmek değildir. Esas neden, durumlarından hoşnut olmamaları ve taleplerini ifade etmek istemeleridir. Sadece Agnelli'yi değil aynı zamanda yalancı devrimci partileri ve onların yanıltıcı tutumlarını da hedef almaktadırlar.

Coşkulu alkışlar...

Yoldaşlar, bazı arkadaşların kortejde büyük çatışmalar yaşanacağına dair korkuları olabilir. Burada hemen belirtmemiz gereken şey, kortejimizin provokatör bir amaç taşımadığı ve şehre, fabrikadaki mücadelemizi açıklama amacında olduğudur. Bir aydan beri atölyelerimizde hangi sebeple neler yaşandığını anlatmaktır. Tüm Torino şehrine bizi ne yirmi ne de otuz liretin durdurabileceğini söylemektir. Talep ettiğimiz miktarı istiyoruz ve onu bize vermek zorundalar.

Alkışlar...

Kurul sözcüsü: Greve gidecek ve grev amaçları arasına işten çıkarılan işçilerin tekrar iş başı yapmaları talebini de ekleyecek olan işçilere bir teklifte bulunmak istiyorum. Öncelikle Agnelli'ye Fiat'taki mücadelenin 17 liret zamla sona erdirilemeyeceğini belirtmek gerekiyor. İkinci olarak, işçi öncülerinin işten çıkarılmasıyla da sona erdirilemeyeceği gösterilmelidir. Şimdi bütün işçilerin bilmesi gereken şudur ki, bu misilleme hareketlerine tarafımızdan verilen yanıt, sadece ezilen bir yoldaşı koruma hareketi değil, daha çok, patronu güçle vurma yöntemidir. "Biz, işten çıkarılan işçiden çok, fabrikadaki ve Torino'daki siste-

me karşı mücadele ediyoruz," demenin bir başka yoludur. Açıkça, "İşten çıkarmaları kabul etmiyoruz!" diyoruz.

Sürekli alkışlar...

Yoldaşlar, ben sadece burada bulunan arkadaşlara Mirafiori'deki mücadelenin devam ettiğini ve salı günü saat beş buçukta 56. atölyenin, 54. atölye ve diğer atölyeler tarafından yapılan elli liret zam ve kategori talepleri doğrultusunda greve gireceğini söylemek istiyorum. Biz pazartesi sabahı patrona yalnız yirmi dört saat müddet tanıyarak taleplerimizi sunacağız. Test bölümü ve 19. atölyedeki işçiler greve girdikleri için biz de aynı gün greve girmeye çalışacağız. Burada 56. atölyeden birileri varsa konuyu bilmeyen diğerleriyle bağlantıya geçsin, biz de aynı şeyi yapıyoruz. Bizi daha önce hiç grev yapmadığımız için budala zannettiler ama artık biz de bir şeyler yapabilmeyi umuyoruz. Benim diyeceklerim bu kadar.

Yoldaşlar! Öyle görünüyor ki 1 Temmuz'dan itibaren ekmeğe yirmi, sigaraya elli liret zam gelecek. Gazeteler zaten zamlandı, ev sahipleri de kiralara zam yapmak istiyorlar ve bizi sokağa atıyorlar. Her şeye zam geliyor, Fiat otomobilleri de zamlandı. Bize düşense saatte 17 liret. Her şey zamlanırken bu 17 liret hiçbir işimize yaramıyor. Bizi, üretim primi zamları ilgilendirmiyor. Şu an üretim olmadığı için ödemelerimizin düşük olacağını duydum. Ve nedenini sorduğumda bana şöyle söylendi: "Çünkü siz yaptığınız iş üzerinden para alıyorsunuz." Ücretimin yaptığım iş üzerinden yapılmasını bana kim teklif etti? Hiç kimse. Ben bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyorum, benim gibi diğer işçi arkadaşların da konuyla ilgili bir bilgisi yok. Bunu yapanlar, işçi ve patronlar arasındaki meşhur aracılar, yani sendikalardır. Biz, zorla, talep ettiğimiz şeyleri istiyoruz.

Eğer sözleşme amacımıza ulaşmak istiyorsak, şimdilik bu 17 liretle idare etmemiz gerektiği söylendi. Yani Ekim'de imzalanması gereken şu meşhur sözleşme. İmzalayacak olan biz olmadığımız için o sadece bir kâğıt parçası. Sakin olmamız gerektiğini, anlamamızı söylüyorlar, ama bu mümkün değil; ihtiyaçlarımız var, bize para lazım. Kimse tekerimize çomak sokmamalı, o paraları almalıyız. İlk altı aydan sonra, ikinci kategorinin mümkün olmadığını, böyle yaparsa patronun iflas edeceğini söylediler. Zaten bizim istediğimiz de o. Patron ve onun boktan fabrikasının iflası kimin umrunda ki.

Alkışlar...

Yoldaşlar! Torino ve ilçelerinin durumu patronun ayıbıdır. Fiat bizi yaşatıyor ve yine aynı Fiat bizi öldürüyor. Fabrika dışında bir yerde konaklıyorsun, Fiat'ta çalışıyorsun. Bir oda bir salon evin kirası ayda 30.000 liret, artı elektrik vs. Hem fabrikada hem dışarıda sömürülüyorsun. Hapishaneye, hücreye benzeyen 25. atölyede çalışıyorum. Öyle ki, her türden pislik burada. Fiat'ta üretim şöyle oluyor: on işçi mi eksik, üretim aynı miktarda olmak zorunda. Acı çeken kim? Biz. Seyahat etmek daha da pahalı. Acısını kim çekiyor? Biz. Kimsenin umrunda değil, biz acı çekiyoruz, patronun demokratik köleleriyiz.

Mücadelemizde hem iyi hem kötü yolları deniyoruz, her iki türde de amacımız zarar vermek. Ortalama %10-12 oranında kesintilerimiz var. Nasıl olur? Daha az çalışıp daha fazla para kazanmak için mücadele, mücadele, mücadele etmeliyiz. Kapitalizmi devirip, hayvan gibi değil insan gibi muamele görmeliyiz. Kapitalizm çürük ve çökmüş bir sistem. Kimsenin dayanacak gücü kalmadı. Burada, aramızda bulunan genç burjuva arkadaşlar da dâhil, gençler bu sistemi istemiyor. Ve işçiler için ne acı ve haksızlıklarla dolu olduğunu biliyorlar. Mücadeleye! Mücadeleye

katılın yoldaşlar, patronun ve sendikaların sizi kandırmasına izin vermeyin.

Alkışlar...

Yoldaşlar! Biraz evvel yoldaş Emilio'yu dövdüklerini duydum. Bir gün evvel karımla aynı yerde çalışan bir faşistten duyduğuma göre Bay Agnelli, kapıların yakınına giden grupları provoke etmeleri için faşistlere bir deste para, milyonlarca liret vermiş. Bunun bir tehdit olduğunu düşünmüştüm, ama Emilio'ya olanları duyduktan sonra olayların gerçekten bu şekilde geliştiğini anlamış bulunuyorum. Emilio'yu dövdüklerini biliyoruz, başkalarını da dövecekler. İşin en güzel tarafı Bay Agnelli'nin modern ve demokratik yöntemlerini bitirmiş olmasıdır. Önceden ayağının altında dolaşan sendikalar vardı, şimdi tamamen ortadan kayboldular. Artık sendikalarla ne yapacaklarını bilmiyorlar ve artık onlara ihtiyaçları yok.

O halde acı yöntemleri, yani sermayesinin son safhasını kullanmaya çalışır. Yani bir sarsıntı olduğunda insan önce iyi yöntemlerle halletmeye çalışır. Sonra baktı ki başa çıkamıyor ortalıkta gezinen çetelerden birine başvurur. Bırakalım başvursun. Ne olacaksa olsun. Bizim Agnelli'ye cevabımız şu: Bizi kamçılayan, yaptığımız mücadeleden çok, onun kapana kısıldığını fark etmiş olmamızdır. Bu sebeple diyorum ki bu dakikadan sonra ne yaparsa yapsın işçilerin isteklerini durduramayacaktır. Artık işçileri kandıramayacağını kendisi de çok iyi biliyor. İşçiler mantıklarını değiştiriyorlar artık, ne yapmaları gerektiğini anladılar. Bir elin parmaklarını geçmeyecek olsalar da, öncü olsalar da önemli olan bu. Başkalarının deneyimlerine dayanarak konuşmuyorum. Dört yıl içinde, ne kadar değişilebilirse o kadar değiştim, önceden küçük burjuva bir mantığım vardı, iyilikle her şeyin halledilebileceğine inanıyordum. Bugün ise devrimciyim. Bize bir öyle diyor-

lar, bir Çinli; ne diyeceklerini onlar da bilmiyorlar. Demek istediğim kortej provoke edilmeye çalışılacaktır, ama biz yine de kortej oluşturalım. Ben derim ki artık bizi kimse durduramaz. Ve bir şey daha var. Biz komünist partiyi sırf eleştirmek için eleştirmiyoruz. Doğaldır ki devrim ne yarın ne öbür gün olacak, ama ben işçi bilincinin son derece ilerlediğini ve partinin de bu ilerleyişi yavaşlatmaya çalıştığını düşünüyorum. Tabi ki yavaş adımlarla ilerlemek gerekiyor. Ama parti tabanı ve bir grup, alttan alta her şeyin berbat olduğunu söylemesine rağmen partiyle sendika bir şey yapmıyorsa, işi yokuşa sürmeye çalışıyorlar demektir.

Hem sonra biraz evvel bir yoldaşın belirttiği gibi, sendikanın apolitik olduğunu söyleyip duruyorlar. Bense şöyle cevap veriyorum: Siz bizimle dalga mı geçiyorsunuz? Hâlâ daha sendikanın apolitik olabileceğine inanacak kadar salak olduğumuzu mu düşünüyorsunuz? Ama aslında onlar da aldatıldı, hem de nasıl. Onlar çıkarcı, bu yüzden de çıkarcılar gibi muamele görecekler. Bu yüzden siz de böyle devam etmeye devam edin ey sendikalar. Hâlâ zamanınız varken patronlardan paranızı da alın. Sonra görüşeceğiz, en azından tabutlarınızı biz yaparız.

Alkışlar...

Agnelli kapana kısıldı, gelişmekte olan kapitalizm kapana kısıldı, tüm düşmanlarımız kapana kısıldı. Bu yüzden mücadelemize devam ediyoruz ve asla pes etmeyeceğiz. Agnelli ve onun hamamböcekleri bunu böyle bilsinler.

Uzun uzun alkışlar...

Yoldaşlar, bildiğiniz gibi Fiat'ta günlük devamsızlık oranı çok yüksektir. İnsanlar patron tarafından talep edilen yıpratıcı çalışma ritmine dayanamamaktadır. İnsanlar fiziksel olarak hayatta kalabilmek için işe gelmemektedirler. Bu üretimden devamlı bir kaçıştır. Sağlık hakkından, sağlığa zararlı çalışma ortamıyla mücadeleden bahsedili-

yor. Ama bu işin zehirli olduğu söylenmiyor. Son aylarda güneyli gençler giderek artan bir şekilde Fiat'tan ayrılıyorlar. Bunun nedeni artık Fiat'taki çalışma ritmi ile çalışmak istemeyenlerin istifası ve çok fazla devamsızlık yapanların işten çıkarılmalarıdır. Bu durum, yeni işe başlayanların fabrikadaki sömürülerinin ilk dört senesinde daha düşük ücretle çalışmalarından dolayı Fiat'ın işine gelmektedir.

Buna, hemen hemen bütün maaşı götüren kısırdöngüyü de eklemek gerekir. Genç göçmen işçiler lokantayla kiralık oda arasında mekik dokumaktadırlar. Kuzeye göç etmek için alınan borçları ödemek ve Güney'e para çıkarmak için tasarruf yapmak bundan altı yedi sene evvel mümkündü. Bu yıllar içinde Fiat'taki reel ücret hep düştü. Battipaglia'da grevi bundan dolayı yaptık. Nasıl Battipaglia Hıristiyan demokratların, İtalyan Komünist Partisi'nin, Devlet'in ve tekellerin güneyci politikalarının sonu olduysa Mirafiori'de yaptığımız grev de Fiat ve devlet planlamasına karşı politik bir ayaklanma olanağı oldu.

Perşembe günkü greve gelince, sanmayın ki sendikalar işçilerin bu kiralar altında ezildiğinin farkına vardılar. İşçiler, sendika ve politik çizgisi dışında sergiledikleri bu isyan hareketleriyle, kiralar ve hayat pahalılığına dayanamadıklarını ve bir noktadan sonra bugün aldıkları üç kuruş maaşla tatmin olamayacaklarını gösterdiler. Biz maaş garantisi istiyoruz, gerek çalıştığımız dönemlerde gerek işsiz kaldığımız dönemlerde ihtiyaçlarımıza uygun bir şekilde ödeme almak istiyoruz.

Yoldaşlar, patronu dize getirdiğimiz bütün bu grev haftalarının ardından herkes abartmamamızı söylüyor. Fabrikada sendikacılar, dışarıda gazeteciler hep aynı şeyi söylüyorlar. Eğer böyle giderse kriz olacağını, bütün bu eksik üretimin İtalya ekonomisini bozacağını, işsizlik ve

açlık baş gösterdiğinde bugünkünden daha kötü duruma düşeceğimizi söylüyorlar. Ama ben durumun bu olduğuna inanmıyorum. Biraz evvel yoldaşın dediğini bir kenara bırakalım, patronların ekonomisi bozulsa da bu bizim umrumuzda olmaz. Hatta buna çok seviniriz.

Bu doğru, ama dahası var. Bizim umrumuzda olmaz, çünkü her şey sil baştan değişmediği sürece hep daha kötü durumda olan biz olacağız. Kavgalarda en ağır bedeli ödeyen hep biz olmadık mı? Yoldaşlar, ben Salernoluyum, Güney'de de Kuzey'de de her türlü işi yaptım ve bir şey anladım: bir işçinin iki seçeneği vardır, işler iyi giderken yıpratıcı bir iş, işler kötü gittiğinde ise işsizlik ve açlık. Hangisinin daha kötü olduğunu bilemiyorum. Ama nasıl olsa ikisi arasında bir karar veren işçi değil, patron onun yerine seçimi yapıyor.

O halde artık dayanamayıp sinirlendiğimizde işe dönmemiz için bize gelip yalvarmaları, bize tek bir ülke olduğumuz, tek bir çıkarımızın olduğu, herkesin bir görevi ve sorumluluğu olduğu tarzında şeyler söylemeleri faydasızdır. Eğer kollar çalışmazsa midenin dolmayacağı ve tüm vücudun öleceğine dair o eski hikâyeyi anlatmaları nafiledir. Bizi hep bu şekilde kâh yalvarıp, kâh sonumuzun kötü olacağını söyleyerek tehdit ederler. Ama iş göründüğü gibi değil, daha önce de söylediğim gibi güç onların elinde olduğu sürece biz çalışsak da çalışmasak da zaten ölüyoruz. Artık bu tuzağa düşmeyeceğiz, çünkü onlar ve biz tek vücut değiliz. Onlarla aramızda tek bir ortak yan yok. Biz iki ayrı dünyayız, düşmanız o kadar. Elimizdeki en büyük güç, patronların işleri ve devletiyle tek bir ortak çıkarımız olmadığına sonunda ikna olmuş olmamızdır. Hatta bizim çıkarlarımızın onlarınkilerle ters orantılı olduğuna. Bizim tüm maddi hedeflerimiz, bu ekonomiye, gelişime, patronların devletinin çıkarı olan bu çıkarlara karşıdır. Şimdi

bize diyorlar ki Fiat Rusya'da, Togliattigrad'da fabrika kuruyormuş ve komünizmde nasıl çalışıldığını görmek için hepimizin oraya gitmesi gerekiyormuş.

Eğer Rus işçiler de sömürülüyorlarsa, bunu yapan kapitalist patron yerine sosyalist devlet ise, bunun anlamı onun komünizm değil, yanlış başka bir şey olduğudur. Hakikaten de yurttaşlarının refahlarını düşüneceklerine daha çok üretim ve aya gitmek ile ilgilendiklerini düşünüyorum. Refah bizi daha az çalıştırmaktan da, her şeyden önce gelir. İşte bunun için bizden üretimleri için yardım isteyen korkmuş patronlara "Hayır" diyoruz. Üretime katılmamızın nasıl hepimizin ortak çıkarı olduğunu bize açıklasınlar.

Parti ve sendikanın uğrunda mücadele etmemizi istedikleri reformlara hayır diyoruz. Çünkü bahsettikleri reformların, patronların bizi sömürmelerine hizmet eden sistemi iyileştirmeye yaradıklarını anladık. Biraz daha fazla ev, biraz daha fazla ilaç ve biraz daha fazla okulla sömürülmek umrumuzda değil. Bütün bunlar sadece devleti, ortak çıkarı ve gelişmeyi iyileştirmeye yarıyor. Ama bizim hedeflerimiz gelişmeye, ortak çıkarlara karşı. Bunlar bizim hedeflerimiz, işte o kadar. Bizim hedeflerimiz, yani işçi sınıfının maddi çıkarları kapitalizmin ve onun çıkarlarının baş düşmanıdır.

Biz mücadeleye daha fazla ücret ve daha az iş talebiyle giriştik. Bunun, patronların projelerini, tüm sermaye planlarını alt üst eden anahtar bir söz olduğunu şimdi anlıyoruz. Artık ücret mücadelesinden güç mücadelesine geçme zamanıdır. Yoldaşlar, işi reddedelim. Tüm gücü ve tüm zenginliği istiyoruz. Bu kimi zaman başarılarla, kimi zaman yenilgilerle, kâh gerilemelerle, kâh ilerlemelerle dolu, yıllar sürecek bir mücadele olacak. Ama bu mücadeleye şimdi başlamamız gerekiyor, bu katı ve zorlu bir mücadele olacak. İş olmasın diye mücadele etmeliyiz.

Sermeyenin yok olması için mücadele etmeliyiz. Çalışma temeline dayalı bir devlete karşı savaşmalıyız. "İşçi şiddetine evet" diyelim.

Çünkü bu devletin ve sermayenin gelişimini biz Güneyli proleterler, biz işçi kitlesi, bu büyük kitle, biz yüz elli bin Fiat işçisi gerçekleştirdik. Bize sadece kırıntısını bıraktıkları, var olan tüm zenginlikleri biz yarattık. Tüm bu zenginliği ya Fiat'ta ölümüne çalışarak ya da Güney'de açlıktan ölerek oluşturduk. Ve proletaryanın çoğunluğunu oluşturan bizler, sermayenin ve bu devletin gelişimi için artık çalışmak ve ölmek istemiyoruz. Artık bütün bu açgözlü domuzları sırtımızda taşıyamayız.

Bu açgözlü domuzlara artık dur diyelim. Burada ve dünyada ürettiğimiz zenginlikleri savurup boşa harcıyorlar. Bizim yarattığımız zenginlikleri binlerce atom bombası üretmek veya Ay'a gitmek için harcıyorlar. Hatta "Fazla üretim var, para etmiyor," diyerek tonlarca meyveyi, şeftalileri, armutları yok ediyorlar. Çünkü onlar için her şeyin bir fiyatı ve değeri olmalı. Bir şeyin maddi değeri yoksa onlar için yok olabilir. Yiyeceği olmayanların işine yarayamaz. Hâlbuki tüm bu zenginlikle insanlar açlıktan ölmeyebilir, çalışmadan da yaşayabilir. O halde tüm bu zenginliği biz alalım, hepsini alalım.

Neler oluyor, deliriyor muyuz? Patronlar bizi hayvan gibi çalıştırdıktan sonra bizim ürettiğimiz zenginlikleri yok ediyorlar. Artık bu adamlara dur demenin zamanı geldi. Hepsinden sonsuza dek kurtulalım. Ey devlet, ey patronlar dikkat edin bu son savaştır. İlerleyelim yoldaşlar, Battipaglia'daki gibi ilerleyip her şeyi yakalım, bu it sürüsünü ve bu cumhuriyeti yok edelim.

Uzun uzun alkışlar...

1 Temmuz Salı... Geçen haftaki kısmi iş bırakmalardan sonra Rivalta'daki işçi yoldaşların birçoğu dün işbaşı

yaptı. Bu, her şeyin bittiği ve normale döndüğü anlamına gelmiyor. Mücadeledeki bu molanın temel nedeni sendikaların perşembe günü yapılmasını kararlaştırdıkları grev. Bu sebeple birçok işçi mücadeleyi perşembeye erteleyerek dün çalışmaya başladı. Bu bir tehlike, çünkü işçiler daha güçlü oldukları yerde, fabrikada örgütleniyorlar, hâlbuki perşembe günkü grev bu örgütlenmeyi bozma ve her şeyi bir güne indirgeme eğiliminde. Ama sendikalar her şeyin bittiği konusunda yanılıyorlar, işçiler bu durumu da kendi mücadeleleri ve hedefleri doğrultusunda kullanmayı bilecekler. Bu grev Fiat işçilerinin 45 gündür sürdürdükleri grevlerinin devamı olarak gerçekleştirilecek.

Grev, sendikanın istediği gibi mücadeleyi sona erdirmek ve her ne pahasına olursa olsun aldatıcı anlaşmalarını geçirmek için değil, işçilerin her zamanki hedefleri için gerçekleştirilmeli. Perşembe günkü grev, sendikalar tarafından özellikle barınma sorunu konusunda ilan edildi. Kira sorunumuzu fabrikadaki sorunlarımızdan ayırmamalıyız. Valiye ağlayıp sızlamadan da yapılan bu mücadelelerle gerçek bir işçi gücü oluşturulabilir. İşçi yoldaşlar olarak hep birlikte perşembe sabahı fabrika önünde yapacağımız toplantıda, ilerleyen günlerde mücadelemizi nasıl devam ettireceğimizi tartışacağız. Öğleden sonra saat 15.00'te tüm Fiat işçilerinin oluşturduğu bir kortej, Mirafiori tesisinin Tazzoli Sokak'taki 2 numaralı kapısından yola çıkacak.

2 Temmuz Çarşamba... Bugün mücadele Rivalta tesislerinde ve Lingotto 13. atölyedeki duraklamalarla devam ediyor, çalışma bantlarında da yeniden başlamak üzere. Sendikalar, geçen hafta işten çıkarılan arkadaşları yeniden işe alınmadığı takdirde işçilerin mücadeleye devam edeceklerini söyleyerek patronu, işçilerin çoktan reddettikleri kandırmaca anlaşmayı imzalamamalarıyla tehdit

ediyorlar. Artık tamamen yerin dibine batmış durumdaki sendikalara sırf bir şans daha tanımak ve onları tekrar oyuna katabilmek için yönetim inanılmaz bir şekilde tek bir saat bile grev yapmaya gerek kalmadan işten çıkarmaları anında geri çekti. Bu, son yirmi senede hiç olmamış bir şeydi.

Fakat patronun korkutma girişimi, Mirafiori giriş kapılarında aniden polis ve Carabinieri'lerin[2] belirmesiyle tamamlanmış oldu. Sanki onların gözükmesi bizim mücadelemizi engelleyebilirmiş gibi. Yarınki kortej sırasında da tabii ki polisin bizi korkutmasına izin vermeyeceğiz. Eğer patron mücadelemizi engellemek için polisi kullanmayı düşünüyorsa, polisleri nöbetleşe grev yapmaya karar verdiğimiz atölyelerimizde bizi çalışmaya mecbur etmek için fabrikaya sokmayı denesin.

2 Görev alanı jandarma ile polis arasında olan askeri birlik, ç. n.

Onuncu Bölüm
İsyan

Önceki akşam şehrin tüm mahallelerine afişleri asmaya gitmiştik. İlanda sıkılmış bir yumruk görülüyor, hedeflerimiz ve buluşma yeriyle saati yazıyordu: Saat 15.00 - Mirafiori 2 numaralı kapı. Sabah saat beşte Mirafiori önünde megafonla seslenmeye başladık. Sabahın o saatinde kapının önü polis kaynıyordu. Polis ve jandarma güçlerine ait cip, kamyon ve kamyonetlerin sayısı iki yüz-üç yüz kadardı. Her kapının önünde iki araç, ofislerin olduğu binanın önünde de en az elli araç vardı. Biz sabahın beşinde birinci vardiya işçilerine içeri girmemelerini anlatmak için gitmiştik, hiçbiri girmiyordu.

Grev gözcüsü koymaya bile gerek yoktu. Polisin provoke etmek ve bize saldırmak için grev gözcüsü koymamızı beklediği belliydi. Zaten arada bir megafonla seslenmememiz, kapı önlerinde durmamamız gerektiğini söyleyerek bizi rahatsız ediyorlardı. Bizlerse şöyle cevap veriyorduk: "Grev olduğu için megafonla duyuru yapıyoruz, kimseyi

içeri girmesin diye silahla tehdit ettiğimiz yok. Girmek isterlerse girerler, girmek istemezlerse girmezler. Biz sadece politik bir eylem yapıyoruz." Dört beş grev kırıcı içeri girmeye çalıştı ve polis de engellenmelerini önlemek için harekete geçti. Ama zaten kapıdan çıkmakta olan gece vardiyası işçileri onları dışarı atıverdiler.

İçeri kimse, ama hiç kimse girmedi. Herkes gelmişti ama işçiler yolun öbür tarafında durarak giren olup olmadığını kontrol ediyorlardı. İçeri giren kimse olmadığını görünce herkes evlerine döndü. Öğleden sonra ikinci vardiya için megafonla ilan etmeye kapıya gittik. Saat üçte 2 numaralı giriş kapısı önünde randevumuz vardı. Küçük gruplar halinde oraya vardık, bekleyen çok sayıda işçi vardı. İçeri girmeyen ikinci vardiya işçileri dışında korteje katılmak için geri gelen birinci vardiya işçileri de oradaydı.

Saat üçte Mirafiori önünde üç bin işçi toplanmıştı. Mirafiori'ye çıkan tüm yollar ve bina girişleri polis tarafından tutulmuştu. Takviye güçler de gelmişti. Sabahki sendika eylemi olaysız geçmişti. Sendikalar barınma konusundaki mitinglerini güçlü oldukları küçük ve orta ölçekli fabrika işçileriyle beraber gerçekleştirmişlerdi. Oysa Fiat'ta neredeyse hiçbir mevcudiyetleri yoktu. 2 numaralı giriş kapısı önünde çok sayıda kızıl bayrak, pankart ve ilan vardı. Bu şekilde kortejin hareket etmesi beklenirken polis provokasyonları başladı.

Polisin, Emniyet Müdürünün, İçişleri Bakanının ve Agnelli'nin hesaba katmadığı şey, o günkü kortejin uç fikirli öğrencilerden oluşan bildik bir kortej olmadığıydı. Yani genelde burjuva gazetelerinin yazdığı gibi devrimcilik oynayan iyi aile çocuklarından oluşmuyordu.

Mirafiori 2 numaralı kapı önünde toplanan işçiler Fiat'taki mücadeleyi haftalardır devam ettiren işçilerdi. Onlar, sert ve zafer dolu bir mücadeleyi sürdürmüş işçi-

lerdi. Kortejin yola çıkma hazırlıkları sürerken polis de manevralarına başladı. Bir tarafta jandarmaların kol kola girerek oluşturduğu çift sırayla göstericiler geri itiliyordu. Diğer bir ekip jandarma da dörderli gruplar halinde sıraya girmiş, göstericiler arasında yavaş yavaş ilerliyorlardı.

Emniyet Müdür Yardımcısı Voria, jandarmaların iki yönlü hareketini yönetirken yakınında duran bir işçiye bulunduğu yerden çekilmesini söyledi. Bu işçi de çekilmek yerine bir yumruk atarak onu yere serdi. Bu arada manevra yapmakta olan o jandarma müfrezeleri tırısa geçerek göstericiler arasında nişancılar gibi neredeyse koşmaya başladılar. Misket tüfeğini tıpkı cop, hatta balyoz gibi kavradılar. Bir anda "saldırın" emri geldi, ama doğal olarak kimse duymadı.

Bu arada göz yaşartıcı bombalar yağmaya başladı, öyle yoğun bir göz yaşartıcı bulut oluştu ki içgüdüsel bir şekilde herkes kaçmaya başladı. Herkes kaçarken jandarmalar da tekmeler savurmaya, ellerindeki misket tüfekleriyle sağa sola vurmaya başladılar. Bizi sabit duran jandarma hattına doğru itekliyor, bu şekilde etrafımızı sarmaya çalışıyorlardı. Ben o sıraya yakındım ve korkudan bembeyaz kesilen, bazen de yeşilleşen yüzlerini görebiliyordum. Çünkü önceden bizimle hiç böyle yüz yüze gelmemişlerdi. Hatta biraz evvel içlerinden biriyle dalga geçip ona şöyle demiştim: "Silahını yürütüp seni vursam... Ne dersin?" Bana cevap vermemişti.

Sonra yoldaşlardan birini yakalayıp götürmeye çalıştılar, ama onu ellerinden kurtarıp ve jandarmayı tehdit ettiğimiz için başarılı olamadılar. Aniden gelen göz yaşartıcı bomba yağmuruyla Mirafiori önünden uzaklaşmıştık. Bizler fabrika önünden kaçarken sıralar oluşturan jandarmalar da boyunlarına asılı misket tüfeklerini bir balyoz gibi kullanarak bizi takip ediyorlardı. Ve ufak çaplı

bir kıyım yaşandı. Tekmelerle, tüfek darbeleriyle kör dövüşü yaparak üstümüze saldırıyorlardı. O arada on kadar arkadaşımızı tutukladılar. Çünkü bizim elimizde ne bir sopa ne de taş vardı. Koşarken, yerde yatan bir yoldaşımızı öldüresiye döven on kadar jandarmayla karşılaştım. Onlardan birine "Hassiktir! Öldürecek misiniz adamı!" diye bağırdım.

Bana ters ters baktı, sonra cevap vermeden döndü ve bizim yoldaşı arkalarından sürükleyerek hep beraber uzaklaştılar. Orda öyle kalakalmış dururken, kaçmakta olan bir öğrenci yoldaşın dört beş jandarma tarafından takip edildiğini gördüm. İçlerinden biri onu yakaladı ve elindeki misket tüfeği ile kafasını kırdı. Ben ve yanımdakiler oraya doğru koşmaya başladık ama jandarmalar kaçtılar. Yerde bayılmış halde yatan yoldaşı alarak oradan uzaklaştırdık ve bir giriş kapısının altında beklemekte olan kadınlara emanet ettik. Çevredeki evlerde yaşayan kadınlar, gençler ve çocuklar olan biteni görmek için ya sokaklara dökülmüş ya da balkonlara çıkmışlardı.

Sonuç olarak bizi dağıtmayı başarmışlardı, ama işçilerin onlarla çatışma arzusunu hesaba katmamışlardı. Agnelli ve Unione Sovietica caddeleri arasında on bin kişi toplandı. Bir araya toplananlar, jandarmalara saldırmaya başladılar. Buradan, ortasında taşlar bulunan tramvay hattı geçiyordu. Taşları söküp polislere ve jandarmaya doğru savurdular. Dağıttıkları korteji bir araya getirmeyi başarmıştık. Polislerden birinin kalkanı ve başlığı ele geçirilerek sanki kupa kazanılmış gibi havaya kaldırıldı. Üzerinde "TÜM GÜÇ İŞÇİLERE" ve "MÜCADELE DEVAM EDİYOR" yazan bez ilanlar görünüyordu. Aniden bir polis ambulansı hızla kortejin ortasına daldı. Gereksiz yere siren çalıyordu. Sonra da kortejin öbür tarafından çıkarak yoluna devam etti. Polisin provokasyonlarından biriydi

sadece. Kortej her şeye rağmen harekete geçti ve Traiano caddesine doğru ilerlemeye başladı.

Traiano caddesi, Fiat'ın ofislerinin tam da arka tarafına düşüyordu. Traiano caddesi iki şerit ve ortası taşlı tramvay yolundan oluşan bir caddeydi. Biz sağ taraftan iniyorduk, karşı yönden de polisler geliyorlardı. Sonra durdular ve trafiği bloke ederek beklemeye başladılar. Yolumuzu kesip bizi orada tutmaya çalışıyorlardı. Yani mücadeleyi Fiat ve çevresinde tutarak şehre yayılmasını önlemeyi amaçlıyorlardı. Bizim şehir merkezine gitmeye çalıştığımızı düşünüyorlardı, gerçekten de amacımız buydu.

Kortej ilerlerken Traiano caddesinde insanlar bize bakıyor, balkona çıkıyor, sokağa iniyor ve dediklerimizi dinliyorlardı. Hepsi bizimle aynı fikirdeydi, çünkü onlar da buralarda oturan işçilerdi. Ön sırada dizilmiş olan polisler bize doğru göz yaşartıcı bomba atmaya başladılar. Bu sefer bomba sayısı inanılmazdı, insanların üstüne, etrafa, her yere atıyorlardı. Yaz olduğundan tüm pencereler açıktı, bu yüzden giriş kat balkonlarına düşen göz yaşartıcı bombaların dumanı evlere kadar yayılıyordu. Park halindeki arabaların üstüne düşen bombalar da arabaları parçalıyor ve yakıyordu. Bütün bunlar orada oturanları çılgına çevirmişti.

O arada Traiano caddesinde Fiat Cinquecento'ları taşıyan "uçak taşıyıcı" denilen bir kamyon belirdi. Biz şoför mahallini taşlamaya başlayınca şoför aşağı indi. Bütün arabaları taşlarla parçalamaya başladık, ardından da benzin deposuna bir kumaş parçası atarak yakmaya çalıştık. Amacımız kamyonu havaya uçurmaktı ama mazot alev almadı. Bunun üzerine kamyonu caddenin ortasına çaprazlamasına iterek yolu kestik. İtfaiyeyi çağırdılar. Geldiği gibi itfaiyeyi de taş yağmuruna tuttuk, kamyonu kıpırdatamadılar ve kamyon yolun ortasında kaldı.

Saat dörttü ve on iki saatten uzun sürecek çatışmanın sadece başlangıcıydı. Bizi kıskaca almak için polisler bir yandan, jandarmalar diğer yandan ilerliyorlardı. Dikkatli davranarak, etraftan topladığımız taşlarla onlara karşılık vermeye başladık. Birçoğumuz Traiano caddesi kenarındaki bir şantiyede bulunan yeşilliğe geçtik. Barikat kurmak için gerekli tahta ve sopaları buradan sağladık. Taş rezervimiz de sağlamdı.

Bu arada polisler ve jandarmalar da kamyonetleriyle geldiler. Jandarmalar korunmasız oldukları için birçok taş yüzlerine geldi. Onları sopalarla dövmek için kamyonlarına kadar ulaştık ama bizi mitralyözlerle vurmakla tehdit ettiklerinde durduk. Onlar da kaçtı. Polisler üstlerine gelen inanılmaz taş yağmurundan dolayı kurşun işlemez kamyonetlerinden çıkmayı düşünmüyorlardı bile. Bütün araçları çevirmiş üstlerine taş atıyorduk. İndikleri anda sopalarla üstlerine saldıracaktık. Bazı kamyonetleri devirmeyi de denedik. Paniğe kapılan polisler şoförlere gaza basmalarını söylediler ve hepsi kaçtı.

On beş dakika sonra onlar da yaya olarak yeşil alana geldiler. Kalkanları, miğferleri, copları, tüfekleri ve göz yaşartıcı bombaları ile tam teçhizatlıydılar. Biz de onları bekliyorduk. On beş-yirmi metrelik bir mesafede durdular. "Niye bizi 2 numaralı kapının önündeki gibi pataklamaya çalışmıyorsunuz? Burada size gününüzü gösteririz," diyerek onları kışkırtmaya başladık. Onlardan sadece biri bize cevap veriyordu: "Tek başına gel, erkek erkeğe ben sana gününü gösteririm" falan diyordu. Ama hiçbiri yerinden kıpırdamıyordu, korkuyorlardı.

Ellerimiz taşlarla doluydu, önümüzde de taş ve sopa yığınları hazırdı. Bir süre orada hareketsiz durdular, sonra göz yaşartıcı bomba atma ve silahları hazırlama emri verildi. Ama açık bir alanda olduğumuzu hesaba katma-

mışlardı. Fırlattıkları göz yaşartıcı bombaları görüyor ve geldiği gibi onlara geri yolluyorduk. Hem onlar hem biz duman içinde kalmıştık. Biz taş fırlatıyorduk, koşarken korunmasız oldukları için birçoğuna isabet ettiriyorduk. Baş edemeyeceklerini anlayınca tavşanlar gibi kaçmaya başladılar, biz de ellerimizdeki sopalarla peşlerindeydik. Diğer yandan Traiano caddesi sakinleri de evlerinin içine kadar giren göz yaşartıcı bomba dumanından bıkmış durumdaydılar. Polisler kapı önünde kadın, yaşlı, çocuk kimi bulurlarsa dövüyorlardı. Özellikle de on bir-on iki yaşlarındaki oğlan çocuklarına vuruyorlardı. Bütün bu insanlar işçilerin saflarında yer aldılar. Gençler taş atıyor, kadınlar göz yaşartıcılara karşı ıslak bez dağıtıyorlardı. Polis tarafından takip edilen yoldaşlar bu insanların evlerinde saklanıyorlardı. Herkes pencere ve balkonlardan polislerin üzerine bir şeyler fırlatıyordu.

Polis dört bir yanımızı sarmış, bizi dağıtmış, ufak gruplara bölmüştü. Ara sokaklarda da dumandan nefes alınmıyordu. Ben, toplantı yapmak ve birbirinden kopan gruplarla bir araya gelmek için işgal altındaki Mimarlık Fakültesi'ne gitmeye karar veren öğrencilerle beraberdim. Biz geri çekilmek üzere harekete geçer geçmez sirenlerini açmış bir dizi kurşungeçirmez kamyonet ortaya çıktı. Bu sebeple iki gruba ayrıldık. Bir bölümümüz Mimarlık Fakültesi'ne doğru ilerlerken bir bölümümüz orada kalarak çatışmaya devam etti.

İnsanlar Mimarlık Fakültesi'ne yaklaşıp da göndere kızıl bayrak çekildiği sırada jandarmalar geldi. Göz yaşartıcı bombalar atıp on kadar yoldaşı tutukladılar. Biz de savunmaya geçerek taş atmaya başladık. Sonuç olarak üniversiteye giremediler. Göz yaşartıcıları pencerelerden içeri atmaya çalıştılar, ama bir grup yoldaş içeriye tek bir bomba bile sokmamak için savunma yaparken biz de içer-

de toplantı yaptık. Bu sırada gelen bazı yoldaşlar Traiano caddesindeki çatışmaların yayıldığını, daha büyük çatışmaların devam etmekte olduğunu, Nichelino'da da büyük çaplı çatışmalar yaşandığını bildirdi.

San Pietro mahallesinden ve Moncalieri gibi Torino'nun başka Güneyli ilçelerinden de çatışma haberleri geliyordu. Tüm proleter mahallelerde eylemler vardı. Üniversite dışında da göz yaşartıcıların ve taşların şiddeti artıyordu. Çatışma caddeye, ara sokaklara ve giriş kapılarına doğru yayılıyordu. Gruplara ayrılarak şehrin mücadele içindeki mahallelerine dağılma kararı aldık. Çatışmaların ne derece yayıldığını kontrol etmek istiyorduk. Ben bir grup yoldaşla beraber Nichelino'ya doğru yola çıktım. Nichelino'ya gidebilmek için Traiano caddesinden geçmemiz gerekiyordu.

Traiano caddesine geldiğimizde saat altı buçuğa geliyordu ve inanılmaz bir savaş alanıyla karşılaştık. Bölgede oturan, grev yapmayan inşaat işçileri ve diğer işçiler evlerine dönerken olanlar olmuştu. Eve dönerken dumanı, polisleri, taş ve yabancı madde dolu sokakları görmüşlerdi. Onlar da yoldaşların yanında yer alarak sokağın ortasında inşaat malzemelerinden bir barikat kurmuşlardı. Çevrede birçok şantiye olduğu için çok sayıda tuğla, tahta, el arabası, içi su dolu demir variller ve beton karıcılar vardı.

Her şeyi yol ortasına koyuyor, otomobillerle barikatlar oluşturup daha sonra bunları ateşe veriyorlardı. Polisler Traiano caddesinin sonunda, Agnelli caddesine doğru durmuş, olanları uzaktan izliyordu. Arada bir atağa geçiyorlardı. Barikatları kaldırdıkları zaman insanlar onları taş yağmuruna tutup yan taraftaki yeşil alana kaçıyorlardı. Polis gidince de eski yerlerine dönerek yeniden barikatlarını kuruyorlardı. Aralarına tahta parçaları yerleştirdikleri barikatlara benzin döküyor, polis bir daha yaklaşmaya

kalktığında tamamını ateşe veriyorlardı. Top haline getirdikleri muşambaları da yakıp polisin üzerine doğru yuvarlıyorlardı. Molotof sayısı da gittikçe artıyordu.

Barikatların üzerine kızıl bayraklar asılmıştı ve üstünde "Ne mi istiyoruz? Her şeyi!" yazan bir pankart göze çarpıyordu. Dört bir yandan insanlar gelmeye devam ediyordu. Ritmik bir şekilde elektrik trafolarına çarpan taşların boğuk gürültüsü duyuluyordu. Bu boğuk, sürekli gürültü çok etkileyiciydi. Polis şantiye, atölye, işçi konutları ve yeşil alan dolu bu bölgenin tamamını bir türlü kontrol altına almayı başaramıyordu. Örgütlenip saldırıya geçen gruplar bir noktada dağılıp sonra bambaşka bir noktada yeniden eyleme geçiyorlardı. Ama değişen bir şey de vardı, işçiler artık kızgınlıktan çok mutlulukla hareket ediyorlardı. Sonunda güçlü olmanın; ihtiyaçlarının, hepsinin ortak ihtiyacı, mücadelelerinin, hepsinin mücadelesi olduğunu görmenin mutluluğunu yaşıyorlardı.

Güçlerinin farkına varıyor, tüm şehirde bir halk ayaklanması yaşandığını duyuyorlardı. Bu birliği ve gücü açık seçik bir biçimde görüyorlardı. Bu sebeple polise fırlatılan her bir taş artık kızgınlıktan değil, mutluluktandı. Hepimiz güçlüydük. Düşmanımıza sopa ve taşlarla vurmanın onu yenmenin tek yolu olduğunu hissediyorduk. Işıklı reklâm panoları ve tabelalar kırılıyordu. Tüm elektrik direkleri ve trafik ışıkları kırılıp alaşağı ediliyordu. Bulunan her türlü malzemeyle dört bir yanda barikatlar kuruluyordu. Bir yol silindiri devrildi, elektrik trafosu yakıldı. Karanlık çökerken dört bir yanda gaz bulutlarının arasından ateşler, havada uçan molotoflar ve alevler görülüyordu.

Polislerle çatışmanın yaşandığı bölgeye yaklaşamıyordum. Dört bir yandan gelen yoldaşlar benden önce varmışlardı. Dumandan göz gözü görmüyordu ve büyük bir gürültü, karmaşa vardı. Kısa bir süre sonra bizimki-

lerin takip ettiği polisler Traiano caddesinin sonuna doğru itildiler. Yeşil alanın başladığı bölgede bizimkiler ve polisler karşı karşıya geldiler ve çarpışmaya başladılar. Polislerden biri yerde yatıyor, sadece arada bir kıpırdanıyordu. Bizimkiler polisleri tramvay rayları boyunca izliyorlardı. Yanan otomobillerden büyük bir duman bulutu yükseliyordu. Bizimkiler bu bulutun etrafında dönüyor, içinde kaybolup sonra tekrar görünüyorlardı. Çok sayıda patlama duyuluyordu.

Büyük bir karmaşa vardı. Caddenin sonuna vardığımızda orada da uzun zamandır çatıştıklarını gördük. Ağzından kanlar boşalan ve omzu kanayan bir yoldaşla karşılaştık. Biraz ileride başka bir yoldaş da kan kaybından ayakta duramayacak durumdaydı. Kalkıyor, sonra yeniden düşüyordu. Yolun neredeyse sonuna geldiğimizde polisleri görebilmeyi başardık. Kamyonetlerinden inmiş, miğfer ve kalkanlarıyla duruyorlardı.

Bizi bekliyor ve göz yaşartıcılar atıyorlardı. Ama bizimkiler dört bir yanlarını sarmışlardı. Birilerinin "Gidiyorlar" diye bağırdığını duydum. Gerçekten de birçok polis korkmuş kaçıyordu. Bizimkiler "Ho Chi Minh. Yürüyün! Yürüyün!" diye bağırıyorlardı. İleri doğru koşmaya başladılar, etraf toz duman oldu. Çevremde kıpırdayan gölgeler görüyordum. Patlamaların, sirenlerin ve çığlıkların sesi çok güçlüydü. Bir anda önümde bir polis gördüm, eğildim ve elimdeki sopayla ona vurdum. Polis yere düştü ve koşanların ayaklarının altına yığıldı.

Sonunda caddeye doğru yürümeye başladık, orada da birçok yaralı vardı. Polisleri silip süpürmüştük. Sevinçten çılgına dönmüştük. Bir süre daha orada kalıp bekledik ve ara sokaklardan birinden gelmekte olan bir dizi kamyon gördük. Hep birlikte bağırmaya başladık: "Buyrun, buyrun!" Ve yeniden polis avına başladık, kısa süre sonra gel-

dikleri yere geri döndüler. Biri yaralandı biz de vurmaya devam ederek onu takip ettik. En sonunda polisleri geldikleri yolun sonuna geri yolladık.

Diğer yandan göz yaşartıcı bomba fırlatmaya devam ediyorlardı. Nefes almak gitgide zorlaşıyordu ve çekilmek zorundaydık. Polisler yavaş yavaş tüm Traiano caddesini ele geçirmeye başladılar, birbiri ardına barikatlar kuruyorlardı. Yakalananlar öldüresiye dövülüyor ve cezaevi arabalarına koyuluyordu. Bu arada birçok polis dayak yedi. Alessandria, Asti ve Genova'dan destek polis güçleri geliyordu. Sabah gelen Padova taburu yeterli olmamıştı. Çatışmalar gitgide yayılıyordu. Tüm ara yollarda, Agnelli caddesinde, Traiano caddesinde ve Fiat binası önünde çok şiddetli çatışmalar yaşanıyordu. Bengasi Meydanı'nda polis anlamsızca şiddetli, hayvani saldırılar yapıyordu. Her iki taraftan kıstırıldı ve çember içine alınmaktan kıl payı kurtuldu. Emniyet Müdür Yardımcısı Voria neredeyse öldürülüyordu. Polis radyosu dinleyen yoldaşlar polislerin ateş açma izni istediklerini bildirdiler.

Yoldaşlar saldırılara yangınlar ve dumanlar arasında devamlı barikatlar kurarak cevap veriyorlardı. Küçük gruplar polislere saldırarak molotoflar atıyor ve sonra karanlıkta yeşil alana doğru kaçıyorlardı. Trafolara çarpan taşların boğuk gürültüsü etrafa yayılıyordu. Araba kalıntıları alevler içindeydi. Tüm sokak taşları sökülmüştü, her taraf taş doluydu. Polis gitgide sertleşiyordu. Doğrudan insanların üzerine ve evlerden çıkmalarını ya da pencerelerden bakmalarını engellemek için evlerin içine göz yaşartıcı bombalar fırlatıyorlardı. Elinde havan topu tüfeği tutan Emniyet Müdür Yardımcısı Voria insanlara pencerelerden çekilmelerini söylüyordu. Ardından başka destek kuvvetlerin de gelmesiyle polisler bölgeyi kontrol altına almaya başladılar. Daha sonra evlere girip yüzlerce kişiyi

tutukladılar. Polislere "Pislik" diyen yaşlı bir kadın da tutuklananlar arasındaydı.

Bengasi Meydanı'nda saldırılar ve taş yağmuru devam ediyordu. Destek kuvvetlerin de gelmesiyle artık polisin arada bir üzerlerindeki baskıyı hafifletmek üzere saldırıya geçerek sadece Mirafiori bölgesini kontrol altında tutmakla kendini sınırlamasına gerek kalmamıştı. Artık tüm bölgeyi kontrol altına alabilirlerdi. Bengasi Meydanı'nı abluka altına aldılar, evlere, odalara kadar girerek insan avına başladılar. Gece yarısı olduğunda çatışma hâlâ devam ediyordu. Traiano caddesi dolaylarında insanları evlerden dışarı sürükleyen polislere "İğrenç Nazi domuzları!" diye bağırıldığı duyuluyordu. Pencerelerden de "Leş yiyiciler, Naziler gibi adam topluyorsunuz!" diye bağırıyorlardı.

Biz Nichelino'ya gitmeye karar verdik, orada da akşamüstünden beri çatışmalar devam ediyordu. Nichelino'ya ulaşmak kolay değildi, ateşe verilen otomobillerle oluşturulan barikatlar yüzünden normal yoldan gidilemezdi. Mahalleye girişi sağlayan köprü bu şekilde bloke edilmişti. Tali bir yol kullanarak mahalle içine kadar girdik. Nichelino'da oturan göçmenler, binlerce proleter, dört bir yanda beton borularla barikatlar kurmuşlardı. Trafik lambalarını eğerek yolların ortasına devirmişlerdi. Şantiyelerden alınan malzeme de yol ortasına yığılarak ateşe verilmişti.

Nichelino'nun ortasından geçen Sestriere Sokağı'nda alevler içindeki otomobil, römork, trafik işaretleri, taş ve tahtalarla oluşturulan ondan fazla barikat görülüyordu. Gecenin içinde, yanan lastik ve tahtaların alevleri etrafı aydınlatıyordu. İnşaat halindeki bir evin tahtalarıyla çok büyük bir ateş yakılmıştı. Tüm şantiye alevler içindeydi. Sokak lambaları taş darbeleriyle söndürülmüş olduğu için sadece bu alevler görünüyordu. Polis zaman kazanmaya

çalışıyor, yani bizi kendi halimize bırakarak saldırmıyordu. Sabah dörtte destek kuvvetler gelinceye kadar saldırıya geçmediler. On iki saatten fazla süredir çatışma içinde olan işçiler artık çok yorgun düşmüşlerdi. Polisler ise nöbet değişimi yapmışlardı.

Nöbet değiştirip yerlerini dinlenmiş polislere bırakmak için barikatların önünde sabaha kadar beklemişlerdi. Biz de destek kuvvetlerin geçmeyi planladıkları yanan arabalarla bloke edilmiş köprüden geçmelerini taş atarak engellemek için geri dönmüştük. Ama sadece yirmi kişi kalmıştık. Destek kuvvetlerin cip ve kamyonları da bizim kullandığımız tali yoldan geldiklerinden, kapana kısılmamak için hepimiz kaçmak zorunda kalmıştık. Kamyonların birinden inen jandarmalar üstümüze göz yaşartıcı atarak bizi takip ediyorlardı.

Bir anda bize doğru gelmekte olan bir sıra cipin farkına vardık. Oraya nasıl geldiklerini bilemiyorum, belki de bir denetlemeden dönüyorlardı. Zor durumdaydık. Hep birlikte bağırarak polislerin üzerine doğru koşmaya başladık, bir yandan da taşlar atarak ciplerini hedef alıyorduk. En sonunda kaçmak zorunda kaldılar. Jandarmaların hâlâ arkamızdan geldiklerini görünce bu sefer dönüp onların üzerine doğru koşmaya başladık. Ama arkalarında çok sayıda polis vardı. Sayımız az olduğu için biz kaçmak zorunda kaldık.

Artık çok yorulmuştum ve umutsuz bir şekilde kaçıyordum. Çimenlik bir yere geldiğimde ayağım bir taşa takıldı ve ayakkabımın teki ayağımdan çıktı. Ayakkabıma bakmak için durduğumda tek başına beni takip eden bir jandarmayı fark ettim. O anda benimle beraber kaçan yoldaş jandarmanın üstüne atladı. Dövüşmeye başladılar ve jandarma yere düştü. Bir anda sokağın başında duman fark ettim. Sokağın başına geldiğimizde geniş bir

caddede hâlâ devam etmekte olan çatışmalar görünüyordu. Kimin kazandığı anlaşılmıyordu. Her şey o kadar karışıktı ki. Ben sadece bir yerde durup sıçmak istiyordum, artık tutamayacaktım.

Birkaç jandarmanın saldırısına maruz kaldık, ama ben çatışmanın en sert olduğu bölgeye ulaşamadım. O anda, birinin "Geliyorlar, geliyorlar!" diye bağırdığını işittik. Sokağın ortasından büyük bir toz bulutu kalktığını görüyordum, herkes bağıra çağıra oradan oraya koşuşturuyordu. Dumanların arasında kurşungeçirmez kamyonetlerinde polisler belirdi, farlarıyla her tarafı aydınlatıyorlardı. Hepsi iri ve güçlü görünüyordu ve etrafa göz yaşartıcı yağdırıyorlardı. Caddenin yan tarafında bir şantiye vardı, bizimkilerden birkaçı orada toplanmıştı. Benimle beraber olan yoldaş şantiyeye doğru ilerledi, ben de onu izledim.

Çoğunluk caddeden aşağı doğru kaçıyordu. Arkama baktığımda herkesin koşarak sokak aralarında gözden kaybolduğunu gördüm. Şantiyeye ulaştığımızda bizimkilerden birçok kişinin orada olduğunu gördük. Polisler fırlattığı göz yaşartıcılar kafamızın üzerinde uçuyordu, tahta ve tuğla parçaları da atıyorlardı. Caddede ne olup bittiğini göremiyorduk. Etraf duman içindeydi, çığlık ve patlama sesleri duyuluyordu. Cadde, duman ve tozdan kararmıştı. Sadece gölgeler seçiliyor, çığlık, siren ve patlama sesleri işitiliyordu. Sol tarafımda caddeye çıkmakta olan polis kamyonetlerinin gürültü ve sirenlerini duyuyordum. Yolun ortasında iki molotof patladı.

Her yer duman ve gaz içindeydi, nefes alınamıyordu. Ardından polisler kamyonetlerinden inerek bizim olduğumuz yere doğru koşmaya başladılar. Dumanlar arasında maske ve kalkanları ile koşturuyorlardı. Kendimi oradan oraya koşan ve sokak aralarında gözden kaybolan yol-

daşlar arasında buldum. Polisler bizi takip ediyorlardı. Yangınların aydınlattığı loş ışıkta hepimiz birbirimize karışmıştık. Çok gürültü vardı. Pek bir şey göremedim. Tek gördüğüm bizimkilerden birinin elindeki sopayla tek başına kalan bir polisin üzerine atladığı ve ona birkaç kez vurduğuydu.

Sol tarafımızdaki yan yollardan birinden koşarak gelen polisler gördük. Hepimiz elimizdeki sopaları havaya kaldırarak, etrafımızı saran karanlıkta onlara doğru koşmaya başladık. Ben kasklı bir polise denk geldim ve ona vurdum. Polis bağırarak kafası önde yere düştü. Hepimiz caddeye doğru döndük. Caddenin öbür tarafında bizimkilerden bir grubun, kamyonetlerine doğru ilerlemekte olan polislerin üzerine atladığını gördük. Polisler hemen kaçtılar, bizler yolun sonunda kamyonetlerini motorları çalışır ve farları açık vaziyette park ettikleri yere kadar onları takip ettik. Kollarını havaya kaldırmış inleyen bir polis vardı. Bizimkilerden birilerinin, bir gencin kalkmasına yardım ettiğini gördüm. Yaralıydı ve kafasından kan geliyordu.

Diğer takviye ekiplerin yardımıyla polisler kontrolü ele geçirmeye başladılar. Kötü yöntemlerle ev ev arama tarama yapmaya başladılar. Ama insanlar uzaklaşmıyordu. Artık göz yaşartıcı gazlara alışan mahalleli ve işçiler nöbet değişimi yapıyor, barikatlar kurmaya devam ediyorlardı. Ben ve beraberimdeki dört -beş kişi arkamızda yirmi kadar jandarma olduğu halde bir binaya girdik. Kapıyı da kapattık. Ben avludaki alçak duvara tırmandım. Karşıma bir atölye çıktı. Atölyede bir merdiven vardı. Merdivene çıktım ve atölyenin çatısına ulaştıktan sonra merdiveni yukarı çektim. Yandaki evin çatısında başka yoldaşlar gördüm.

Bu arada jandarmalar bina kapısını kırmıştı, bütün dairelere giriyorlardı. Ben bulunduğum yerden onların

balkonlara çıktıklarını, miğferleri ve tüfekleriyle merdivenlerde ilerlediklerini görüyordum. İnsanları yataklarından kaldırıp kontrol ediyorlardı. Uzunca bir süre orada kaldık, jandarmaların gidip gitmediklerini kontrol edemezdik. Bizim çatıya çıktığımızı gören kadınlar, bir süre sonra jandarmaların gittiklerini, aşağı inebileceğimizi söyledi. Şafak sökmek üzereydi, güneş kıpkırmızı yükselmekteydi. Biz, çok yorgun ve bitmiş durumdaydık. Aşağı indik ve evlerimize döndük. Bu seferlik bu kadardı. Ama mücadele hep sürecekti.

Gökyüzünü Fethetmek

İtalyan Otonomist Marksizminde
Sınıf Bileşimi ve Mücadelesi

Steve Wright

Politika Dizisi
çev. Özgür Yalçın - 304 sayfa

Gökyüzünü Fethetmek; işçi sınıfının maddi yapısı ile onun sermayeden ve resmi emek örgütlenmelerinden otonom davranışı arasındaki ilişkiye yaptığı vurguyla ayırt edilen, özgün bir politik eğilim olarak İtalyan işçiciliği (operaismo) üzerine yapılmış kapsamlı ilk soykütük çalışmasıdır. Antonio Negri, Mario Tronti, Sergio Bologna ve diğerleri tarafından geliştirilen operaismo'nun, sermayenin toplumsal gücü ile işçi sınıfının mücadelesi arasındaki dinamik bağı anlamaya olanak veren sınıf bileşimi kavramı, 1950'lerden günümüze uzanan bu soykütüğün ana gövdesini oluşturur. Sınıf bileşimine politik bakış açısından, kapitalizmin üretim ilişkilerinde meydana gelen bütün kopuşlarda ve değişimlerde belirleyici olan, işçi sınıfının mücadelesidir. Kapitalist gelişimin motoru olan işçi sınıfı aynı zamanda onun yıkıcı gücüdür. Gökyüzünü Fethetmek, kapitalist iktidara bir saldırı olarak bu yıkıcı gücün politik hareket yasalarının keşfine adanmış bir eğilim olan operaismo içinde eleştirel ve tarihsel bir keşiftir.

"Kapitalist gelişme bir konjonktür zinciri boyunca hareket eder. Bu zincirin her halkası açık bir çatışma, doğrudan mücadele, bir güç edimi için olanak sunar ve inanıyoruz ki zincir, sermayenin en zayıf olduğu noktadan değil işçi sınıfının en güçlü olduğu yerden kopacaktır."

Mario Tronti

İtalya'da Radikal Düşünce ve Kurucu Politika

M. Hardt, P. Virno, A. Negri, G. Agamben

Politika Dizisi,
çev. Selen Göbelez, Sinem Özer - 380 sayfa

İtalya'da Radikal Düşünce ve Kurucu Politika, pek çoğu İtalya'da 1970'li yıllar boyunca yaşanan siyasal mücadelelerin doğrudan öznesi olan A. Negri, P. Virno, M. Revelli, M. Lazzarato gibi yazarların, geçmiş deneyimlerini günümüz devrimci pratiğine dönük yeni siyasal düşünme biçimlerinin kuramlaştırılmasında bir deney olarak ele aldıkları politik-felsefi denemelerden oluşuyor. Bu anlamda bu yazarların denemelerinde geçmiş ya da gelenek, bir tür nostalji duygusuyla karışmış geriye dönük bir bakış açısından ziyade, bugünün devrimci söylem ve pratiklerinde kendini gerçekleştirmesi daha da olanaklı hale gelen bir potansiyel olarak yeniden güncelleştiriliyor. Unutturulmuş olan devrim geçmişin değil, bugünün toplumsal koşullarına içkin bir olanak olarak hatırlatılıyor.

Yazarların kolektif olarak önerdikleri ve geliştirdikleri yeni siyasal düşünme biçiminin işaret ettiği potansiyel, İtalya 77 hareketinin bedeninde maddileşmiş olan, devletin ve ücretli emeğin reddi temelinde emeğin politik gücünün olumlanmasını içeren doğrudan komünist bir yönelimdir. Aynı dönemde diğer coğrafyalardaki mücadele dalgalarının yanında, İtalya 77 hareketini özgün kılan bu yönelim, bu denemelerde artık İtalyan düşüncesinin ve siyasetinin bir farklılığı olarak görünmez. Aksine, bu yönelimi mümkün kılan koşulların emek süreçlerinin geçirmekte olduğu bütünlüklü değişimin etkisiyle nasıl daha yaygın ve geçerli hale geldiğine vurgu yapılır. Yeni bir küresel bağlam içindeki iktidar ve temsiliyet mekanizmalarının dışında ve karşısında, emeğin kendi toplumsallığını yaratabilmesinin, kendi gücünü olumlayabilmesinin politik koşullarının araştırılmasına girişilir. Söz konusu olan eskisinden çok daha genel ve güçlü bir potansiyeldir. Bu potansiyelin açık ve sürekli deneyimlenme alanı olarak devrim, süregiden bir proje olarak önümüzde durmaktadır.

"Kapı önlerinde yapılan toplantılarda işçiler, bu boktan hayatı yaşamanın doğru olmadığını söylüyorlardı: Ürettiğimiz her mal, tüm zenginlik bizim. Artık yeter! Artık bizler de mal gibi satılmaya devam edemeyiz. Her şeyi istiyoruz! Tüm zenginliği, tüm yetkiyi. Ve çalışmak istemiyoruz. Bizim çalışmakla ne alakamız var. Artık iş veya patronlar kötü oldukları için değil, var oldukları için mücadele ediyoruz!"

Nanni Balestrini İtalyan bir deneysel şair ve görsel sanatçıdır. 1968'de İtalyan İşçilerin Gücü (Potero Operaio) grubunun kurucularından biri olan Balestrini, Otonomist Marksist hareketin hem bir öznesi, hem gözlemcisi, hem de edebiyatla yaşananları iç içe geçirerek bu tarihin bir aktarıcısıdır. 1970'de kaleme aldığı bu roman, FIAT fabrikasında gerçekleşen uzun direnişi ve mücadeleyi, İtalya'nın Güney kesiminden Kuzey'e göç etmiş bir işçinin ağzından anlatır. Fakat bu işçinin anlattıkları Balestrini'nin kaleminden geçerken farklı, renkli ve polifonik bir şiirsellikle yeniden düzenlenmiş ve sözcükler adeta fabrikanın bantlarının işleyişinin ve yaşanan olayların dinamikliğinin ritmiyle yan yana dizilmiştir. Kitabın dili, içeriğiyle paralel akar. Aynı dalgalanmalar, girdaplar, kesintiler, hız ve tempo romanın şiirsel yapısıyla okura da yaşatılır. Tıpkı bugün olduğu gibi o gün de kapitalist işin insanı nasıl hiçleştirdiği ve öldürdüğü çarpıcı bir biçimde okuyucuya gösterilir. Bu bağlamda kitabın en önemli iddiası belki de, insanın ve isyanın, işin *özgürleştirilmesinde* değil işten *özgürleşmede* var olabileceği ve yeşerebileceğidir.

9 789756 056431

www.otonomyayincilik.com
iletisim@otonomyayincilik.com